

del treball, a cuyo efecto se habia conferenciado extensamente -- con el inspector general de policia"; ahora, els mercers "significaron al señor Francos Rodriguez que lamentaban los atropellos -- que habian sufrido ciertos agentes de la autoridad al pretender -- defender los derechos de los tenderos; también agradecieron lo mucho que se habian desvelado sus agentes en cumplimentar las disposiciones de sus jefes". I en l'entrevista del mateix governador -- amb els sabaters, segons el darrer diari esmentat, aquests "indicaron al governador la imprescindible necesidad, por parte de la autoridad, de impedir tales atropellos y coacciones evitando de esta manera peores y posibles conflictos, pues los industriales, cansados de tantos vejámenes, estan dispuestos a hacer valer sus derechos en todos los terrenos. Para tomar acuerdos sobre ello anunciaron al governador que el Fomento de la Zapateria habia convocado a sus socios a una asamblea general para el próximo miércoles (dia 10) por la noche." També, segons el mateix diari, la Junta Directiva de la Societat de Mercers acordava de convocar "para el próximo martes (dia 9), a las diez de la noche, una reunión general para tratar de tan importante asunto".

"El Poble Català", citat, del 6 de setembre també donava a conèixer l'oposició al tancament a les 8 del vespre que els havia manifestat el gremi de "Quincalleria i Bisuteria".

"El Poble Català" del 7 de setembre de 1913, publicava una lletra oberta de R. Mayuade, dirigida al president de la Secció de Relació i Treball del CAOCI; l'autor de l'escrit, manifestava que es dedicava a la venda de llibres i postals "sobre tot" i, per tant, es trobava en situació desafortunada davant d'estancos i kioscos que "obren els diumenges, en els dies feiners tanquen a l'hora -- que volen, que és sempre més tard de les 10". "Jo compleixo el -- descans" (dominical) --afegia--, i "ara m'obliguen a tancar a l'hora en què la classe popular, la més consumidora d'aquest article (...) compra més que durant tot el dia. El perjudici és evident i la injusticia resulta en grau superlatiu." "¿S'han preocupat --- abans --de plantejar aquella reforma--, s'interrogava més endavant el botiguèr, de classificar i atendre les condicions especials en què es troba cada article? (...) Volen no treballar tantes hores?

Comencin per articles i cases i vagin gestionant la rebaixa de -- les mateixes com ho fan els treballadors, quins arriben a la vaga com a recurs suprem. Així, les millores serien aconseguides amb equitat justa i serenament; perquè amb la manera d'ara, la violència, la irreflexió i la injustícia desvirtuen tota la dignitat de què deuen revestir-se les millores que tenen per objecte actualitzar el progrés."

"El Poble Català" esmentat del dia 7, informava més llargament de l'entrevista dels mercers i sabaters feta al govern civil el dia 5; la informació del diari del dia 7 coincideix amb la que donava "La Vanguardia" el 6 de setembre, pel que la seva redacció deia -- ésser obra d'una sola mà, probablement patronal.

V. també la nota 703 i 704, i més endavant la n. 711.

- (706) "El Poble Català" del 9 de setembre de 1913, insertava un comunicat de Josep Fontanet, síndic del Gremi de Quincalla i Bisuteria, el qual informa de l'entrevista que havia realitzat amb Puig i Esteve, "per indicació del governador", "per a veure de trobar alguna fórmula d'arreglament de l'actual conflicte". Segons aquest comunicat, Fontanet havia exposat els "raonables inconvenients que té el seu gremi per a poder acceptar el tancament dels seus establiments a les 8, sustentant la idea de que al que han d'anar els dependents és a una regularització de les hores de treball però -- amb la llibertat de què cada gremi (no particularment cada amo -- d'establiment) marqués quines han d'ésser aquestes". Puig i Esteve manifestaria, al seu torn, "la impossibilitat que tenia per a tractar aquesta qüestió directament amb els gremis perquè l'únic que s'havia significat amb una persona que portés la seva representació era el de Quincalleria, manifestant la seva por de què -- tractant amb els gremis no tingui èxit la seva reforma amb tot i comptar amb la conformitat d'importantes cases de detallistes de -- varis articles. A aquest punt contestà el senyor Fontanet que --- aquests temors per part del president del Centre confirmaven la seva idea de què no era lògica aquesta reforma en l'època present i en la forma plantejada; de què la major part d'establiments que tanquen aquests dies ho fan per prudència o per por a la trencadissa de vidres, i que dissentien del punt de vista d'aquesta -- qüestió, perquè el senyor Puig comptava amb la qualitat de ses --

adhesions i el senyor Fontanet amb la quantitat, essent els petits industrials els que més es perjudicarien i que la seva ruïna podria contribuir a enriquir als altres industrials que per la preponderància dels seus negocis no troben inconvenient amb els tancaments a les 9, que tal volta patrocinen. Acabà l'entrevista el senyor Puig (sense que s'entengués una proposició oficial del Centre) que tal volta fóra una solució que els dissabtes es tanqués a les 9, i els demés dies a les 8, tota vegada que amb aquest darrer real decret de l'Art Fabril s'establí per als obrers la setmana anglesa i aquests tindrien els dissabtes a la tarda lliure per anar a fer llurs compres. Contestà el senyor Fontanet que per a ésser completa la setmana anglesa encara hi faltava la implantació del treball intensiu per als dependents d'escriptori i el que tanquessin tots els tallers i demés indústries no tenen res que veure amb l'Art Fabril, tots els demés dies a les 6 de la tarda, i per tant sense comptar els detallistes amb aquesta compensació devien trobar prematura la concessió de tancar llurs establiments a una hora fixa, car la llei del descans dominical, per haver vingut sense la compensació momentània de l'anomenada setmana anglesa els ha perjudicat durant aquests nou anys des de sa promulgació. S'acabà finalment l'entrevista sense prendre cap acord definitiu, manifestant el president del Centre que aquest continuaria la seva campanya com la venia efectuant, sense violència de cap mena, per sa iniciativa, en pro del tancament a les 8, i que el senyor Fontanet esperaria a demà, dimarts, per a assistir a la Junta de la Unió Cremial on exposaria les manifestacions fetes pel senyor Puig i Esteve, per si podien ésser una solució però sense patrocinar-la, molt al contrari, procurant fer prevaler el seu criteri (...).

"El Foble Català" del 11 de setembre de 1913, per la seva banda, insertava una comunicació del CAOCI, relacionada amb el comunicat esmentat més endavant, de Josep Fontanet, i reproduït pel diari nacionalista el dia 9 de setembre: "Primer: que no estava el senyor Fontanet -hom hi llegia- autoritzat per a fer pública l'entrevista, ja que aquesta tingué exclusivament caràcter particular. Segon: que amb tot i això, no dol pas al Centre el fet pel senyor Fontanet, car res té que ocultar i tots els seus ac--

tes i gestions cap inconvenient té en fer-los públic. El que sent el Centre és que el Sr. Fontanet no hagi transcrit en la seva nota oficiosa, més que el que als seus interessos li sembla convenient, deixant per tant molt incompleta la "informació" de l'entrevista. Així, per exemple, s'oblida consignar, entre altres manifestacions que li feu el senyor Fuig i Esteve, que aquest li demostrà la conveniència de la uniformitat d'una hora per al tancament, criteri defensat pel Centre, perquè venent-se en molts establiments (per exemple, els quincallaires, que a més dels seus articles propis venen altres pertanyents més aviat als de merceria, camiseria, etc.) el permetre als de determinat gremi tancar a hora més tard que als demés, seria en perjudici d'aquests, els quals en vista de tal competència es negarien després a tancar també -- ells. A això, com a altres arguments, com per exemple els de la classificació indeguda de molts establiments, res va objectar el senyor Fontanet, sens dubte per no tenir raons que oposar."

Segons "La Vanguardia" del 10 de setembre de 1913, a la reunió de la Unió Gremial, del dia 9, esmentada a la nota 703, Josep Fontanet hi manifestà que "por indicación del gobernador (...) recibí la visita del abogado asesor de los dependientes, indicándome la conveniencia de celebrar una entrevista con su presidente, de la cual os supongo enterados por la nota oficiosa publicada por los periódicos de la localidad" (del dia 9).

"La Vanguardia" del 11 de setembre de 1913, enfi, publicava també la comunicació del CADCI, citada abans.

- (707) Pel que fa al cinc de setembre, "El Foble Català" del dia 6, escrivia que "ahir eren nombrosíssimes les botigues que havien tancat, quasi podem dir que el tancament sigué general", i "sense -- protestes, sense coaccions, sense cap alteració de l'ordre públic". "Veus aquí -afegia- una cosa que honra a nostres dependents (...) i que prova la immensa raó de què estan posseïts al formular les seves demandes. Però aquesta pau octaviana, aquesta tranquil·litat exemplar, havia d'ésser pertorbada, naturalment, pels encarregats de guardar-la. Com fou? Doncs les cases Recort i Macià Delclos situades ambdues al carrer de l'Hospital, són de les que primer s'adheriren a la reforma de tancar a les 8." En sortir els dependents d'ambdues cases, que "ben bé sumen una cinquantena", es trobaren

amb què la policia, havia posat "setge a les cases susdites i --
 "quan els dependents sortiren d'elles, un a un fóren detinguts. --
 Fer què? ah! Això ningú no ho sap. Eren plans secrets de la nos--
 tra incommensurable policia." Els dependents, encara, segons la --
 mateixa font, "foren conduïts al carrer de les Cabres i allí es--
 corcollats pels del orden. D'això se'n adonà el senyor Delclos, --
 el qual (...) corrent al lloc on es cometia el brutal i censuble
 atropell, protestà amb totes les seves forces del que s'estava co
 metent. Aquests senyors, digué, són dependents de casa meua i no
 puc tolerar que els tractin com a criminals. Aleshores els polis--
 scns deixaren en pau els dependents per anar, més tard, a esbra--
 var la seva ràbia a les Rambles. (...)" El mateix diari naciona--
 lista, sota l'epígraf En Bravo "el tremendo", feia també referèn--
 cia a l'actuació d'aquest darrer, el qual, segons aquella font, --
 quan "ja era un quart de deu" i "totes les botigues (...) estaven
 tancades i ja tots els dependents eren a sopar", en "Bravo i els
 seus, sense que encara ningú no sàpiga per què, varen escometre a
 garrotades als pacífics transeunts de les Rambles. Va ésser un xic
 de gimnàsia per la salut que potser els serà bona, sobre tot, ---
 quan amb tanta insistència torna a dir, que la policia dorm, ja --
 que de no dormir no seria possible que funcionessin tants gaiatos.
 El Senyor Delclos, a la nit, afegeix "El Foble Català", estigué --
 al Govern Civil per a protestar davant del governador de l'atro--
 pell de què havien estat víctimes els seus dependents. El senyor
 Francos Rodríguez, com sempre, no digué res de nou, i que havia --
 de dir el pobre senyor! Al cap i a la fi què sap el gat de fer cu
 lleres? Avui, com en dies anteriors -acabava la crònica del diari--
 continuaren algunes comissions recorrent les botigues en demanda
 de què es tanquin a les 8."

Segons "La Vanguardia" del dia 6, al carrer de l'Hospital "aflu--
 yeron casi todas las comisiones de dependientes, seguidas por --
 gran número de estos y muchos curiosos"; segons el darrer diari --
 no va passar res i la "policia les dejaba circular, disolviendo --
 en forma correcta a los grupos que se hallaban parados, y tienien--
 do solamente que intervenir la caballeria cuando los grupos se ha
 cian numerosos (...). Poco antes de las diez los grupos se acumu--
 laron en las Rambles, frente a la calle de la Boqueria, teniendo

que entrar en el paseo varias parejas de seguridad montada, que - los disolvieron fácilmente." Pel que feia al conjunt de la jornada del dia 5, "La Vanguardia" subratllava que la majoria de botigues eren tancades a les 8 i a les "pocas que estaban abiertas accedieron los dueños a la petición (de les comissions), sea por -- convencimiento sea porque la prudencia lo aconsejase. En ningún sitio ocurrió incidente alguno digno de mencionarse, no teniendo que intervenir la policia, que se hallaba convenientemente distribuida en las calles donde abundan los comercios." Si bé, més endavant, com hem vist abans, el mateix diari reconeixia que la policia havia actuat, malgrat tot. Tanmateix, la diferència en la informació entre "El Foble Català" i "La Vanguardia" era clara, si més no a l'hora de carregar les tintes en un sentit o altre.

"El Foble Català" del dia 6 de desembre de 1913, publicaria encara un editorial, titulat Per a en Rodríguez, que condemnava la -- càrrega produïda al carrer de l'Hospital, sobre la que remarcaven que "no recordem que mai la brutalitat policiaca s'hagi esbravat amb gant silenciosa i correcta com en el carrer de l'Hospital", - sense que hagués sortit de cap boca "cap crit, ni cap mà llançant una pedra als aparadors reptadors"; els agents de policia, continuava més endavant l'editorial, "haurien d'haver-los donat escorta -al grup de dependents-, en lloc d'agredir-los". "I l'agressió -hom escrivia després- esclatà violentíssima, imponent, vesènica (...). Vegérem com un adolescent, davant del forn de Sant Agustí era sablejat per quatre polissons; contemplàrem com un guarda a cavall entrava dintre l'escala del número 83, on s'havien refugiat tres o quatre persones, trencant al seu pas l'aparador d'un re llotger que hi ha al portal i ocasionant el desmai d'una vella se nyora; miràrem la sang d'una nena de 8 anys, ferida al cap, deien uns que per haver caigut sota un cavall, asseguraven altres d'un cop de sabre." L'editorial condemnava l'actuació de la policia, - la qual, per al diari nacionalista, no tenia cap justificació en no haver-se produït al carrer de l'Hospital "cap manquement a la - llei", i interrogava al governador sobre les raons d'aquella esco mesa. "El Poble Català" és mesurat "en les seves recriminacions", subratllava aquest diari, però quan el "gobernador, puja a cavall i comanant els seus guardes es llança pels carrers violant la llei i el respecte que es deu a Barcelona i als ciutadans, fa com el -

cavaller que en el carrer de l'Hospital es vegé obligat a aixecar el seu bastó contra la policia".

Ja hem vist el to diferent que havia donat a la informació dels fets "La Vanguardia" del mateix dia; aquesta darrera solament assenyalava, a part del que hem transcrit abans, que "los caballos tuvieron que subir en una ocasión en la acera en la Rambla de San Antonio, disolviendo facilmente a un grupo. En la calle de Mendi-zábal fueron cogidos varios grupos entre dos barreras de agentes de vigilancia. Los dependientes y curiosos que allí se hallaban se refugiaron en tiendas y escaleras y no pasó nada más. Junto al número 108 de la calle del Hospital fue detenido un transeunte, -siendo inmediatamente puesto en libertad." Tanmateix, "La Vanguardia" reconeixia que "de todos modos, la intranquilidad en los vecinos de aquella calle (de l'Hospital) y adyacentes duró hasta --cerca de las diez por la presencia de grupos y de las fuerzas".

Pel que feia al dia 6 de setembre, "El Foble Català" del 7, subratllava que el vespre havia estat tranquil: "els delegats dels dependents seguiren tots els carrers de la ciutat, complint la seva comesa. Foren molt escassos els llocs on hagueren d'intervenir puix a més de què el tancament era general, potser perquè era dissabte. Només hi haqué un vidre trencat al carrer de la Ciutat i un incident amb la policia." El mateix diari nacionalista explica un altre incident esdevingut amb una comissió que entrà, al carrer del Carme, a una botiga d'un "reincident", el qual els rebé a crits que feren acudir la guarda de seguretat. El tinent que comandava aquesta darrera feu sortir tot seguit els comissionats i "encara no havien travessat el brancal de la porta, la veu del tinent ressonà: Aquests són els delegats! "duro"! Els guardes carregaren aleshores i els delegats reberen una pluja de cops de sabre." "Una brutalitat més -comentava "El Foble Català"- . Proposem al tinent per a qualsevol creu."

- (708) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 121. "El dia 7, doncs, deia Feliu, es convení donar per terminada l'acció del Centre, ja que, com el primer dia, poquíssims eren --els que no tancaven, aprovant-se dirigir el manifest publicat i --conegut en el que donàvem a uns mercès, a altres també mercès i --als tercers bons consells". Malgrat tot, com hem de veure de se--

guida, la campanya encara continuaria uns dies.

- (709) "El Poble Català", 9 de setembre de 1913. A l'entrevista amb el -
- governador, segons aquest diari, "fou repetida també la petició -
de llibertat en favor de dos dependents detinguts el divendres --
passat (dia 5), havent-se obtingut la seguretat de què serien res-
tituïts a ses llars".
- (710) "La Vanguardia", 10 de setembre de 1913. "La mayoría de las tien-
das de ropa, sombrerías y zapaterías se hallaban cerradas -escriu
hom en aquest darrer diari- desde las ocho y otras a medio cerrar,
por vivir en ellas los dueños".
- (711) Ja hem esmentat a la nota 703, la reunió feta a la Unió Gremial -
el dia 9 de setembre de 1913, en la qual hom combaté el tancament
de les botigues a les vuit del vespre, i de la que hem esmentat,
en aquella nota, algunes de les manifestacions que es produïren -
en contra de la reforma promoguda pels dependents. A la reunió --
hom aprovaria diverses conclusions, a elevar al govern civil, per
les quals els reunits acordaven de "conferir la representación de
la clase patronal de los industriales detallistas de esta ciudad,
a la Junta Directiva de esta Unión Gremial, para que, con amplias
facultades resuelva la cuestión del cierre de establecimientos".
En segon lloc, "declarar el derecho indiscutible de todos los in-
dustriales a tener abiertos sus establecimientos en las horas que
cada uno estime conveniente a sus intereses". Tercer, "protestar
de los atropellos cometidos por la dependencia". I quart, "acudir
al Gobierno Civil a hacer patentes tales acuerdos, sin perjuicio
de adoptar aquellas resoluciones que las circunstancias aconsejen
en su lugar y tiempo, según sea el criterio del representante del
gobierno". Les conclusions eren aprovades per unanimitat, "oyéndo-
se nutridos y prolongados aplausos". Els reunits, en nombre de --
130 segons "El Poble Català" del 10 de setembre, i de 45 segons -
"La Vanguardia" de la mateixa data. Josep Sitjas Comas, lliuraria
les conclusions al governador i, segons manifestaria el mateix go-
vernador als periodistes i d'acord amb la versió de "La Vanguar--
dia" esmentada, demanaria que "la autoridad les ampare en su legí-
timo derecho que tienen, dentro del respeto a las leyes, de tener
abiertos sus establecimientos después de las ocho de la noche". -

Es queixarien els patrons, també, "de que no van a verlos para interesar el cierre comisiones pacíficas de dos o tres individuos, sino grupos tumultuarios que les amenazan algunas veces con atropellarles". Segons "El Foble Català" esmentat, els patrons manifestaren que "ells estan disposats a concedir millores als seus dependents, però no poden tancar a les 8". "El Foble Català", reproduí també la versió dels industrials, segons la qual les comissions de dependents "en lloc de tenir una actitud correcta, moltes vegades usen formes violentes i que per això es veuen obligats a tancar".

Afegim, encara, pel que fa a "El Foble Català", la informació que "al Foment de la Sabateria" hi tindria lloc "una reunió d'industrials sabaters per a tractar el tancament a les 8". L'entitat feia "constar que si part d'ells tancuen és per la por a les conseqüències". "El Foble Català" del 10 de setembre, reproduïa també les conclusions de la Unió Gremial aprovades a la reunió del dia 9. Pel que fa a la preparació d'aquesta reunió, vegeu's la nota 705.

- (712) A l'opinió barcelonina.- "El Foble Català" del 10 de setembre de 1913. Josep Fontanet, "aludido en el manifiesto" del CACCI, replicaria a "La Vanguardia" del 11 de setembre de 1913. Josep Fontanet, al seu escrit de contesta, interrogava: "¿Qué autonomía será la suya (la del CACCI) al pretender coaccionar el derecho indiscutible que tienen la inmensa mayoría de dueños de establecimiento que por diferentes y justas causas han negado su cooperación a la reforma que aquella pretende?" L'escrit de Fontanet aportava arguments, també coneguts, respecte que no era possible fer el tancament a les 8 per ésser aquesta l'hora en què tothom anava a comprar, si bé introduïa, al començament, un interrogant encara no fet fins aquell moment: "¿Como es más hermosa Barcelona con las tiendas iluminadas o bien a obscuras?"... "En el manifiesto citado -continuava més endavant Josep Fontanet- niega el Centro llamado autonomista la existencia de sociedades que representen debidamente a la clase patronal para tratar con ella corporativamente. Y yo les pregunto: ¿y que son los gremios legalmente constituidos y la Unión Gremial que ostenta la representación de la mayor par-

te de estos? Es que también ignoran esto los señores que seguramente irán en manifestación el 11 de septiembre delante la estatua de Rafael Casanova que los gremios actuales no son otra cosa que continuación de los gremios que aquel inmortal capitaneaba. - Luego dicen en su escrito que han repartido 900 carteles que las casas conformes con el cierre han puesto en sus escaparates. Hay que advertir que de estos carteles entregaron dos, tres y cuatro en una misma casa, de lo cual resulta que se reduce a unas 300 -- las casas que han demostrado su conformidad. Juzgará esta opinión lo que representan trescientas tiendas en el casco de la ciudad y para ello la invito a dividir dichas trescientas casas entre --- treinta de las calles más importantes que conozca y se encontrará con las diez únicas casas por calle que por sus conveniencias de largo tiempo efectuaban el cierre a las ocho."

Pel que feia a "El Poble Català" del 11 de setembre de 1913, comentava que Josep Fontanet els havia adregat "una altra extensa lletra -la que acabem de reproduir-, prenent refutar alguns dels arguments continguts en el notable manifest publicat pel Centre Autonomista de Dependents. Com que la lletra del senyor Fontanet és justament comentat, des del seu sabut punt de vista, al document del Centre i com que, a més és excessivament extensa, ens -- abstenim de publicar-la. Ja trobarà el senyor Fontanet altres diaris amb títol d'imparcials que li publicaran tot el que vulgui i en canvi no tenen espai per als documents que els hi envia la dependència, cosa que ahir sentirem doldre-se'n i censurar no sols a aquesta, sinó a molta gent realment neutral en el conflicte -- present. I aquests diaris que així procedeixen, per a no fer-se -- malvoler de les classes conservadores que els nodreixen i sostenen, són els que s'atreveixen a parlar dels guanys que reporten a les plomes democràtiques, servir els nobles ideals i aspiracions dels estaments populars." El mateix diari nacionalista esmentat, en començar la seva crònica sobre l'afer del tancament de les botigues a les 8, comentava el "magnífic i immillorable efecte" que havia produït "entre tota la dependència barcelonina l'hermós document dirigit pel CADCI a l'opinió barcelonina i que publicà la premsa ahir. Els termes serens, mesurats en la forma, però forts de concepte del manifest, així com les explicacions clares i con-

crates que de la seva conducta irreprotxable dóna el Centre, mereixen l'aprovació unànim i elogi entusiasta de tots els comentaristes. Entre aquests es parlava també dels acords presos a la reunió que algunes entitats titulades gremials celebraren a la Unió Gremial (V. notes 703 i 711). Les censures a aquesta i als demés senyors que li fan el joc eren unànims i certament justificades, per l'egoisme i intransigència de què sempre donen mostra aquells que com diu molt bé el manifest del CACCI sols una ínfima minoria representen, ínfima minoria (el text del diari diu "majoria", però vist el context, creiem que és una errata i que cal llegir "minoria") que sempre és obstaclo per a totes les renovacions de la vida econòmica i social de la nostra ciutat."

- (713) "El Centre, afegia també la nota del CACCI, publicava a "El Poble Català" del 11 de setembre de 1913, una vegada més, agraeix a tots, patrons i dependents, i especialment a les demés associacions de la dependència, l'haver secundat amb tanta bona voluntat, la seva iniciativa i manifesta que té la seguretat de què si algun dels que han acceptat la reforma infringís la paraula donada, seria el mateix públic consumidor el que amb el seu menyspreu, castigaria tal informalitat". La nota del CACCI apareixia també el mateix dia a "La Vanguardia", a part d'altres diaris. Per una altra banda, "El Poble Català" citat del dia 11 comentava també aquest acord, el qual "tothom" el "trobava justificat", segons aquest diari, "perquè essent la immensa majoria d'industrials la que ha acceptat el tancament, pels pocs intransigents no precisa mobilitzar tota la dependència".

Feliu i Codina, a la Memòria esmentada, a la "Revista Anyal" de 1914, p. 121-122, manifestava com "així, entre processaments, amenaces i excessos autoritaris, i essent gairebé total el compliment del nostre desig, convenírem en donar per terminada nostra gestió primitiva, a la qual tornarem, però, quan s'hagi renovat sa il·lusió, sa força i l'entusiasme que ens amarava aquells dies enrera, car la nostra obra, que és d'anys i constància, arribarà a ésser realitat, perquè nosaltres sols tenim una divisa, la del ho volem."

- (714) Pel que fa a la jornada del 10 de setembre, el tancament de les -

botigues havia estat "general, quasi absolut (...) malgrat els -acords de la Unió Gremial. Tal fet, deien justament els comentaristes, demostra fins a l'evidència l'escassíssim nombre de comerciants i industrials que representen la Unió Gremial i les societats a aquesta adherides (...)." - "El Poble Català" del 11 de setembre de 1913. Aquest diari, assabentava també que havien estat posats en llibertat els dependents Isidre Casanovas Herreros i Leonard Arnau Fontaner, detinguts durant els fets de la setmana passada: "Tota la dependència barcelonina -segua el mateix diari- està sumament agraïda a (...) Pere Coromines i al CAOCI -que treballaren incansablement per a obtenir la llibertat d'aquests com de tots els detinguts amb motiu dels successos a què -ha donat lloc la implantació de la reforma (...)."

Durant els dies 11 i 12, "seguien les precaucions policials per la Rambla i carrers centrals en previsió de qualsevol alteració de l'ordre", segons "El Poble Català" del 13 de setembre de 1913, si bé, segons aquest mateix diari, en aquests llocs "no va alterar-se l'ordre en el més mínim"; el dia 11, al carrer Aribau, a un quart de nou, un grup apedregaria la "merceria situada al n. 26 i la botiga de camiseria i de gèneres de punt del n. 30". Els "industrials perjudicats visitaren per a protestar -manifesta -"El Poble Català" citat- al governador civil i al CAOCI". El dia 12 es produí una altra trencadissa al carrer de la Boqueria on foren apedregades "tres o quatre tendes (...) que sofriren les conseqüències de tenir obert en aquella hora (tres quarts de --nou), amb permís de la llei, segons fan constar els perjudicats. Amb motiu d'això hi hagué una regular alarma, sonaren pitos demanant auxili i hi hagué corredisses. La policia detingué a un jove anomenat Lluís Cabot." A la nit mateixa, visitaven la redacció de "El Poble Català" una comissió de botiguers del carrer de la Boqueria, "entre ells dos perjudicats per la trencadissa" els quals demanaren "que féssim constar la seva més enèrgica protesta per l'atropell (...). Els protestaris afirmaven que ells tenen dret per la llei a tenir obert, a més que tampoc és just que els quinquallaires hagin de tancar, quan ara vé la temporada de fires i els firaires vendran arreu totes les hores del dia." El dia 12 al matí, per un altre costat, visitaven al governador ci-

vil una comissió de caps d'establiments, els quals li manifestaven que a "les bullangues del dijous hi figuraven varis dependents", així com el fet que s'havien romput vidres"; a la nit -- del mateix dia, el governador mostrava als periodistes "una de les pedres que causà la ruptura d'un vidre i que a més tocà a la filla d'un botiguer, causant-li una forta lesió". Pel que fa a "La Vanguardia" del 13 de desembre de 1913, aquesta assenyalava que "como decimos en otro lugar, anoche se repitieron las vergonzosas escenas de romper a pedradas los cristales de las tiendas que tenían abierto después de las ocho. Además de los sucesos relatados ocurridos en las calles Escudillers, Santa Maria, Plateria y Conde del Asalto, varios grupos recorrieron en actitud tumultuosa las calles de la Boqueria, donde rompieron los cristales de las tiendas números 16, 42 y 47 (...), y las de Aribau y Ronda de San Antonio, en las cuales rompieron también algunos -- cristales. Igualmente fueron rotos los de la zapatería que en la calle de la Canuda posee el señor Balil."

"El Poble Català" del 14 de setembre, diumenge, assabentava de la reunió a celebrar el dilluns per la Unió Cremial sobre aquest afer, informava que havia "estat denunciat al jutjat de guarda un dels joves detinguts amb motiu de les pedrades als establiments que tenien les portes obertes després de les vuit del vespre", i feia referència a les declaracions del governador, el qual havia manifestat "que volia acabar amb aquest afer impropï d'una ciutat com Barcelona". Segons "El Poble Català" del dia 15, el jove Lluís Cabot, "detingut per la policia durant els successos del divendres (dia 12), al carrer de la Boqueria, va ésser posat en llibertat ahir al matí pel Jutjat de Guarda". Segons el mateix diari, Cabot visità el diumenge a la nit la redacció de "El Poble Català" per a "queixar-se de què quan fou detingut abans -- d'ahir, amb motiu d'algun petit incident que es produí al demanar la comissió de dependents als amos de botigues que tanques-- sin les mateixes a les 8, se'ls tractà desconsideradament per la policia, la qual el reclogué en un calabós infecte, brut i desabrigat tenint per al detingut paraules de burdell i de mofa"; -- traslladat al palau de justícia, el secretari del jutge "no pogué menys de reconèixer que encara que fos cert que el detingut

hagués trencat un vidre -cosa que ell nega rodonament- no n'hi havia per a tractar-lo d'aquella forma."

"La Vanguardia" del 16 de setembre, assabentava de la detenció, el dia abans, d'un noi de 14 anys, Josep Sevilla, per trencar un vidre. "El Poble Català" del mateix dia, per una altra banda, publicava un escrit Joan Pascual, titulat El tancament de les botiques a les 8 del vespre, el qual es queixava que mentre a "l'interior de Barcelona es pot dir que la llei del descans dominical es compleix i que el tancament a les 8 del vespre per ara és relatiu", als "pobles i agregats, descans i tancament és un somni". "I això -deia més endavant- senyors dependents i senyor governador, en consciència i en justícia no deu ésser. La llei s'ha de complir i l'ha de complir tothom. (...)"

- (715) "El Poble Català" del 20 de setembre de 1913. Recordem també la reunió prevista per al dia 15 per la Unió Gremial i que "El Poble Català" del 21 de setembre anunciava que l'endemà, la Junta Directiva i Consultiva de la Unió Gremial havia de celebrar reunió ordinària per a tractar "d'assumptes de tràmit", "la reforma del reglament de secretaria" i la implantació entre els seus associats "dels segurs de vidres i cristalls".
- (716) "El Poble Català" del 20 de setembre de 1913. "Breus minuts després -hom hi escriu- d'aquesta hora (les 8) els nostres carrers centrals romanen amb llurs establiments tancats. El públic, potser responent al desig raonat dels dependents de comerç, no acudeix als establiments, i entre les vies comercials com carrers de Ferran, Portaferriassa, Boters, Porta de l'Àngel, Arcs, Plaça de Santa Agna, Rambles, Carme, Hospital, Esqueria, Sanys Nous, Call, Avinyó, Baixada de la presó, Jaume I, i també l'aixamplis tant les rondes com els passeigs pocs són els qui obren i aquests de ben poca importància.
- (717) La crònica esmentada de "El Poble Català" del 20 de setembre, indicava que és "sapigut que es fan maneigs entre establiments -- d'algún carrer, per a impedir en ell, la lliure concurrència de dependents i públic decentment vestit, exposant-hi gent que pel seu aspecte exterior denota que ha estat reclutat expressament per a fer-ne fugir. D'això en protestem enèrgicament i com que -

sembla és qüestió amb cua, ens vagarà parlar-ne."

"El Poble Català" del 21 de setembre de 1913, informava, per una altra banda, que "ahir ens visitaren uns dependents per a queixar-se per mil·lèsima vegada de la forma inconsiderada amb què són tractats per la policia els detinguts", protestant també per un "solt d'un diari local, que al donar compte de la detenció d'un dependent ho feia d'una manera completament equivocada, per més que nosaltres ja els férem present que allò era una nota del govern civil. El dependent és diu Miquel Badia, de 17 anys, el qual fou detingut amb motiu d'unes correduesses que hi hagué al trencar-se uns vidres el dijous passat (dia 18) al carrer de Jaime I. Aquest jove, a més dels seus pocs anys, diu que és incapaç de posar-se en res i que si l'agafaren fugint fou precisament perquè en veure les correduesses ell corregué com altra gent. Prova de què no era culpable és que ha estat alliberat. Malgrat això, deien els joves que ens visitaren, que fou tractat amb molta duresa per la policia i en el Palau de Justícia tancat amb detinguts per una baralla sagnant. Seria de desitjar que aquests (fets) no es repetissin."

- (718) "El Poble Català" del 26 de setembre de 1913. Segons el diari, el grup anava per la Ronda de Sant Antoni "amb actitud pacífica i correcta", i sofrí la càrrega de la policia, davant d'una botiga de paraigües i bastons, "sense prèvia intimació de què el grup es dissolgués".
- (719) "Acció", abril 1932, p. 19. "Revista Anyal" 1914, p. 259. "Acció" de novembre de 1913, p. 6, citava com una de les entitats col·laboradores el "Real Protectorado de la Federación Sindical de Obreras". "El Poble Català" del 20 de setembre manifestava també: "els dependents continuant amb la seva feina, reparteixen amb profusió, uns papers recomanant a les senyores no facin compres prop de les 8".
- (720) VIDAL, Lluís.- A propòsit del tancament a les vuit del vespre.- "El Poble Català", 10 d'octubre 1913. "De continuar, doncs, manifestava també Lluís Vidal- havent qui no compleixi la reforma, no tardarà pas tres o quatre mesos, que la ciutat torni a veure, com abans de nostra creuada, les botigues obertes fins a altes -

hores de la nit. Per conservar nostres posicions i conquerir-ne de noves, no és pas un armistici el que ens convé, sinó la lluita." Lluís Vidal no considerava eficaç ni el "recomanar que no es compri passades les vuit" ni "anar a les males" a base de -- "trencar vidres i alterar la pau ciutadana", ja que "ni el Centre podria fer-se'n responsable, ni el moviment portaria en el seu sí crèdit suficient per a fer-lo victoriós". Com a solució, l'autor de l'escrit, proposava que, "passades les 8 anar a colles de dos o tres dependents a les botigues dels petits tirans i començar a demanar veure gèneres (...) sense, naturalment, comprar res. Darrera una, altra colla. I això un dia, i un altre. Els que així obressin ho farien legalment (...). Això permetria allargar tot el que fos precís la campanya (...) fins a assolir l'èxit. Aquesta és la idea que mou aquest article i que oferim al benemèrit CACCI."

"El primer de setembre i fins el 20 del mateix -escriu hom a "Acció" d'octubre de 1913, p. 8, per un altre costat-, els comerços han correspost admirablement i completament a les gestions dutes a terme per aquesta Secció. La majoria immensa d'establiments romanen tancats ja a les 8 i minuts del vespre. No recordem que mai s'obtingués tan esplèndid resultat, en les diverses temptatives realitzades pel mateix fi. Podem dir, doncs, que el Centre ha triomfat. La campanya, després de son període ordenat, i aconseguida ja la finalitat, la donarem per terminada, després d'innombrables gestions de tota mena (...) i que realitzà la junta d'aquesta Secció, ajudada del company Puig i Esteve, president del Centre. Individualment per part dels decidits i prop a ésser perjudicats per incompliment, ha continuat fermament la campanya, defensant-se contra els refractaris al tancament i també de les indignes ingerències i perturbacions dels obligats a guardar -- l'ordre." El butlletí citat manifestava que "continuarà la Secció realitzant propaganda activa en pro del tancament a les 8" i més endavant: "Companys tots: propagueu aquesta recomanació: No compreu després de les vuit del vespre." "Acció" es feia ressò de l'atenció prestada per la premsa a la campanya i donava les gràcies tant als que ho "feren per son compte" com als "que acolliren les quartilles d'estimats amics i companys de junta nos--

tres". El mateix butlletí subratllava que en la seva feina, la "Secció s'ha vist ajudada" per un "bon nombre de companys, socis uns, no els altres; això a més d'uns comissionats que realitzaren treballs estimables ja de bon principi. Als anònims els donem corals mercès (...), als coneguts això els direm també en expressiva carta."

"Acció" de novembre de 1913, p. 6, manifestava que "són encara nombroses, la majoria, les botigues importants que, com a conseqüència de la nostra campanya, tanquen a les vuit en punt i pocs minuts després les altres. Totes elles, abans de la nostra acció tancaven a les nou. Hem observat una actitud d'expectativa, durant el mes passat, per a veure si teníem o no, creients entre la gent mercantil. No direm la nostra, respecte a tal particular, avui. Anunciem sí, que de nou realitzarem activa propaganda prop dels estaments ciutadans per a que no comprin més tard de les set i mitja de la nit, i els establiments tanquin puntualment a les vuit de la nit."

"Acció" de desembre de 1913, per la seva banda, assenyalava que "hi han carrers que són vers baluards. Tals són la Portaferrissa, les Rambles, part de l'Hospital i Carme, Ferran, Boqueria, etc., etc. Des de nostra campanya, encara es tanca a pocs minuts després de les vuit i tinguis en compte que estem en plena temporada de venda. Això ens diu que si es realitzava, com sembla s'intentarà, una important campanya per a limitar la Jornada Màxima, és molt probable s'aconseguís definitivament el tancament a les 8." (p. 7). El mateix butlletí informava també que "diversos companys" havien lliurat al caixer de la Secció, prop de 70 pts. recollides "per a subvenir en part a les despeses -que moltes han estat- ocasionades per aquesta campanya".

"A conseqüència de la campanya pro tancament a les 8, la majoria de les botigues de la part antiga de Barcelona -llegim a la "Revista Anyal" de 1914, p. 259-, quasi totes les més importants, -estableixen aquesta reforma i les que no, avancen quelcom l'hora de tancar". La mateixa revista esmenta la tasca dels comissionats oficials del centre i el fet que "la policia disturba la gestió dels comissionats". La mateixa informació que la "Revista Anyal", recull "Acció" d'abril 1932, p. 19.

- (721) PONS FERRERES, R.- Memòria del Consell Directiu. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 78-80.
- (722) CARRERAS I PALET, J.- op. cit., p. 8.
- (723) Per exemple caldria matisar l'afirmació que el moviment es feu - "amb gran astorament i fins amb l'oposició dels màxims dirigents de l'entitat", a la vista, com diem més endavant, de tots els -- testimonis que hem aportat. En tot cas, si hem de parlar d'oposi-- ció, aquesta fou a la violència o a l'"estridència", i a conti-- nuar la campanya quan aquesta començà a prendre un caire dife--- rent del que volien els dirigents del Centre i "esdevingueren ac-- cidents desagradables a la via pública", com hem vist clarament a través dels mots de Rafael Pons citats més amunt.
- (724) La campanya pel treball intensiu, amb tot, feia referència als - dependents que treballaven al ram de l'engròs; mentre que la del tancament a les 8, pertocava als detallistes; amb tot no pot con-- siderar-se plenament correcte assenyalar aquesta darrera campa-- nya com la primera feta pels detallistes del CACCI, car aquest - havia tingut un paper remarcable ja amb motiu de la tasca pel -- descans dominical, sobre tot en el combat contra els "pactes"; - hauríem d'afegir també, la celebració de l'assemblea dels depen-- dents com una manifestació "societària" del Centre.
- (725) V. p. 217 i sgs.
- (726) "El Poble Català", 4 d'agost de 1912, informava que, al local de l'Associació Ferretera, s'havia fet una reunió de delegats de di-- verses associacions de dependents del comerç de Barcelona, amb - la finalitat de tractar i prendre acords sobre la projectada re-- glamentació de la jornada màxima de treball als establiments co-- mercials i industrials. Unànimament, els reunits acordaven d'in-- formar favorablement el punt de partida adoptat per l'Institut - de Reformes Socials (10 hores de jornada de treball) i estimular el zel de "totes les societats d'Espanya".
V. també "El Poble Català" del 3 de novembre de 1913.
- (727) "El Poble Català" del 3 de novembre de 1912, transcriu l'Informe de la Secció de Relació i Treball del CACCI al president de --- l'Institut de Reformes Socials. En aquest informe, hom demanava que l'Institut de Reformes Socials prestés suport als punts de -

vista exposats prop del govern, perquè la llei nasqués viva, "no aplicándola uniformemente en todo el país", i deixés "margen suficiente para que dentro de sus disposiciones puedan encontrar validez legal todas aquellas conquistas que en lo futuro obtenga el espíritu de asociación de los obreros de comercio (...) a fin de que nunca una ley que viene destinada a beneficiar una clase (...) pueda convertirse en obstáculo para el mejoramiento de la misma", i pel que feia a l'observança de la llei, hom demanava les garanties necessàries per a què no fos paper mullat.

Assenyalem, també, la nota de "El Foble Català" del 7 de desembre de 1912, sota l'epígraf El treball dels dependents, la qual comentava una lletra de Josep M. Sangés, rebuda a la redacció, la qual defensava "la necessitat de reglamentar les hores de treball de la dependència barcelonina, així com l'establir per a la mateixa un salari mínim sufficient per a les seves necessitats"; l'autor de la lletra creia que havia d'ésser el CADCI -- "qui emprengués una campanya en tal sentit començant per no admetre en la Borsa de Treball que funcione al Centre, ofertes de treball per a les quals s'exigeixen per sous de 75 pts. mensuals coneixements i condicions que deurién ésser molt més remunerats". I la nota del diari afegia: "com sigui que el senyor Sangés reclama el parer del Consell Directiu del CADCI, sobre l'assumpte per ell tractat, hem enviat la seva lletra al senyor president de l'esmentada entitat".

- (728) ESTREMS I BORRAS, J.- Memòria de la Secció Permanent de Relació i Treball. Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 234. - La jornada de Trabajo de los dependientes y empleados de comercio.- "Crónica Pericial Mercantil", 1 novembre 1913, p. 12-13, assenyalaria que "al requerimiento hecho por los Dependientes de Comercio para que fuera regulada la jornada de trabajo de todos aquellos que prestan sus servicios en los establecimientos mercantiles, el Instituto de Reformas Sociales ha redactado un proyecto de ley, el cual no ha satisfecho a aquellos", i assabentava que "la Unión Profesional de Dependientes y Empleados de Comercio de Barcelona, acordó realizar una información para saber las condiciones de trabajo de los dependientes de comercio de otros países (...)".

- (729) El projecte de llei presentat pel ministre de la Governació, - Sánchez Guerra, al "Butlletí del Museu Social" de juliol de -- 1914, p. 108-111. També, a la "Revista Anyal" 1914, p. 162-165.
- (730) "Acció", abril 1914, p. 6. Segons aquest butlletí, la "Junta - Executiva dels acords de l'Assemblea, ultima la redacció d'una exposició dirigida a l'Institut de Reformes Socials, a la que - es manifestaran els ideals sustentats per aquella, amb referèn- cia a la jornada màxima. Així mateix, s'interessarà de la Cam- bra de Comerç el seu suport a aquesta nova campanya, cosa que - els avançàvem a la fi de l'informe que, sobre el tema Dependèn- cia mercantil, férem a mans a dita Entitat en vistes a la con- creció de la jornada dels Dependents".

- (731) "Acció", abril 1914, p. 6. "El Poble Català" del 28 de març de 1914. Com a conclusió hom adreçava un telegrama al President -- del Consell de Ministres, en el qual "la Asociación de la Depen- dencia Mercantil en mitín celebrado hoy con adhesión de varias sociedades, pide a V.E. con urgencia la inmediata aprobación de la Ley Reguladora de la Jornada Máxima, fijándola en 10 horas - de trabajo y supresión del internado".

"Respecte al particular -manifestava el butlletí "Acció" citat-, devem dir que, nostra Secció, realitzarà activa gestió en defen- sa de la fixació de la jornada, inspirant-se en les conclusions de l'Assemblea, i els actes de la qual, seran oportunament anun- ciats". Per la qüestió de la jornada màxima, deia també "Acció", "nostres entitats germanes i nosaltres estem disposats a dur a cap l'actuació que precisi fins a cuè els legisladors el resol- quin" (el problema de la jornada).

- (732) Informe de la Secció Permanent de Relació i Treball, sobre el - projecte de llei regulant la jornada de la Dependència Comerc- ial.- "Revista Anyal" 1914, p. 155-162. "El Poble Català", 26 i 28 de juliol de 1914. El full editat pel CADCI, a més de l'In- forme esmentat, transcrivía també el projecte de llei. Joaquim Estrems, a la Memòria citada, a la "Revista Anyal" de 1915, p. 234, assenyalava que, "a principis de curs i en una reunió ex- traordinària s'ocupà aquesta Junta de l'estudi del projecte de llei regulant la jornada del dependent de comerç que es presen-

tà a discussió del Senat. En aquella reunió es convingué en declarar francament dolenta la tal llei, car lesionava els interessos de la gran majoria dels nostres companys. En conseqüència s'acordà de fer una gran campanya en contra de l'esmentat projecte, que regula la jornada de la dependència comercial a onze hores. A tal efecte es començà per enviar un informe a la comissió dictaminadora del Senat. De dit informe se'n imprimiren -- 6000 exemplars que es repartiren entre els dependents de nostra ciutat, havent-se'n també enviat un cert nombre a cada una de -- nostres germanes entitats de les altres ciutats de Catalunya."

V. també "Acció" d'agost de 1914, p. 7.

"Acció" de setembre de 1914, p. 12, informava que aquests fulls, "durant la primera quinzena del mes d'agost, es repartiren pels comerços de Barcelona".

- (733) ESTREMS I BORRAS, J.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1915, p. 234. "De quasi tots ells -manifestava Joaquim Estrems- rebérem la - contesta que esperàvem: que quan l'hora de discussió a les cambres fos arribada, ells es constituïrien en nostres portantveus combatent l'esperit d'onze hores, que és el que informa el projecte, i defensant les nostres aspiracions, concretades en la - contesta que donàrem a l'enquesta feta per l'Institut de Reformes Socials l'any 1913, i que devia servir per a la confecció - de la citada llei."

També, "Acció", setembre 1914, p. 12. Pel que fa a les respostes a les lletres adreçades als senadors de Catalunya, amb data del 31 d'octubre, "Acció" de desembre de 1914, p. 8, esmenta, - "entre les darrerament rebudes", les redactades "en termes ben afectuosos" d'Eduard Calvet, Leonci Soler i March, el Marqués - d'Allella, etc."

- (734) ESTREMS I BORRAS, J.- Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. -- 234. També, "Acció" de juliol de 1914, p. 7, "Acció" d'agost - 1914, p. 7, i "Acció", novembre 1914, p. 8. V. el proper capítol, p. 366-368, 371, 404 i 493.

- (735) "Acció", abril 1932, p. 19. "Revista Anyal" 1915, p. 267.

- (736) FELIU I CODINA, Josep M.- Memòria de la Secció Permanent de Re-

lació i Treball. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. - 123. El mateix Faliu i Codina, a la Memòria de la mateixa secció, del curs anterior, publicada a la "Revista Anyal" de 1913, p. -- 378, assenyalava, com a darrera conclusió, que caldria "atribuir i conduir nostra feina societària, de nexa catalaníssim, a una - realitat extensiva de la Societat Catalana, proclamada a Tarragona (a l'assemblea nacionalista): afirmant així, la liberalitat i l'humanisme de la nostra existència patriòtica."

(V. les anterior conclusions d'aquesta darrera Memòria a la nota 645.).

(737) V. p. 34.

(738) GALI, A.- op. cit., p. 312. "El poc èxit de la primera sistema-- tització -assenyalava també Galí- va demostrar que no es podia - procedir per imposicions ni apriorismes, sinó que calia anar con-- duint el rec de mica en mica aprofitant totes les circumstàncies i ocasions".

(739) "Acció", setembre 1910, p. 3. "El curs passat -hom hi escriu- - s'establí un pla d'estudis per a donar unitat a les ensenyances del nostre Centre; aquest anys poc treball hem tingut en confec-- cionar-lo, sols hem procurat conservar el mateix de l'any passat fent-hi algunes modificacions que l'experiència ens ha ensenyat i degut a aquesta idea hem refos en tres anys el que abans era - en quatre, vist que eren molts els que no podien dedicar diària-- ment el temps que es necessita per a estudiar les assignatures - del pla anterior."

Al nou pla hom suprimia les assignatures d'Aritmètica, Caligra-- fia i Mecanografia que formaven tres de les quatre matèries de - primer curs del pla de 1909; d'aquesta manera el primer curs del nou pla es composava del Francés de primer curs, del Càlcul Mer-- cantil -que abans figurava al segon any- i Geografia comercial -que abans estava al tercer any-. El segon any del pla nou, man-- tenia respecte del de 1909, el Francés de segon curs, la Corres-- pondència Mercantil que s'unificava en una sola assignatura amb la de Redacció de Documents Mercantils -que abans figurava al ter-- cer any- i la Teneduria de Llibres -abans al tercer i quart --- anys-. Les assignatures del tercer any del pla de 1909 eren to-- tes substituïdes, unes per pas a un altre any en el pla nou (Re-

dacció de Documents Mercantils que s'unificava amb la Correspondència Mercantil a segon, i Teneduria de primer curs que passava també al segon any), les altres per supressió (la Geografia comercial i l'Anglès de primer curs); el tercer curs del nou pla era format, com hem vist, per l'Economia Política -abans en el quart any- i les Pràctiques d'Escriptori, assignatura en la que havia estat convertida la Teneduria de segon. Pel que fa a les assignatures del quart any del Pla de 1909, l'Anglès de segon -era suprimit i, com hem vist, l'Economia política passava a tercer, i la Teneduria esdevenia Pràctiques d'Escriptori també en aquest darrer tercer curs.

Olguer Bioto, per la seva banda, a la Memòria del Curs 1910-1911, "Revista Anyal" 1911, p. 167, assenyalaria que "en quant a l'organització de les classes procurarem seguir el camí traçat per la Junta de govern anterior (de la Secció d'Educació i Instrucció), estudiarem els plans d'estudis que s'havien rebut dels més importants Centres d'ensenyança d'Europa i d'Amèrica i prengüem bona nota del que consideràvem que ens podia convenir per a nostres Escoles; conseqüència de nostres estudis és -la modificació del pla d'ensenyances, reduint-lo a tres anys, -havent procurat incloure en aqueixos tres anys les assignatures que considerem són més convenientes per a un dependent de comerç (...)"

- (740) "Acció", setembre 1913, p. 5. RUCABADO, N.- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal 1914, p. 90. Segons Narcís Rucabado, la classe de Mercologia fou creada per creure de "molta conveniència per als socis del Centre el coneixement dels productes, lloc de producció i detalls elementals de fabricació".
- (741) "Acció", setembre 1910, p. 3. "El nostre objectiu, en confeccionar l'esmentat pla -hom hi escriu-, ha estat sols donar una guia i facilitats als que en pocs anys vulguin estudiar el mínim de coneixements que creiem deuriem posseir tots els dependents de comerç. Així és que nosaltres no volem pas de cap manera obligar a seguir-lo, però sí devem dir que l'aconsellem d'aí tal faisó perquè tenim el ferm convenciment de què ell ha de -

ser el sistema més profitós per a adquirir coneixements mercantils a les classes del Centre."

- (742) "Acció", setembre 1910, p. 3. "Acció" de maig de 1911, p. 2, informava que la Secció d'Educació i Instrucció ultimava "els detalls necessaris per a concedir uns premis d'estímul com a fi de curs als alumnes de les Escoles Mercantils Catalanes", i que els professors de les respectives classes ja ho comunicarien -- als seus alumnes. Hom comptava, també, entre els premis a donar, amb el de la constància: "Els cursos passats -- llegim a "Acció" de setembre de 1910, p. 7 -- hem vist amb pena que han estat --- molts els que s'han matriculat i relativament pocs els que han acabat el curs. En el pla de recompenses que tenim en estudi -- tindrem en compte premiar també als que demostrin major constància per a aprendre."

"Acció" de juny de 1911, p. 3, assabentava que havien començat -- ja a les classes els concursos de fi de curs i anunciava l'organització d'una festa per al dia del repartiment de premis. "Acció" de juliol de 1911, p. 2, informava que el mes anterior -- s'havien efectuat els concursos "per a premi al mèrit"; al costat d'aquest darrer hom atorgava un accèssit, "consistent en -- una matrícula d'honor" per al curs següent, i hom assenyalava -- també l'atorgament de l'esmentat premi a la constància així com la data de la festa. "Acció" d'agost de 1911, p. 6, recensionava la festa del 5 de juliol (V. p. 123) i transcrivía el quadre de guanyadors dels premis i accèssit. Entre els guanyadors d'aquest curs, subratllem el nom de Narcís Rucabado, germà de -- Ramon Rucabado, aviat un dels animadors principals d'aquesta -- Secció i que obtenia el premi al mèrit en les assignatures de -- Redacció de Documents Mercantils i Correspondència, i Geografia Comercial.

En començar cada nou curs, el butlletí "Acció" de cada setembre anunciava l'establiment per part dels professors d'uns "concursos voluntaris en les seves respectives classes, com a resum de l'ensenyat en elles" ("Acció", setembre 1912, p. 2). Igualment, en arribar a finals de curs "Acció" assabentava sobre els concursos, la celebració de la festa de fi de curs i reproduïa la

llista dels alumnes guanyadors: així, "Acció" de juny de 1912, p. 2, i d'agost del mateix any, p. 3-5, que donava la relació - d'aquells alumnes guanyadors, com Joaquim Estrems, premi al mèrit de taquígrafia castellana i que fóra un dels membres de la junta de govern de la Secció de Relació i Treball; "Acció", de maig de 1913, p. 3, de juliol de 1913, p. 5, i d'agost del mateix any, p. 3-5 que reproduïa els noms dels guanyadors com Narcís Rucabado, premi al mèrit de castellà; i "Acció" d'abril de 1914, p.3, de juliol 1914, p. 3, d'octubre 1914, p. 3-4, que reproduïa la llista dels alumnes premiats, entre els quals apareix novament Joaquim Estrems, premi al mèrit en geografia comercial, i "Acció" de novembre de 1914, p. 3-4, i desembre del mateix any, p. 3-4 que també reproduïen la llista esmentada.

Al costat de les festes de repartiment de premis, que hem esmentat en un altre apartat (V. p. 133 i sgs.), el 5 i 6 de juliol de 1913, "havent-se rebut a la Secció d'educació gran nombre de treballs procedents dels concursos celebrats a les classes a fi de curs, i en vista del mèrit d'alguns dels treballs presentats, cregué d'utilitat fer-ne una exhibició íntima (...) que meregué unànim aprovació veient-se encoratjada aquesta Secció a continuar dita exhibició en els anys successius perquè estimularà - als alumnes i serà una demostració dels avenços dels alumnes de les E.M.C."- "Acció" d'agost de 1913, p. 3-4. "Acció" de juny de 1914, p. 5, informava de la impossibilitat d'efectuar la festa tradicional de repartiment de premis per l'estat de les obres del nou edifici i de la seva substitució per "una exposició dels treballs presentats a concurs, el dia 27 de juny i la proclamació dels guanyadors de premis en una sessió íntima". -- Recordi's la nota 212.

Aquest tipus d'estímul no havia estat únic: "Acció" de gener de 1910, p. 2-3, donava el nom dels "dixebles qualificats de remarcables, assistents a la classe d'aritmètica durant el curs passat"; "Acció" d'agost del mateix any, p. 2 comunicava que s'anaven rebent "treballs fets pels alumnes com a prova d'aprofitament dels cursos", els quals, "juntament amb els que es vagin rebent seran relligats en un artístic volum que figurarà a la

Biblioteca del Centre", i, tot seguit, citava els alumnes que havien "acabat amb profit la classe del Curs Elemental; "Acció" d'octubre de 1910, p. 3, enfi, transcrivía els noms dels deixebles d'anglès de primer i segon curs d'acord haguessin estat -- "distingits", "remarcables", "bons" o "assidus assistents". Tot plegat al costat dels concursos organitzats per les agrupacions escolars de les quals ens ocupem més endavant.

Fel que fa al "certificat d'aptitud", "Acció" de setembre de -- 1911, assenyalava que hom el donaria "a els que segueixin amb -- èxit aquest pla", certificat el qual, "donada la fama de què -- avui ja frueixen nostres Escoles, serà una bona carta de presen-
tació per al dependant que el posseeixi".

(743) "Acció", setembre 1911, p. 2: "Per a aprofitar el temps, i evitar els repassos que es feien els anys anteriors a les classes d'idiomes, a l'entrar nous alumnes el primer de gener, aquest -- any hem dividit l'ensenyanga de cada assignatura en trimestres, de manera que permetrà ingressar alumnes al començar el segon -- trimestre el primer de gener i al començar el tercer l'abril, -- però que provin saber el que a les respectives classes s'ha explicat durant el primer o segon trimestre". També, RUCABADO, N. - Memòria de la Secció P. d'Educació i Instrucció. - "Revista -- Anyal" 1912, p. 129. Amb aquesta divisió, a l'acabament de cada curs, com assenyalava Rucabado, podien "inscriure's nous alum-
nes". Els tres trimestres duraven, doncs, del 1 d'octubre al 31 de desembre, el primer; del 1 de gener al 31 de març, el segon; i del 1 d'abril al 30 de juny, el tercer". - "Acció", setembre - 1913, p. 4.

(744) "Acció", setembre 1912, p. 2.

(745) "Acció", setembre 1910, p. 3, i "Acció" de setembre de 1911, p. 2, manifestaven ambdós que, "vistos els bons resultats que -- anys passats donaren els exàmens d'admissió a certes assignatures, hem determinat generalitzar-los". "Els qui en tal sistema --hom afegia-- hi trobin de moment un obstacle per a matricular-- se a alguna assignatura, han de pensar que si no tenen els co-
neixements necessaris per a estudiar-la amb èxit, seria temps -- perdut el que esmercessin, i amb l'examen, no sols s'evita ---

aquesta pèrdua, sinó que se'ls guia pel camí més dret per on poden arribar a assolir els seus desitjos d'estudi".

"Acció" de setembre de 1912, p. 2, per la seva banda assenyala-va que es donaria "més cohesió a totes les assignatures, per a procurar que guardin entre elles major relació. A l'objecte de què els socis treguin més profit de les classes, i en vista -- dels grans resultats obtinguts en els exàmens previs que es ve- nen fent a les assignatures de caràcter comercial, a fi de què els alumnes concurrents a una classe, estiguin degudament prepa- rats, aquest any s'extindrà l'obligació dels exàmens, a més de les assignatures: Aritmètica, Càlcul, Teneduria, Pràctiques i - Redacció de documents, com estava establert els anys passats, a tots els primers cursos d'idiomes." Els alumnes que no superas- sin els exàmens, podrien preparar-se a les "clases de gramàti- ca que el Centre té establertes": "i si bé a primera vista -afe- gia hom- sembla això un any d'endarreriment, en realitat tin- -- dran després una base sòlida per a aprendre idiomes amb més -- fruit". "Per als segons i tercers cursos d'idiomes -s'assenyala- va, també- s'establirà que els alumnes que hagin cursat amb més fruit els primers cursos al Centre siguin admesos sense cap re- quisit, i, els d'altres procedències, deuran provar conèixer - l'ensenyat al primer curs."

"No necessitaran d'aquest examen -indicava "Acció" de setembre de 1913, p. 4-, els que hagin cursat al Centre l'assignatura que hagi de ser objecte d'examen. Per exemple: el que desitgi estu- diar Càlcul Mercantil, el Programa diu que necessita saber tot el que s'estudia a Aritmètica; per consegüent el que l'hagi cur- sada ja al Centre no necessita examinar-se, així com el que ha- gi cursat qualsevol curs d'idiomes al Centre, no necessitarà - examinar-se de gramàtica." El programa de cada assignatura, que el butlletí "Acció" de cada setembre transcrivia, assenyala-va els coneixements previs que hom exigia i que eren objecte d'ex- amen previ.

- (746) Així, a més a més de les innovacions i iniciatives que citem més endavant; "Acció" de setembre de 1910, p. 3, anunciava que la - classe d'Economia Política fóra donada "en forma de conferències

per a major interès dels alumnes", la classe de Teneduria de -- Llibres de segon curs era convertida, com hem vist abans (n. - 739) "en una classe de Pràctiques Mercantils on els alumnes -- desenrotllaran una o més comptabilitats pràcticament: serà una veritable casa de comerç havent-hi alumnes encarregats de co-- piar cartes, portar la correspondència i llibres auxiliars i ge-- nerals de la casa. Aniran turnant en els diferents càrrecs en -- què estarà dividida la classe, segons el criteri del professor, a l'objecte de passar per tots els coneixements necessaris en -- tota casa de comerç." Les classes d'idiomes --assenyalava també l'"Acció" esmentada-- seran donades amb caràcter mercadament co-- mercial, dedicant-se amb preferència especial a la correspondèn-- cia". Hom anunciava, també, la refosa en una sola matèria de -- les assignatures de Correspondència Mercantil i de Redacció de Documents Mercantils, com hem assenyalat igualment abans.

A partir del 1 de gener de 1912, hom impartiria una nova clas-- se, de Gramàtica castellana, a cura d'Eladi Homs, segons la "Re-- vista Anyal" de 1914, p. 210, i "Acció" de desembre de 1911, p. 3, i gener de 1912, p. 3, que l'anunciava.

A partir del curs 1913-1914, hom incloïa al Pla d'estudis, i en el conjunt de les matèries en general, l'assignatura de Mercolo-- gia, com hem vist també abans. V. "Acció", setembre 1913, p. 4-8. Per "al servei de la nova classe de Mercologia" es creava un "Museu Comercial de primeres matèries". V. la nota 747.

En alguns cassos s'organitzaren nous cursos o grups d'idiomes -- pagant els socis "un complement d'una pesseta mensual", com un d'anglès de tercer curs en el període 1910-1911, el qual consis-- tiria "en conversa i correspondència anglesa" ("Acció", octubre 1910, p. 3); un de francès en el mateix curs ("Acció", novembre de 1910, p. 3), un sota la direcció del professor Georges Mas-- son, i l'altre sota la d'Alphonse Lattes. "Acció" d'octubre de 1911, p. 3, n'anunciava també l'organització per al curs 1911-1912. "Acció", d'octubre de 1912, p. 4, per una altra banda, -- anunciava la creació d'un nou grup de francès de segon per la -- sol.licitud d'alumnes per a aquest idioma. V. també la nota 751. Assenyalem, també, que el butlletí "Acció" de gener de 1912, p.

3, anunciava que "comprenent la gran importància que el comerç modern concedeix a l'alumne, la Secció d'Educació ha cregut necessària la creació d'una classe sobre la Psicologia de l'anunci; o, millor dit, la manera de saber fer l'anunci", classe de la qual se'n encarregaria Eladi Homs. La inauguració de la classe aniria "precedida d'una conferència amb projeccions, en la qual el Sr. Homs explicarà en què consistirà la classe". Tanmateix no tenim cap dada més que pugui confirmar la realització del projecte. Al programa d'assignatures per al curs 1912-1913, no hi constava tampoc aquesta matèria.

(747) V. p. 96 . Com es pot observar, les 28 assignatures del curs 1909-10, es reduïren a 27 en unificar-se les assignatures de Redacció de Documents Mercantils i Correspondència Mercantil en una sola, a partir del curs 1910-1911; el curs 1911-1912, mantingué la mateixa xifra, perquè si bé la llista d'assignatures s'enriquí amb la d'Esriptura Nordamericana, a cura d'Eladi Homs, desaparegué la de Dibuix Industrial ("Acció", setembre 1911, p. 2-3). El curs 1912-1913, pujava a 29, per què les matèries s'augmentaren amb un segon curs de Taquigrafia Catalana i amb un tercer curs d'Anglès i Francés, si bé desaparegué l'assignatura d'Esriptura Nordamericana ("Acció", setembre 1912, p. 2-3); aquesta xifra, per una altra banda, es mantingué per al curs 1913-1914, perquè si bé s'hi afegí la Mercologia, desaparegué el segon curs de Taquigrafia Catalana ("Acció", setembre 1913, p. 5-6), i per al curs 1914-1915. Aquí deixem de banda el que una mateixa assignatura, com passava en els idiomes, pogués tenir dos grups.

(748) V. nota 91 d'aquest capítol.

(749) Els professors del curs 1910-1911, eren Fèlix Foguet i March (Curs Elemental i Llengua Catalana), Eugeni Bargés (Aritmètica i Càlcul Mercantil), Josep Sala i Ricol (Caligrafia, Teneduria de Llibres i Fràctiques Mercantils), Vicenç Sancho (Mecanografia), Joan Bernadell (Taquigrafia Catalana), Francesc Fornés (Taquigrafia Castellana), Rossend Serra i Pagés (Redacció de Documents Mercantils i Correspondència, i Geografia Comercial), Guifré Coroleu (Economia Política), A.B.L. Lorenzi (Francés de primer

curs 1 de segon), A. Tailhan (Primer curs de Francés), Eugeni - de Vaudrey (Anglès de primer i segon cursos), Benedetto Colarosi (italià), Roland Schumm (Alemany de primer i segon cursos), Antoni Davoud (Àrab de primer i segon cursos), Delfi Dalmau (Esperanto), Jaume Galobart (Dibuix Industrial), Rafael Pons i Ferreras (Teoria dels teixits de primer i segon curs) i Darí Durà (Química Industrial). V. "Acció", setembre 1910, p. 4.

El mateix curs 1910-1911, s'incrementaria amb dos professors, George Masson (Anglès tercer) i Alphonse Lattes (Francés tercer) en quedar establertes definitivament aquestes classes, segons "Acció" de novembre de 1910, p. 3. Aquest mateix butlletí assabentava de la substitució del professor de francés A.B.L. Lorenzi (que no podia continuar exercint "degut a ses moltes ocupacions") per F. Astor.

En el curs 1911-1912, s'hi afegia Eledí Homs (Escriptura nordamericana), F. Rosell i Montaner que substituïa a Joan Bernadell com a professor de Taquigrafia Catalana, Enric Inglés (Taquigrafia castellana, juntament amb F. Fornés), F. Pujolà i Vallés -- que substituïa a Delfi Dalmau com a professor d'Esperanto, i J. Viñas Campanyà que substituïa a Darí com a professor de Química Industrial. Deixaven de donar classes també F. Astor que era -- substituït per A. Lattes (Francés de primer i segon), G. Masson, de moment, pel que feia a l'Anglès de tercer, i Jaume Galobart en desaparèixer el Dibuix Industrial. V. "Acció", setembre 1911, p. 2-3.

Pel que feia a George Masson, "Acció" d'octubre de 1911, p. 3, l'assenyalava com professor del tercer curs d'Anglès que s'estava formant, a l'igual que en el curs passat; pel que feia al -- nom del professor del Francés de tercer, l'esmentat butlletí no en diu el nom; la xifra de professors, doncs, amb aquestes inclusions, fóra, per al curs 1911-1912, de vint o vint-i-un professors, cas que l'encarregat del Francés de tercer no fos el mateix que donava algun dels altres cursos. L'"Acció", d'octubre de 1911, esmentada, per una altra banda, informava de la -- substitució del professor de francés Tailhan, "per haver estat cridat al servei militar", per Raymond Assalit.

Al curs 1912-1913, Agustí Grau substituïa a Vicenç Sancho com a professor de Mecanografia, Joan Vivet augmentava el quadre de professors (Taquiografia Catalana de primer), en organitzar-se novament un segon curs de la mateixa matèria a càrrec de F. Rosell; Laureà España substituïa a Eladi Homs en l'assignatura de Gramàtica Castellana establerta el gener de 1912 -aquest darrer, també, per cert, deixava de donar classes en desaparèixer l'Es-criptura nordamericana-; s'hi afegia, també, Martial Margail -- com a professor de Francés de primer (Raymond Assalit donava - l'altre grup d'aquest mateix curs, i A. Lattes un altre grup, - també d'aquest mateix curs, i el segon i tercer cursos de Francés), i deixaven de donar classes Enric Inglés, professor, conjuntament amb F. Fornés, de Taquiografia Castellana, i Pujulà i Vallés en desaparèixer l'assignatura d'Esperanto de la llista - d'assignatures per al curs 1912-1913. George Masson, apareixia a aquest cop ja en la llista general de matèries com a professor del tercer curs d'Anglès. V. "Acció", setembre 1913, p. 2-3. No assenyalem aquí, com tampoc ho fem en referir-nos als altres pe-riodes escolars, als professors que continuaven i ja esmentats als capítols anteriors.

En el curs 1913-1914, Fèlix Foguet, mort el 21 de maig de 1913 ("Acció", juny 1913, p. 3), era substituït per Albert Sans com a professor del Curs Elemental, Joaquim Estrems -que havia estat deixeble de les Escoles del Centre- substituïa a Francesc - Fornés com a professor de Taquiografia Castellana, Ferran Boter s'encarregava de l'assignatura de Redacció de Documents Mercan-tils i Correspondència -fins aleshores, a cura de Serra i Pagés que continuava amb la Geografia Comercial i passava a encarre--gar-se, també, del Català- i de la nova de Mercologia; Serra i Pagés, com hem dit, s'encarregava del català en substitució de Fèlix Foguet; Joan López substituïa a Laureà España en l'assignatura de Castellà, i D. H. W. Brown a G. Masson com a profes--sor d'Anglès de tercer curs. V. "Acció", setembre 1913, p. 5-6. Assenyalem, també, que Joan Vivet i F. Rosell donaven conjunta-ment la Taquiografia Catalana que havia estat reduïda novament a un sol curs.

Pel que fa al curs 1913-1914, Carles Pobla i Josep Gay substi--

tuien a Joan Vivet i Francesc Rosell a l'assignatura de Taquí--
grafia Catalana, i Joan Caballero a Joan López en la de Caste--
llà. V. "Acció", setembre 1914, p. 4.

(750) "Revista Anyal" 1914, p. 206-217. Segons assenyaleva l'apartat Efemèrides de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció.- "Re--
vista Anyal" 1915, p. 252, els honoraris per al conjunt del pro--
fessorat, per a tot el curs, pujaven 8.280 pts., xifra que divi--
dida entre els nou mesos del curs -car no creiem que els profes--
sors cobressin les vacances- suposava 920 pts. mensuals.

(751) "Acció", setembre 1912, p. 7. Aquesta matrícula i les dotacions
que aportava el Centre, no permetien, però, un ple desenrotlla--
ment de les Escoles; així, sorgí alguna iniciativa perquè els --
mateixos alumnes paguessin un curs superior de l'ensenyament --
que realitzaven, com es feu amb la creació dels tercers cursos
de francès i anglés (V. nota 746), iniciativa que "Acció" de ag--
tembre de 1910, p. 7, havia estimulat quan assenyalava que la --
Secció veia "perfectament els defectes de què pateixen (les Es--
coles Mercantils Catalanes) però els recursos de què disposem --
limiten les nostres iniciatives. No hi ha pas dubte -hom conti--
nuava- que si com hem dit altres vegades poguéssim multiplicar
les classes que d'una mateixa matèria tenim establerta, a fi --
de què hi concorreguessin a cada una un nombre d'alumnes més re--
duït i el professor pogués estar en contacte més íntim amb els
deixebles, l'ensenyança seria de major efecte, no permetent fer
això els recursos normals amb què comptem. També es podria fer
si aquells deixebles que comptem amb medis i estan desitjosos --
d'obtenir una ensenyança sòlida, s'imposessin un petit sacrifi--
ci en forma d'una quota voluntària, per al sosteniment d'una --
classe determinada: per exemple si els de les classes d'idiomes
que són les més nombroses satisfessin una quota adicional d'una
pesseta al mes, seria molt fàcil establir classes en les quals
no hi concorreguessin més que uns 30 alumnes (...)."

Olaquer Bieta, a la Memòria de la Secció Permanent d'Educació i
Instrucció. Obertura de curs 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911,
p. 177, recordava aquesta idea llançada pel butlletí "Acció" i
com el resultat no s'havia fet "esperar gens": "S'aplegaren uns

ouants i entre ells s'han costejat un professor per a un tercer curs d'Anglès i un altre per a un tercer curs de Francés, eminentment pràctics".

- (752) "Acció", setembre 1910, p. 3. Les conferències setmanals d'Amadeu Feitx s'inauguraven el 4 de novembre de 1910, segons referia "Acció" de desembre de 1910, p. 2, i s'anaren desplegant regularment els dijous, si bé, a partir del mes de març es donaven els dimecres, de 10 a 11 de la nit "a prec dels alumnes de les classes de Pràctiques Mercantils i Càlcul Mercantil", segons "Acció" de març de 1911, p. 2.

"Aquesta idea de donar l'ensenyança en forma de conferències --assenyalava, Olaquer Bieta, secretari de la Junta de la Secció d'Educació, després de referir-se a les "conferències-conversa" d'Amadeu Feig- l'hem fet extensiva a altres assignatures, com són la Geografia Comercial i la d'Economia Política, a fi d'estimular l'assistència a les mateixes".- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Obertura de curs 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 176. Més endavant ens referim a les activitats complementàries de l'assignatura de Geografia. Pel que fa a l'Economia Política, "Acció" de cada setembre, anunciava l'organització de les seves classes a base de conferències.

- (753) "Acció" de desembre de 1910, p. 2, anunciava per a primers de gener la "inauguració de les conferències sobre Història de Catalunya", conferències, per altra banda, que "Acció" de setembre de 1910, p. 3, havia anunciat ja. "Acció" de gener de 1911, p. 2, n'anunciava el començament per al dia 10 del mateix mes. "Acció" de febrer de 1911, p. 3, feia constar el seu inici. --- Aquest mateix butlletí, per un altre costat, anunciava l'organització del curset sobre "Història de l'habitació humana", -- "com a extensió universitària"; les conferències, assenyalava l'"Acció" esmentada foren fetes amb projeccions. Amb tot, no consta que aquestes conferències sobre la "Història de l'art en l'habitació humana" -que fóra el títol definitiu- es donessin durant el curs 1910-1911.

"Acció" de setembre de 1911, p. 2, anunciava les conferències -

d'història de Catalunya per als dimecres i les de la Història - de l'art en l'habitació humana per als dijous, durant el curs - 1911-1912. Les conferències començaven definitivament, aquest - curs, el gener de 1912 ("Acció", gener 1912, p. 3), amb una "fes- ta inaugural dels cursos i conferències extensius dels Estu- - didis Universitaris Catalans", al CADCI, i en la qual prenen la pa- - raula Puig i Esteve, Bas i Soler, Raimon d'Abadal que posava de "manifest la semblança de l'obra del Centre, amb la dels Estu- - didis, quines substitueixen les que l'Estat deuria fer, i que per aquell motiu han cregut que no hi hauria lloc més a propòsit -- que el Centre, per a celebrar-hi aquesta festa"; Enric Cubas, Ro- - negal, i Puig i Cadafalch que ocupava la presidència de l'acte. - "Acció", febrer 1912, p. 2. Aquest butlletí indicava novament - els dies en què hom donaria setmanalment les conferències públi- - ques d'ambdues matèries.

Les conferències d'història de Catalunya continuarien, com hem assenyalat a dalt el text, durant els cursos següents. V. "Ac- - ció", setembre 1912, p. 2, i, a l'igual que en els cursos ante- - riors començaven el gener de 1912, el dia 15, i cada dimarts - ("Acció", gener 1913, p. 3, i febrer 1913, p. 3). "Acció", se- - tembre 1913, p. 4).

- (754) "Acció", febrer 1910, p. 2. 40 socis visitaven l'observatori, - el 15 de gener de 1910, sota la guia del seu director Josep Co- - mas i Solà. "Revista Anyal" 1914, p. 204.
- (755) La visita era feta per 50 socis del CADCI i 14 del de Sabadell el 23 de gener de 1910, acompanyats pel professor de les Esco- - les del Centre Fiter i Inglés el qual explicà "als reunits la - cèlebre legislació del Consulat de Mar que tant contribuï a -- l'expandiment del comerç català" així com les característiques de la "taula de canvis", i parlà "sobre diferents llibres manus- - crits dels més notables que allí se serveixen, (...) cooperant amb ses explicacions els conservadors de l'Arxiu, senyors Gaspar i Careta Vidal". "A prec dels companys de Sabadell", hom visitava després "les principals sales de la Casa de la Ciutat".- "Ac- - ció", febrer 1910, p. 3. "Revista Anyal" 1914, p. 204.

- (756) El 13 de març de 1910, sota la guia del secretari de la Casa, - Lluís Riera i Soler. "Revista Anyal" 1914, p. 204.
- (757) "Acció" d'abril de 1910, p. 2 l'anunciava. El 10 d'abril de 1910 hom feia la visita a aquest gabinet de física, sota la guia del seu administrador i conservador Dari Durà, professor de Química de les Escoles del CADCI. "Acció", maig 1910, p. 3. "Revista -- Anyal", p. 205.
- (758) El 5 de juny de 1910. "Acció" de juny de 1910, p. 4, i de ju-- liol, p. 3. El conservador Bofarull feu de guia i comentador - als socis del Centre. També, "Revista Anyal" 1914, p. 205.
- (759) El 27 de novembre de 1910. Més de 40 socis foren acompanyats -- pel director dels Museus Bofarull. "Acció", desembre 1910, p. 3. "Revista Anyal" 1914, p. 206.
- (760) El 18 de desembre de 1910. "Acció", gener de 1911. "Revista --- Anyal" 1914, p. 206. Els assistents, més de 150 socis, foren -- acompanyats per Pere Domènech, fill de Domènech i Montaner.
- (761) El 29 de gener de 1911 segons "Acció" de març de 1911, p. 2, i el 22 segons la "Revista Anyal" 1914, p. 207. Segons ambdues -- fonts hi assistien "uns 300 socis". Foren acompanyats per Josep M. Tallada, director del Museu Social, i pels professors Isidre Serra, Raimon Roca, i per l'oficial de Secretaria, Llaveria.
- (762) El 26 de març de 1911. "Acció", març de 1911, p. 2, i d'abril - de 1911, p. 2. "Revista Anyal" 1914, p. 207. Els 25 socis que - participaven a l'"excursió escolar", visitaven a Vilanova, l'Escola Industrial, acompanyats pel professor Pau J. Riera Soler, a més d'ésser rebuts pel director i professors de l'Escola; -- l'Orfeó Vilanoví, la Biblioteca-Museu Balaguer, on eren rebuts pel Bibliotecari Cliva, la casa anexa de Santa Teresa; i, a Sitges, el Cau Ferrat.
- (763) El 23 d'abril de 1911. Hi assistien "uns 90 socis, junt amb d'al tres 30 companys de l'Orfeó Gracienc". "Revista Anyal" 1914, p. 207. "Acció", juny 1911, p. 2.
- (764) La visita escolar, anà precedida d'una conferència, el 4 de novembre de 1911, sobre electricitat, a càrrec del professor de -

les Escoles del Centre, J. Viñas i Campanyà, preparatòria de l'anada, l'endemà a la "Fàbrica Barcelonessa de Electricitat". 179 socis hi acudien, els quals eren acompanyats per l'enginyer Williams. "Acció" de desembre de 1911, p. 3. "Revista Anyal" - 1914, p. 209.

"La policia -hom escriu a l'Acció citada- veient-nos en tan gran nombre, va tenir la gran pensada de creure's que anàvem a celebrar dins la fàbrica, un míting, que pel mateix dia havia denegat el fiscal. Acordonaren la fàbrica de policia, durant la visita, i no obstant les explicacions de l'enginyer Sr. Williams, dient que nostre objecte era solament visitar la fàbrica i de les explicacions nostres de què en tan gran nombre anàvem sempre en nostres visites escolars, exigiren al Sr. Williams, la carta de presentació que ens havia fet la gerència, i ens obligaren a sortir separats para no llanar la atenció. No volem fer comentaris. Cadascú que se'ls faci."

- (765) El 10 de desembre de 1911. "Acció", desembre 1911, p. 3, i de gener de 1912, p. 2. El dia abans, 9 de desembre, Rafael Pons i Ferreres, secretari general del Centre i professor de Teoria dels Teixits de les seves Escoles, donava una conferència sobre "El que deu ésser una moderna fàbrica de teixits", que acompanyà amb diverses projeccions, com a preparació de l'anada l'endemà a Terrassa. 71 socis del CADCI i "50 o 60 companys del Centre de Dependents" de Sabadell, visitaven a Terrassa - "la fàbrica dels Srs. Aymerich, Amat i Jover", acompanyats de Tomàs Amat; l'Escola Industrial on eren rebuts pel director interí Bacarissas i pels professors Blanxart i Abelló. 83 expedicionaris restaven a dinar a Sabadell i visitaven després l'Agupació Regionalista on prenen cafè, els temples romànics, - el saló de sessions de l'Ajuntament i l'Escola Vallparadís, - "atraient escola que produeix agradosa sorpresa als visitants i que demostra les excel.lents qualitats de son director nostre bon amic Alexandre Galí i Coll". V. també "Revista Anyal" 1914, p. 210.

- (766) El 25 de febrer de 1912. Més de 200 socis del Centre i "alguns del Centre de Dependents de Sabadell amb el seu president don

Josep Quer, acudien a visitar les obres del port, sota la guia de Josep Aixalà, subdirector d'aquelles. "Acció", març de 1912, p. 2. "Revista Anyal" 1914, p. 218.

- (767) El 31 de març de 1912. El dia abans, dia 30, Lluís B. Nadal, - secretari dels Estudis Universitaris Catalans, donava una conferència sota el tema "Antiga Generalitat de Catalunya", preparatòria de la visita de l'endemà al Palau de la Generalitat, - en la qual els 150 socis resseguien els salons de Sant Jordi i de sessions, la capella de Sant Jordi, les obres de reforma, - l'Institut d'Estudis Catalans i la Biblioteca Nacional Catalana, "donant-hi les explicacions els senyors don Pere Coromines i don Eugeni d'ors". "Revista Anyal" 1914, p. 211. "Acció", -- maig 1912, p. 3.
- (767 bis) El 4 de maig de 1912, sota la guia d'Eladi Homs.- "Acció", juny 1912, p. 2-3.
- (768) El 3 de novembre de 1912. L'excursió havia estat anunciada per al tercer diumenge d'octubre ("Acció", octubre 1912, p. 4.), - però s'aplagà fins el 3 de novembre, per coincidir la data del 20 d'octubre programada amb la de l'Assemblea Nacionalista de Tarragona ("Acció", novembre 1912, p. 4). El dia abans, 2 de novembre, Rafael Pons donà una conferència preparatòria sobre "la moderna fabricació de teixits", i l'endemà marxaven a Sabadell 70 socis del CADCI i 28 de l'Esbart Català de Dansaires - que s'ajuntaren al "crescutíssim nombre de socis de nostra entitat germana que ens esperaven i que durant tot el dia no ens deixaren un sol moment"; hom visitava el Centre de Dependents de Sabadell, la fàbrica de Prat, Carol i Cia, "dirigits pels companys de Sabadell, a quin càrrec anà l'organització d'aquesta visita escolar, i quina organització fou admirable", essent rebuts a la fàbrica pel gerent, director, enginyer i teòric -- que els acompanyaren per les instal·lacions; hom visitava després l'Escola Industrial, guiats pel seu director Narcís Giralt; la Caixa d'estalvi on foren rebuts per la Junta del Patronat "composta pels Srs. Barata, Turull (D. Joan) i el seu president D. Enric Turull" els quals els acompanyaren per les dependències; la Unió Industrial, on eren rebuts pel president

J. Grau i el secretari Casals; més de cent es reunien després a dinar on pronunciaven unes paraules breus els presidents dels centres de Sabadell i Barcelona; a la tarda, hom prenia cafè al Centre de Dependents de Sabadell i assistia al Bosc de Can Feu a un festival de ballets populars a càrrec de l'Esbart Català de Dansaires i a una ballada de sardanes. V. "Acció" de desembre de 1912, p. 3. "Revista Anyal" 1914, p. 214.

(769) El 8 de desembre de 1912. "Acció" de desembre de 1912, p. 3, i de gener de 1913, p. 2. "Revista Anyal" 1914, p. 214. El 6 de desembre, J. Viñas Campanyà conava la conferència preparatòria sobre "la fabricació del gas", i el dia 8, 185 socis del Centre visitaven "La Catalana", on eren rebuts pel director, Studer, l'enginyer i altres membres del personal de la fàbrica, els quals els feren de guia.

(770) El 9 de febrer de 1913. "Acció" de març de 1913, p. 3. Equivoca darent la "Revista Anyal" 1914, dóna la data del 9 d'abril. Més de 160 socis foren acompanyats pels administradors Torredemunt i Fabre.

No esmentem en tota aquesta relació les visites que organitzaven, per la seva banda, les agrupacions escolars dels diversos cursos.

(771) "Era també el desig de la Secció -manifestava Claguer Bioto a la Memòria esmentada, "Revista Anyal" 1911, p. 176-177, haver implantat una classe de Tecnologia, però el limitat del temps de què ha disposat per a organitzar el curs d'aquest any i el justet dels recursos monetaris i de local amb què compta, no ha permès dur-lo a la pràctica. A falta d'això continuaran en el curs present (1910-1911) les visites a fàbriques, tallers, despatxos, magatzems, escoles industrials, museus, arxius, laboratoris, observatoris, etc., que es varen inaugurar el curs passat i que constitueixen una Tecnologia Pràctica que s'apren, no sols sense esforç, sinó amb gust."

(772) BIETO, O.- Junta general de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Memòria del curs 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 169.

Rafael Pons, a la Memòria del Consell Directiu. Curs de 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 157, subratllava també "el profund respecte i admiració externa" que gaudia el Centre, "que - ens fa ésser atesos sigui on sigui allà on anem. Lleugera prova en són les facilitats que, per tot arreu, troba la Secció d'Edu^{ca}cació quan es tracta de fer ses oportunitíssimes visites instruc^tives. (...) les nocrides colles que hi assistiren han estat -- sempre il·lustrades amb tota mena de detalls referents al lloc visitat i n'han sortit contentíssims."

- (773) Joan Bas, a l'inauguració del curs 1911-1912, "Revista Anyal" 1912, p. 132, assenyala el desig de la Secció d'Educació "que entre els socis s'establissin més corrents de germanor i de simpatia (...) i a aconseguir això dirigeix els seus esforços el - Centre (...). Per a encaminar-ho, al fer el repartiment de premis al fi de curs passat, celebràrem una petita festa amb què - el Consell Directiu convidà els alumnes premiats i als profes-- sors, i per continuar la tasca es proposa la Secció d'Educació l'agermanament de tots els alumnes que concorrin a una mateixa classe, constituint en cada una d'elles una agrupació, la qual de son sí nomenarà un o dos companys, que seran els represen-- tants de la classe. L'objecte d'aquestes agrupacions escolars - és que celebrin periòdicament festes íntimes d'expansió que motivin llur relació, ja sigui per exemple en les classes d'idiomes organitzant conferències sobre el país l'idioma del qual es tudien, ja sigui una sessió musical, una excursió, etc., etc., però degut única i exclusivament a iniciativa dels alumnes que concorrin a la classe." V. també el discurs de Joan Bas a la -- Festa de Repartiment de premis de 1912.- "Revista Anyal" 1912, p. 148-149.

Narcís Rucabado, per la seva banda, a la Memòria de la Secció d'Educació, llegida a l'obertura de les classes del curs 1912-1913, "Revista Anyal" 1913, p. 324, assenyalaria com un dels -- dos fets "de veritable importància per a la vida del Centre", - la creació de les Agrupacions escolars (l'altre "la delegació - del Centre en la persona de Marià Vendrell, com a alumne de les Escoles Mercantils Catalanes, al VI Curs d'Expansió comercial" a Anvers). "La creació de les Agrupacions escolars -subratllava

Rucabado- s'ha fet per a estrènyer més les relacions entre tots els alumnes; per a agermanar-los; per a estimular-los al treball col·lectiu, amb autonomia absoluta, sempre per això baix la responsabilitat d'aquesta Secció".

(774) La "Revista Anyal" de 1914, esmenta i resum les activitats de les agrupacions escolars, cada curs. Així, durant la resta del curs 1910-1911, segons la publicació citada, p. 209-210, nom ha via dut a terme les activitats següents:

Visites: Museu Municipal del Parc, "La Veu de Catalunya", Escola Alemanya, Museu Oceanogràfic, Museu Comercial dels Escolapis a Sarrià, Catedral, Església de la Sagrada Família i Hospital de Sant Pau, Monestir de Pedralbes.

Excursions: a Pedralbes i Sant Pere Màrtir, Santa Creu d'Olorda, Castell d'Aramunt, Alella, Sant Cugat del Vallés, Argenteu, Montserrat, Castell de la Roca, Rubí.

Dues vetllades en francès, una conferència sobre "Història de la taquígrafia", un concert de cant a piano i violí, un concurs recitació, poesies i un certamen literari. I la realització d'un exemplar d'un periòdic, "Grafia", redactat, escrit i dibuixat pels alumnes.

Per al curs 1912-1913, les agrupacions es constituïen el 15 d'octubre de 1912, i segons la mateixa "Revista Anyal", p. 213, desplegaven aquestes activitats:

Visites: Museu Pedagògic Experimental, Gabinet de Física "La Mentora", trasatlàntic "Infanta Isabel", Museu Arqueològic Provincial de Santa Agueda.

Excursions: a Granollers, Mas Guimbau, Sant Cebrià, Font del Llavallol, La Conreria, Rubí, Montserrat, Estany de Vallvidrera, Tagamanent.

Un concurs de lectura en prosa i vers, i altre de recitació, un concurs sobre Monografia de comptes corrents especulatius, dues conferències. I un número d'un periòdic, "Caligrafia", "executat tot ell pels deixebles de la classe d'igual nom".

I per al curs 1913-1914, es constituïen el 29 d'octubre de 1913, les quals duïen a terme l'activitat següent, segons la "Revista Anyal" 1914, p. 217:

Visites: Central de telèfons, exposició de creus parroquials, - Museu de Santa Agueda, Museu Comercial dels Escolapis a Sarrilà, fàbriques de vidre Robert Germans, Laberint d'Horta, fàbrica d'estampats Fills de M. Montoys, fàbrica de merceritzats J. Llobet, fàbrica de gaseoses - d'Esteve i Gay, Catalana del Gas i Electricitat, Escoles Industrial i d'Agricultura, Observatori Fabra.

Una excursió a Ripiol i un concurs de treballs sobre Tenedoria de Llibres.

El butlletí "Acció", per una altra banda informava regularment de les activitats d'aquestes agrupacions; així, "Acció" dels mesos de gener (p. 3), febrer (p. 2-3), març (p. 2-3), abril (p. 2-3), maig (p. 3), juny (p. 3), juliol (p. 2), agost (p. 3), octubre (p. 4-5), de 1912; de gener (p. 3-4), febrer (p. 3-4), - març (p. 3-4), abril (p. 4), maig (p. 4), juny (p. 3), juliol (p. 6), octubre (p. 5), i desembre (p. 5), de 1913; de gener (p. 5), febrer (p. 4), març (p. 3), abril (p. 3), maig (p. 4), juny (p. 4), i juliol (p. 3), de 1914.

Destaquem aquí, encara, el certamen literari organitzat per la classe de català al final del curs 1911-1912 ("Acció", juny -- 1912, p. 3), la festa de repartiment de premis del qual es feu el 18 de juliol de 1912 ("Acció", agost 1912, p. 5), en un acte en el que varen intervenir Bas i Soler, Foguet i Coroleu. Entre els guanyadors dels diversos premis, citem Manuel Alcàntara i Gusart, Esteve Pius, Enric Nadal i Josep A. Bori.

- (775) "Revista Anyal" 1914, p. 209. "Acció" de gener de 1912, p. 3, - citava el nom dels presidents i secretaris de cada agrupació escolar de cada classe. Pel que feia a la seva formació els cursos següents, v. "Acció" d'octubre de 1912, p. 4, que anunciava que "a la segona quinzena d'aquest mes la Secció d'Educació pas sarà per les classes per a la formació de les agrupacions escolars que tant serviren l'any passat per a estrènyer els llaços d'amistat i companyerisme entre els socis"; i "Acció" de gener de 1913, p. 3, que reproduïa també els noms dels presidents i secretaris de les agrupacions escolars. "Acció" d'octubre de -- 1913, p. 5, anunciava que a finals d'octubre hom passaria per -

les classes "per a la formació de les Agrupacions Escolars del present curs (1913-1914) i "Acció" de desembre de 1913, p. 5, - esmentava els noms dels elegits; "Acció" de gener de 1914, p. 5, rectificava una de les dades de l'anterior butlletí.

- (776) El butlletí "Acció" de cada setembre informava que l'assignatura de geografia es completaria "amb lliçons donades per modi de projeccions, a les que podran assistir tots els socis del Centre". "Acció" de febrer de 1911, anunciava el proper inici de les "conferències extensió de dita classe" (p. 2-3).

El 4 i 13 de febrer de 1911, Serra i Pagés donava dues conferències, amb projeccions sota el tema "Fels fiords i galeres: viatge a Noruega i a Spitzberg".- "Acció" d'abril de 1911, p. 2. - "Revista Anyal" 1911, p. 207. El 27 d'abril de 1912, en donava una altra sobre Egipte.- "Acció", juny 1912, p. 2. "Revista --- Anyal" 1914, p. 211. Més endavant ens referirem a les conferències sobre Bèlgica i Hongria a càrrec dels delegats del Centre als Cursos Internacionals d'Expansió Comercial.

- (777) La primera conferència d'aquesta sèrie, començava el 2 de maig de 1912. V. "Revista Anyal" 1914, p. 211. Es desenrotllaren durant els mesos de maig i juny i intervingueren, a més, Joaquim Folch i Torres i López Picó, conferències les quals, "no podent se donar al local indicat primerament, el Centre oferí gustosament el seu". RUCABADO, N.- Membria de la Secció F. d'Educació i Instrucció.- "Revista Anyal" 1912, p. 161. També, "Acció" --- maig 1912, p. 4.

- (778) El 3 de març de 1913, inicià el cicle Frederic Rahola amb la -- conferència "La lletra de canvi", i seguiren Jaume Carner el 15 de març amb "Suspensió de pagaments", Cambó el 18 de març amb - "Constitució de societats mercantils", Roig i Bergadà el 29 de març amb "Dret marítim", Lluís Riera el 5 d'abril amb "La borsa", Santiago Gubern el 12 d'abril amb "Contracte Mercantil d'assegurances, especialment de la marítima", i Fere Estasé el 26 d'abril de 1913 amb "Comptes Corrents". "Revista Anyal" 1914, p. - 125.

"Acció" de setembre de 1911, p. 2, havia anunciat que "distin-- gits juriconsults" donarien quatre conferències durant el curs

que començava sobre Dret Mercantil; tanmateix, aquestes no es -
 dugueren a terme. "Acció" de setembre de 1912, p. 2, tornava a
 anunciar les quatre conferències per al nou curs; desembre de -
 1912 insistia sobre aquesta sèrie (p. 3). "Acció" de gener de -
 1913 anunciava cinc dels set conferencians definitius (p. 3). -
 "Acció" de març de 1913, p. 4, concretava més detalls, V. tam-
 bé, les referències d'"Acció" d'abril de 1913, p. 3-4 i de juny
 de 1913, p. 2. Les conferències, llevat de la darrera de Pere -
 Estasén, foren publicades a la "Revista Anyal" de 1913, p. 151-
 242.

- (779) "Acció" d'abril de 1913, p. 3, assenyalava que "la nostra sala
 d'actes ha estat insuficient per a contenir la gran gentada que
 afanyosa desitjava sentir als conferencians, i ha estat neces-
 sari cobrir una part de la pista de patinar a l'objecte de què
 tenint oberts els balcons de la sala, els que no hi capiguessin
 poguessin sentir les conferències des de fora. (...) A les con-
 ferències hi hem vist a més dels socis, a gran nombre de confe-
 rencians, estudiants de Dret i lletrats, i han acompanyat als
 conferencians a l'estrada presidencial, representants del Fo-
 ment del Treball Nacional, Cambra de Comerç, Junta Sindical de
 Llotja, els conferencians senyors Cambó i Riera (a les conferèn-
 cies de Rahola i Carner, es refereix "Acció"), representants --
 dels Centres de Dependents de Cabadell i Mataró, de la Dependèn-
 cia Mercantil i d'altres entitats amigues".

Rafael Fons, per la seva banda, a la Memòria del Consell Direc-
 tiu.- "Revista Anyal" 1913, p. 305, subratllaria aquest ressò i
 aquesta presència: "El cicle de conferències de Dret Mercantil
 fou una de dites gestes. La renomada que tingueren és d'aque-
 lles que han de marcar època en els anys de nostra història --
 (...). El ressò de sa importància traspassà els dintells del --
 Centre, retrunyint entre la gent de dret, entre la de negocis,
 i entre la de borsa. Estudiants de lleis, fabricants i comerci-
 ants, elements de la casa de Llotja del Mar, s'aplegaren nombro-
 sos en aquesta sala, omplint-ne també ses adjacents, oferint un
 hermós espectacle d'aquells que molt rars vegades es veuen, --
 tractant-se de conferències educatives."

Per la seva banda, "El Poble Català" del 4 de març de 1913, --

anunciava aquest cicle i, regularment, anunciava i recensionava cada conferència. V. "El Foble Català" dels dies 11, 18, 25 i 22 de març, 1, 8, 9, 24, i 26 d'abril, i 6 de maig de 1913.

(780) Esmentem aquí també la cooperació de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció del CAOCI amb el "Casino del Comerç" de Terrassa en l'organització d'un cicle de conferències sobre Estudis Comercials, al qual hem fet referència en un altre lloc d'aquest capítol (p. 55), desenrotllat els mesos de març i d'abril de 1913. Segons "Acció", d'abril de 1913, p. 4, parlaven Marià Vendrell del CAOCI, el 16 de març, sobre "Estudis d'Economia Comercial.- Bèlgica"; Ramon Rucabado del CAOCI, el 23 de març, sobre "Estudis de Geografia Industrial.- Bèlgica"; Antoni Montfort, el 30 de març, sobre "les obres públiques de Catalunya i les Mancomunitats"; Joan Bas i Soler del CAOCI, el 6 d'abril, sobre "Organització de Centres de Dependents"; Juli Basols, del CAOCI (encara que a l'esmentada "Acció" no hi consta), el 13 d'abril, sobre "La Banca Catalana"; i Aureli Ras, el 20 d'abril, sobre "Ciència i Acció". Com hem assenyalat també, aquestes conferències, de les quals hem subratllat la de Joan Bas, foren editades (V. p. 147 i nota 295). "Acció" de maig de 1913, p. 3, indica que Bas, Vendrell i Rucabado havien anat a Terrassa i a Caçà de la Selva i assenyalava que la conferència de Bas "ha donat molt impuls a la dependència comercial d'aquella vila (Terrassa) per a la fundació del Centre de Dependents que serà un fet a no trigar gaire. S'hi ha nomenat una comissió per a portar a cap els treballs preparatoris d'organització."

Esmentem també que "Acció" de setembre de 1913, p. 4, anunciava un "curset de 4 o 5 conferències com a iniciació a un curs d'una assignatura sobre Transports i Duanes", a cura de Serra i Pagés, que no arribà a fer-se tanmateix, a causa del canvi de local segons Narcís Rucabado a la Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" -- 1914, p. 9. Segons aquesta mateixa Memòria el canvi de local -- frustrà durant el curs de 1913-1914; l'organització d'una "sèrie de conferències de caràcter educatiu que comptant amb oferiments fets amb anterioritat haurien portat a felicitat realització, i que pensàvem demanar als senyors Cambó, Carner i Rahola com a

acabament del tema de les conferències de Dret Mercantil (...), i altres de caràcter purament comercial als senyors Ferrinyà, - Amengual i Aguilera, conferències que podran fer-se en el curs vinent, ja que les obres sembla que estaran acabades (...)."

- (781) V. p. 109 i la nota 158 d'aquest capítol.
- (782) "Revista Anyal" 1914, p. 211. La inscripció es feu el 30 d'abril de 1912. RUCABADO, N.- Memòria de la Secció f. d'Educació i Instrucció.- "Revista Anyal" 1912, p. 165. "Acció", maig 1912, p. 4.
- (783) Aquests cursos internacionals eren organitzats per la Societat Internacional a dalt esmentada, domiciliada a Trieste (RUCABADO, N.- op. cit., p. 165).

Marià Vendrell, alumne de les Escoles Mercantils Catalanes, amb l'ajut d'una subvenció atorgada per la Cambra de Comerç, acudí com a delegat del CAOCI al VI Curs esmentat, celebrat a Anvers del 22 de juliol al 10 d'agost de 1912.- "Acció", juliol 1912, p. 3, i d'agost 1912, p. 6. Ramon Rucabado hi acudí pensionat - per l'Estat, però no com a delegat del Centre. Narcís Rucabado, a la Memòria citada, a la "Revista Anyal" 1912, p. 165, llegida el 8 de juny de 1912, anunciava que el Centre enviaria un o dos representants a aquest curs, "essent aquest fet el començament del projecte presentat per nostre consoci en Ramon Rucabado, en el que proposa s'estableixi un concurs anyal per a l'adjudicació d'unes borses d'estudi o pensions als alumnes més aventatjats. Com que aquest any no hi ha hagut temps material per a portar a cap el concurs, que ha de ser general, es designarà la persona que hi hagi d'anar."

Rafael Pons, a la Memòria del Consell Directiu, a la "Revista Anyal" de 1913, p. 305, destacava que "l'altra gesta fou l'assistència d'un delegat de les Escoles Mercantils Catalanes al VI Curs Internacional d'Expansió Comercial celebrat a Anvers. - Ha estat per primera vegada -i mercès a nosaltres- que nostra Pàtria ha estat representada en dita manifestació dels importants avanços sobre ensenyança mercantil, que imperen en el món dels negocis." Rafael Pons subratllaria també aquesta presència del Centre al VI Curs al seu discurs a la festa d'obertura del

curs 1912-1913 ("Revista Anyal" 1913, p. 330).

V. també, VENDRELL, M.- VI Curso Internacional de Expansión Comercial en Amberes.- "Mercurio", 3 d'octubre de 1912, p. 351-355.

Narcís Rucabado, a la Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció, publicada a la "Revista Anyal" 1913, p. 313, remarkava que "Espanya, que en el curs passat s'hi vegé representada (al VI Curs Internacional citat) per primera volta per quatre inscrits, dos d'aquests eren catalans i sols una entitat hi portava la delegació oficial. Era aquesta el nostre Centre. De nostre Centre se'n ha parlat allí. Molts ja saben la importància que té. Molts ja el coneixen de nom, mes no de fet, i d'una cosa a l'altra hi ha molta diferència."

Rafael Fons i Ferreres, encara, a la Memòria del Consell Directiu. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 76, subratlla com havia estat "arran mateix del curs d'Anvers (...) que la Secció d'Educació i Instrucció formulà de seguida les línies principals que convenia seguir per a l'engrandiment de nostres Escoles Mercantils Catalanes, en virtut dels detalls sobre les renomades escoles belgues de comerç, que ens portaren i estudiaren nostres companys Vendrell i Rucabado, i, a conseqüència d'això, és que en el present curs heureu pogut notar que la llista de classes s'ha augmentat amb una nova, la de Mercologia; i en virtut del mateix és que estan molt avançats els treballs preliminars per a la formació d'un museu comercial anexe a l'esmentada classe, qual museu podrà inaugurar-se en el curs vinent."

- (784) El VII Curs es feu el juliol de 1913. RUCABADO, N.- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 94.
- (785) "Acció" de setembre de 1912, p. 2, anunciava que Marià Vendrell i Ramon Rucabado donarien "una sèrie de conferències resumint les ensenyances apreses a dit Curs sobre la Geografia comercial de la Bèlgica", "il.lustrades amb projeccions".
- "Acció" de gener de 1913, p.3, anunciava les dates del "curset" per al mateix gener: El dia 11 de gener, Marià Vendrell parlava

sobre "Geografia general de Bèlgica: Topografia, Hidrografia, - ses comarques. Divisió política, ses ciutats." El 18, Ramon Ru- cabado, sobre "Geografia industrial: les indústries hulleres, - siderúrgica, metal.lúrgica, del ferro, del acer i del zinc; in- dústria del cristall i del vidre; indústries textil, diamante- -ria, agrícola i hortícola".

El 25, Marià Vendrell, sobre "Geografia comercial: el comerç i la circulació; els ports, les vies de comunicació, ferrocarrils i canals; l'expansió; la colonització; el Congo i el Katanga".

El primer de febrer, Ramon Ru- cabado, sobre "Geografia humana: - els belgues; races i pobles; Vallonia i Flandes; psicologia i - caràcters; l'art a Bèlgica, la pintura flamenca, Primitiva i Re- naixement; època moderna; els escultors; l'obra d'en Constantin Meunier; els literats; Verhaeren i Moeterlink". "Acció", asse- nyalava que les conferències foren acompanyades de projeccions, de les quals "la sèrie de vistas de la ciutat i port d'Anvers" havien estat "posades a disposició del Centre per l'Ateneu En- ciclopèdic Popular". Hom indicava també que es proveiria "als - assistents a les conferències d'un petit syllabus o índex de ma- tèries, il·lustrat amb un mapa de Bèlgica".

V. també, "Acció", febrer 1913, p. 3. El text complet d'acues- tes conferències a la "Revista Anyal" 1913, p. 37-141. V. també la Memòria de la Secció d'Educació citada, a la "Revista Anyal" 1913, p. 318-319.

"El Poble Català" del 9 de gener de 1913 anunciava també aques- ta sèrie de conferències.

- (786) El cicle, a càrrec de Ferran Boter, era anunciat també al but- lletí del CAOCI, "Acció" de setembre de 1913, p. 4, de gener de 1914, p. 5, i de febrer del mateix any, p. 4.

Ferran Boter dissertaria en tres conferències, els dies 7, 14 i 21 de febrer de 1914; la primera, "Descripció d'Hongria i prin- cipals ciutats, especialment Budápest"; la segona, "Notícia his- tòrica.- Les nacionalitats.- Ocupacions primitives: agricultura, pesca, ramaderia"; la tercera, "Indústria.- Comerç.- Ensenyan- ça.- Moviment social.- Literatura i Belles Arts".

V. "El Poble Català" del 10, 18 i 26 de febrer de 1914, pel que fa a les recensions. "Acció" de març de 1914, p. 3, informava -

de l'assistència a les xerrades de Bartomeu Amengual, en representació de la Cambra de Comerç; Marcel·lí Craell del Foment del Treball Nacional; Jordi Szal, delegat a Barcelona del Real Ministeri de Comerç d'Hongria, i el comte de Crati. Subratllem també que durant les dues primeres setmanes d'octubre 1913, Ferran Boter havia publicat cinc articles a "La Vanguardia" sobre el VII Curs Internacional d'Expansió Comercial a Budapest.

L'"aplec" de les tres conferències eren publicades també a la "Revista Anyal" de 1914, p. 7-51. V. igualment, CLOT I CURTS, J.-Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 94.

Fons i Ferreres, a la Memòria del Consell Directiu, del mateix curs hi faria referència ("Revista Anyal" 1914, p. 76).

- (787) Narcís Rucabado, a la Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció.- "Revista Anyal" 1913, p. 313-318, assenyalava que "el vuité curs, segons l'acordat per majoria al d'Anvers se celebrarà a Barcelona, havent-se començat per la Cambra de Comerç que n'és el Comité executiu, els treballs d'organització. Aquests cursos estivals són organitzats per la Société internationale pour le développement de l'enseignement commercial fundada a Suïssa, i de la qual n'és el Centre membre col·lectiu, i serveixen per a donar a conèixer el desenvolupament industrial, comercial, artístic, etc., d'una nació. Allí es reuneixen professors i alumnes de diverses nacionalitats per a escoltar les conferències explicades per eminències del país. (...) És precís que al celebrar-se el curs vinent a Barcelona, els hi fem conèixer d'aprop aquesta casa."

El VIII Curs d'Expansió Comercial a celebrar a Barcelona s'anunciava per al 27 de juliol, fins el 15 d'agost de 1914. "Acció" - de juny de 1914, p. 4, anunciava que la Secció d'Educació, rebria fins el 30 de juny "les sol·licituds a una plaça que costejarà el Centre" i indicava, també, que la Secció faria ús, en cas de necessitat, "de l'ofertament que li han fet la Cambra de Comerç i la Cambra industrial de racabar dels principals que concedeixen premis als dependents per a assistir a les sessions del curs". Per una altra banda, "en el Comité Executiu hi tenia (el CADCI) una brillant representació d'antics delegats als cursos anteriors. Com inscrits, socis nostres, foren bastants els que hi concorren-

queren, i com a delegat de nostres Escoles, es nomenà immerescudament al que us llegeix aquesta Memòria."- ARAGONÉS I FONTA -- NEI, Ramon.- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 124.

L'esclat de la gran guerra, tanmateix, impedí que hom pogués celebrar "el darrer acte del curs", que hom havia preparat per a què fos "una festa de caràcter genuïnament català", amb la qual el Centre devia obsequiar als estrangers que assistien al curs"; les "falagueres esperances que en ella s'havien posat quedaren esfumades, perquè no hi hagué lloc a celebrar-la".- PONS I FERRERES, R.- Memòria del Consell Directiu. Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 133. V. el capítol proper, p. 134.

Al capítol següent ens referirem també a les conferències que foren donades també al Centre sobre el VII Curs i que foren també reproduïdes a la "Revista Anyal" de 1915.

(788) V. l'apartat d'aquest capítol, Les activitats periòdiques, p. 121 i sqs.

(789) La Secció, diverses vegades, enriquia el seu material gràcies a donatius; així, "Acció" de març de 1910, p. 2, indicava que el soci protector Dalmau Cliveres havia lliurat "diferents ingredients per a les pràctiques de la classe de química". "Acció" de novembre de 1910, p.3, indicava que la Secció d'Educació agrairia "molt els donatius" fets a les Escoles. "Acció" de juny de 1911, p. 3, feia notar que Benet Riera i Soler havia deixat "els aparells necessaris" per a fer "anàlisis de diferents classes de vins". "Acció" de novembre de 1912, p. 4, feia una crida perquè hom adreçés donatius al Centre per a la "formació d'un arxiu de postals, fotografies, clitxés i gravats sobre vistes panoràmiques, monuments i costums de les diferents parts del món, a l'objecte de donar més relleu a les conferències públiques de Geografia Comercial, que s'aniran donant periòdicament"; en aquest sentit, "Acció" de febrer de 1910, p. 3, indicava que el soci Francesc Miralles havia fet present a la Secció una "col.lecció de fotografies en postals"; "Acció" de desembre de 1912, p. 3-4, comunicava que, com a resposta a la crida anterior, havien fet donatius de postals Francesc Codó, L. -

Pascual Sanmartí, Felip de Hita i Antoni Davoud. "Acció" de febrer de 1913, p. 3, informava del lliurament d'un mapa en relleu del Canal de Panamà, fet pel Cònsul Interí de la República del Panamà, i d'uns cartells de l'Exposició Universal de Gant pel delegat a l'Estat Espanyol d'aquesta darrera. Hom, en fi, assabentava d'obsequis semblants a d'altres números d'"Acció", de març de 1913, p. 3; de juny de 1913, p. 2; de gener de 1914, p. 5. "Acció" d'abril de 1914, p. 3, assabentava de donatius en metàl·lic de 25 i 250 pts., a càrrec de Josep M. Sabater i Lluís Bosch Labrús. "Acció" de maig de 1913, p. 3, informava de l'adquisició de 96 diapositives per a suplir les "que ens deixà l'Ateneo Enciclopèdic per a les conferències sobre Bèlgica (...) amb auxili de les subvencions que amb aquest fi hi destinaren el Casino del Comercio de Terrassa i el Centro Económico de Caçà de la Selva, i que passen a ésser de la propietat d'aquesta Secció".

"Acció" de setembre de 1913, p. 4, anunciava que "per al servei de la nova classe de Mercologia, es crea un Museu Comercial de primeres matèries". El butlletí "Acció", igualment, assabentaria de diferents donatius per a aquest museu; així el d'octubre de 1913, p. 5, "d'un donatiu de diferents mostres de carbó mineral" de Francesc Lluch; el de novembre de 1913, p. 3, de "diferents minerals" dels socis Francesc Abelló i Andreu Canals; de desembre de 1913, p. 6; de febrer de 1914, p. 4; d'abril de 1914, p. 3; de maig de 1914, p. 4; de juny de 1914, p. 4; i d'agost de 1914, p. 5, que contenien notícies de lliuraments fets o que hom faria i noves crides.

La Secció adquiria també nou material per a les classes. "Acció" de setembre de 1912, p. 2, informava que per al nou curs s'havia "moblat la Sala Pau Claris amb bancs moderns, sistema americà (...)", i que s'havien "modificat el sistema de ventilació i il.luminació a totes les classes". V. també "Acció", gener de 1914, p. 5. "Acció", maig 1914, p. 4, informava de l'adquisició d'una pissarra a la Sala Verdguer i que hom completaria aquell mateix mes "la instal·lació de la mateixa classe amb nous bancs model americà de 6 seients".

Fel que feia a la Biblioteca, la Secció d'Educació i Instrucció, recordava a "Acció" de desembre de 1911, p. 3, els llibres de consulta que hom podia trobar a la Biblioteca. D'altres números d'"Acció" assabentaven de donatius o d'adquisicions de nous llibres; així, "Acció", d'abril de 1912, p. 3; de maig de 1913, p. 3; de novembre de 1913, p. 3-4.

Esmentem encara la notícia de l'adquisició, "entre d'altres objectes", d'un "duplicador per a la classe de mecanografia i -- tots els llibres de comerç necessaris per a la classe de pràctiques mercantils", segons Claguer Biato a la Memòria del Curs 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 169. I l'adquisició d'una "llanterna de projeccions, adequada per a obtenir-les directament de òlitxós o per reflexió d'opacs, com postals, gravats de llibres, etc.", el 2 de desembre de 1911. V. "Revista Anyal" -- 1914, p. 210. Les Memòries, enfi, de cada curs que publicava la "Revista Anyal", recordaven igualment el nou material adquirit o lliurat a la Secció.

(790) Fel que fa a la Secció de Taquigrafia, vàrem referir-nos ja, en un altre apartat, a l'incident que protagonitzà la secció per la negativa de la secretaria del X Congrés Internacional de Taquigrafia, a celebrar a Madrid el 1912, a què fos llegida la ponència d'aquella secció en català (V. p. 149-150 d'aquest capítol).

Francesc Rosell, a la Memòria de la Secció Especial de Taquigrafia, a la "Revista Anyal" de 1911, p. 196-197, es dolia de "l'apatia" i de "la manca d'entusiasme que per les ensenyances que aquesta secció dona tenen els socis de nostre Centre". "És deplorable -afegia més endavant- (...) que després de tants anys de contínues ensenyances no pugui contar el Centre amb un sol taquígraf". Francesc Rosell, en aquesta Memòria, donava a conèixer també la decisió de publicar el mètode de taquigrafia catalana emprat per la secció especial, tasca de la que se'n encarregaven Antoni Cavaller i el mateix Rosell. Al llarg d'aquesta etapa, les Memòries de cada curs ens recordaven la preparació d'aquesta edició que per una raó o una altra no s'acabava de fi nir; així, Josep Clot i Corts, a la Memòria de la Secció Especial de Taquigrafia, a la "Revista Anyal" de 1914, p. 97-98, in

formava que Cavaller i Rosell havien "anat prosseguint els treballs preparatoris per a arribar a la publicació de la gramàtica taquigràfica catalana". "Sense dubte -afegia- que el tràngol pel que ha passat i encara està passant el Centre, amb motiu del trasllat del nostre estatge social, ha repercutit en nostra Secció, malgrat sa especialitat i modèstia; i segurament ha estat aquest motiu pel que no s'ha fet a hores d'ara l'esmentada publicació, que és esperada amb molt interès per tots aquells que han conreat l'art taquigràfic; i s'han pogut convèncer de la superioritat del sistema català, amb el qual es pot taquigrafiar el castellà i l'italià, a més del nostre idioma".

Francesc Rosell, a la Memòria de la Secció Especial de Taquigrafia, publicada a la "Revista Anyal" de 1912, p. 103, assenyala-va, a diferència del que feia a la memòria de l'any anterior, - que "nostres cursos finits han tingut un esplendor major que al tres anys. No sé si per convenciment o per casualitat (...)." - El mateix Rosell a la Memòria de la Secció Especial de Taquigrafia, a la "Revista Anyal" de 1913, p. 344, donava la xifra de 39 matrícules per als "tres cursos de taquigrafia catalana" i 23 - per a "un de castellana" en el període 1912-1913; i assenyala-va que "aquest estiu, seguint el costum d'anys anteriors, es donarà un curset de tres mesos de Catalana. Això sí: els cursos de pràctiques que han sovintejat ens esperonen a seguir endavant - en nostra tasca de propagació de l'art taquigràfic." I indicava també que "entre qui té l'honor de dirigir-vos la paraula i alguns alumnes del present curs, s'està confeccionant un Diccionari Taquigràfic-Castellà", i que s'havien fet "els treballs necessaris per a què aquesta Secció pugui prendre part a l'exposició estenogràfica que l'any vinent se celebrarà a Leipzig". Josep Clot i Corts, a la Memòria ja esmentada ("Revista Anyal" -- 1914, p. 98), assenyala-va que la Junta de Govern havia també -- "prestat sa atenció a la reforma del Reglament i a la implantació d'un llibre matrícula de socis taquígrafs".

El butlletí "Acció", per la seva banda, assabentava dels cursos de taquigrafia que nom organitzava els estius o dels nous du--rant els cursos i de les incidències d'aquesta secció especial.

Així, els butlletins "Acció" de juny de 1910, p. 4, anunciava - el curs d'estiu, obert a socis i no socis i que a "fi de juny" es tancaria "la llista de socis coneixedors de la taquígrafia - en qualsevol forma que varen anunciar que s'havia obert per a - saber dels elements de què disposa el Centre en aquest art". -- "Acció" d'agost de 1910, p. 2, que assenyalava s'haví inaugurat el curs d'estiu de taquígrafia catalana que "com cada any - ha organitzat aquesta secció" i un de taquígrafia castellana -- que "enguany a petició de diversos socis s'ha organitzat també". "Acció" d'octubre de 1910, p. 3, assabentava del sopar fet el - 18 de setembre - i anunciat al butlletí del CACCI del mes anteri- or- per a commemorar el VI aniversari de la creació de la Taquí- grafia Catalana. "Acció" de novembre de 1910, p. 3, anunciava - que el 2 d'aquest mes començaven les pràctiques de taquígrafia castellana. Com ja hem vist en parlar de l'acció nacionalista - del Centre, aquest butlletí es referiria a l'incident del X Congrés Internacional de Taquígrafia. A part, enfi, de les noti-- cies de cursos d'estiu, de nous cursos, de pràctiques de taquí- grafia i de celebracions de juntes de Secció, que hem pot, ce-- rriòdicament, resseguir. "Acció" d'octubre de 1912, p. 5, i no-- vembre de 1912, p. 4, anunciaven un concurs de velocitat per a finals de curs; "Acció" d'abril de 1913, p. 4, en publicava les condicions a les quals s'havien d'atendre els participants; "Ac- ció" de maig de 1913, p. 4 comunicava que els participants haví en d'inscriure's a la secretaria del 15 al 30 de maig; amb tot, en desconexem els resultats perquè els butlletins posteriors - no en donen la notícia. "Acció" d'octubre (p. 5) i de novembre (p. 4) de 1913, indicava que "aquest any per a taquígrafiar les conferències podrem comptar amb dos nous taquígrafs, els avan- tatjats deixebles Srs. Robla i Gay" que amb Francesc Rosell i Joan Vivet eren els "primers" i "únics taquígrafs de llengua ca- talana".

- (791) La font principal d'informació de la Secció Especial d'Esperanto del CACCI, que rebia el nom de "Komerca Fako", és el butlle- tí "Acció"; la "Revista Anyal", en aquest cas, no conté memòri- es d'aquesta secció especial. "Acció", assabentava d'actes espe- rantistes a Barcelona com els que organitzava la societat espe- rantista "Espero Kataluna" i de fora en general, i publicava --

les seves informacions en llengua esperanto amb la traducció catalana al costat. De la mateixa manera, publicava un conte en esperanto, La feino (La fada) de Zamenhof; v. "Acció", de febrer 1910, p. 4-5, "Acció", març 1910, p. 5.

El 18 de març, la secció esperantista organitzava una conferència propagandista a càrrec d'I. Bregon Masgrau ("Acció" d'abril de 1910, p. 3-4). El mateix butlletí, informava també de la reunió, feta el dia 2 de març, entre diversos presidents de societats esperantistes de Barcelona "per a parlar sobre la conveniència de crear una societat Esperantista, on s'hi trobessin representades la cultura i l'esbarjo, i amb aquest fi s'elegeria una junta composta de nou individus dels presents per a què s'encarreguessin de portar a cap els treballs de la constitució de dita societat" (p. 5).

Hom pot seguir informacions esperantistes generals i d'actuacions o participacions del Centre a "Acció" de maig de 1910, p. 4-7; de juny de 1910, p. 4; juliol 1910, p. 3-4; d'agost 1910, p. 3; setembre 1910, p. 7; octubre 1910, p. 4-5; novembre 1910, p. 3-4; desembre 1910, p. 3; març de 1911, p. 2, que comunicava que el 21 de febrer s'havia començat "un nou curs d'esperanto a càrrec del conegut esperantista (...) Frederic Fajulà i Vallés"; maig 1911, p. 2-3; seguien un bon nombre de mesos sense informacions, fins el maig de 1912, en què el butlletí "Acció", informava (p. 4) que "el dia 11 del passat mes tingué lloc un miting de Propaganda Esperantista, prenent-hi part els oradors senyors Anglada, Dalmau, Rocamora, Serrat i Fajulà i Vallés" i assabentava de l'organització d'un curs d'estiu d'esperanto; novament segueix un llarg període sense informacions, fins l'"Acció" de maig de 1913, p. 4, que informava que la Secció esperantista del Centre havia nomenat a J. Gili com a representant al IV Congrés de la Kataluna Esperantista Federació a celebrar a Olot el dia 10 i 11 de maig de 1913.

Val a dir que en el programa d'assignatures del curs 1912-1913, desapareixia, com hem indicat en un altre lloc, l'ensenyament de l'esperanto "que segons es veu no deu ésser d'interès per als socis", com afirmava Narcís Rucabado a la Memòria de la Sec-

ció Permanent d'Educació i Instrucció.- "Revista Anyal" 1913, - p. 320.

El juliol de 1913, apareixia novament una breu notícia de la -- secció esperantista, de comiat d'un soci company d'acuela, -- traslladat a Nova-York; el 29 de juliol la Secció Esperanta Fakko -que és el nom que pren la Secció a "Acció" d'octubre de -- 1910 en lloc del de "Komerca Fakko"-, organitzava una conferèn-- cia sobre Suïssa amb projeccions, segons "Acció" d'octubre de - 1913, p. 5-6; "Acció" de novembre de 1913, p. 4, publicava la - traducció d'un text d'Ignasi Iglesias, Pascua Granada, traduït per membres de la Secció esperantista i que havia optat al premi de traduccions en prosa al IV Congrés esperantista citat.

"Acció", de febrer de 1914, p. 5, publicava un text de propagan-- da del Centre en esperanto; "Acció" de març de 1914, publicava també una breu nota de la Secció; "Acció" d'abril de 1914, p. 3, de maig de 1914, p. 4, i juny de 1914, p. 5, publicaven també - textos. En conjunt, hom informava en bilingüe, en esperanto o - català sol. Les alternàncies en la informació i la desaparició de l'idioma esperanto dels cursos de les Escoles traduïa una vi-- da intermitent de la Secció especial esmentada.

- (792) "Revista Anyal" 1914, p. 217. "Acció" de novembre de 1913, p. 4, convocava els socis afeccionats a "l'art fotogràfic" a una re-- unió a celebrar l'esmentat, a dalt, 21 de novembre "per tractar de la creació d'una Secció Especial de Fotografia, depenent de la d'Educació i Instrucció; aprovació del reglament i nomena--- ment de la Junta"; el soci que volgués assistir-hi, havia d'ins-- criure's prèviament, fins el dia 20, a la secretaria de la Sec-- ció d'Educació. "Acció" de desembre de 1913, p. 6, donava a co-- nèixer la informació dels resultats de la reunió; segons "Ac-- cció", "la concurrència, bastant nombrosa, acollí amb entusiasme la iniciativa dels companys Clot, Juandó i Bretó i aprovà el re-- glament que ha de regir la Secció"; "foren elegits per a formar la Junta de Govern de la Secció" Pere Català i Pich, com a pre-- sident; Antoni Torelló i Ortega, com a caixer; Josep Forcada Pa-- dró, com a secretari; Jaume Roca Oliva, com a vocal I; i Amador Alsina Montaña, com a vocal II. Segons "Acció" d'abril de 1932,

p. 43, la reunió fou presidida per Bas i Soler i hi assistiren 18 socis dels 26 que s'hi havien adherit.

"Acció" de març de 1914, p. 4, informava que la novella secció especial "celebrà junta general extraordinària, per a aprovar - definitivament els seus reglaments, el dia 19 del corrent", i transcrivia alguns articles del Reglament. "Acció" d'abril de 1914, p. 3, informava d'una "excursió fotogràfica" feta per "uns quants socis de la Secció E. de Fotografia" a La Garriga, Llerona i Cardedeu. "Acció" de maig de 1914, p. 4, assenyalava com els socis afeccionats a la fotografia havien aprofitat degudament el trasllat del Centre al nou local. "Acció" de juny de 1914, p. 5 informava d'una excursió feta a Sant Cugat del Valles i Fontcada, i assabentava de les reunions d'aficionats tots els dimarts. "Acció" de juliol de 1914, p. 3, comunicava la composició de la Junta Directiva, després de les eleccions i de les actuacions que la Secció preparava com l'organització d'una "biblioteca fotogràfica". "Acció" d'agost de 1914, p. 5, enfi, anunciava una excursió a Foblet i Santes Creus, els dies 15 i 16 d'agost.

La "Revista Anyal" de 1914, publicava, per una altra banda, la Memòria de la Secció Especial de Fotografia, feta per Pere Català (p. 98 i 99). Pere Català es dolia que la creació de la Secció hagués coincidit amb el canvi de local, cosa que havia obstaculitzat el desenvolupament de la mateixa; subratllava la importància de l'actuació dels socis de la novella secció a la diada del 13 d'abril de 1914 de trasllat d'hostatge; informava de les excursions fetes i la preparació d'activitats com l'organització d'un cicle de conferències, subratllava que s'havien inscrit 63 socis a la nova secció, i manifestava que hom havia fet també "algunes gestions per a aconseguir, en aquest Centre, la implantació d'una classe de fotografia".

(793) Recordi's les manifestacions de Bas i Soler sobre les finalitats dels premis, citades a la p. 123, especialment la nota 210 d'aquest capítol. V. també la n. 457.

(794) V. la nota 773 d'aquest capítol.

El nacionalisme actuava igualment com a element aglutinant i -- d'impuls a la cooperació, com hem subratllat en d'altres apar-- tats: recordem, per exemple, els mots de Bas i Soler a la prime-- ra festa de repartiment de premis (V. p. 123). El mateix Bas i Soler, a l'obertura del curs 1910-1911 ("Revista Anyal" 1911, p. 185-186), afirmava: "el nostre Centre és Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria o sigui l'agrupament de dependents del comerç i de la indústria quins cors vibren a l'unison en amor a la nostra terra, i tenint per ella un amor -- gran i entusiasta, tenim d'inspirar tots nostres actes en l'i-- deal de perfecció, perquè si individualment anem perfeccionant-- nos, ens perfeccionarem col·lectivament (...). Que en fóra --- d'hernós que estigués arrelada en l'ànima del comerç i de la in-- dústria de nostra terra la idea de col·lectivitat catalana! Que en fóra d'hernós que guiats per aquest ideal treballéssim i ens perfeccionéssim! Llavors, si avui triomfem en casos aïllats, -- com no triomfariem agermanats i guiats per un mateix desig? I -- no cregueu que la instrucció i educació guiats per l'ideal del sentiment patriòtic sigui sols potestatiu nostre, no; precisa-- ment els pobles són més floreixents quant més agermanen aques-- tes idees (...)." "Doncs si els pobles que van a la davantera -- manifestava més endavant Joan Bas-- de la riquesa comercial hi concedeixen tanta importància a l'ideal nacional, per què nosal-- tres no tenim de fer tot el possible per a assolir-la? Per això fa el Centre feina de benedictí (...) fets sos ulls sempre en -- la barrada senyera de nostres amors, i no embollicant-se col-- lectivament en les lluites de la política perquè afebleixen i -- gasten, i nosaltres volem concentrar-les totes les energies de nostre estament, volem que tots vosaltres socis del Centre en -- sigueu de socis amb l'ànima identificada a la seva manera de -- ser, (...) voldria (...) que hi portéssiu totes vostres il·lusi-- ons (al Centre) i totes vostres idees perquè fossin agermanades i l'actuació fos una sola paraula ressò de tots vostres pensa-- ments."

I en la inauguració del curs 1911-1912, el mateix Bas, assenya-- lava: "el Centre té d'ésser una comunió espiritual, com deia --

amb frase justa el meu company l'Eladi Homs (...)." I més endavant afirmava encara, "que sigui el Centre el vostre Centre; -- que els socis siguin els vostres germans; en una paraula, és -- necessari que arrel·li fermament en vostres esperits joves, l'ideal sant de l'associació, sense perjudicis, generós, desinteressat, com totes les coses de la joventut, i si aquest esperit avui no hi és amb la intensitat que voldríem, és degut a no relacionar-nos, a no conèixer-nos prou." Per a aconseguir aquest fi, assenyalaria Bas i Soler com havia promogut la iniciativa de les "agrupacions escolars". V. "Revista Anyal" 1912, p. 131-133.

Ferran Boter, per la seva banda, assenyalaria, a la festa de repartiment de premis del curs 1912-1913, que a les escoles del Centre s'hi produïa un "indispensable corrent d'amor i simpatia (...) perquè professors i alumnes estan convençuts de què com -- més avancin en els intrincats viaranyis de la Ciència, més potent i ric fan a son poble". V. "Revista Anyal" 1913, p. 341.

V. més endavant, p. 340 i sgs.

- (795) "Revista Anyal" 1912, p. 148. "Si poguéssim infiltrar -- continuava poc després el mateix Bas -- en l'ànima catalana la voluntat, l'optimisme i l'esperit d'associació que vol dir confiança mútua, fariem meravelles".

El mateix Bas i Soler, al seu discurs en l'obertura del curs -- 1912-1913, manifestava que "l'horitzó que s'ovira, d'aprofitar-se de les nostres classes, és gran i ho serà més cada dia, perquè el negoci modern tendeix cada dia més a no fer possible el negoci de casualitat sinó a què triomfi el basat en els coneixements comercials, i amb grans acaparaments de capitals per companyies, els primers llocs de les quals escalen els homes de -- clara intel·ligència i de bones qualitats morals, encara que siguin de condició humil si és que valen. Estudieu, doncs, companys, estudieu força. (...)"-"Revista Anyal" 1913, p. 331.

- (796) "Revista Anyal" 1913, p. 334. Ferran Boter, per la seva banda, assenyalaria en un discurs pronunciat a la festa de repartiments de premis del curs 1912-1913, que "la pràctica sense ajuda de --

coneixements complementaris engendra la rutina i converteix els homes en màquines entorpidores del moviment sempre progressiu - del comerç. El dependent que es troba possessor d'una gran cultura perfeccionada cada dia per les ensenyances que la pràctica li proporciona, té a favor d'ell totes les probabilitats d'èxit en els assumptes que tingui confiats o emprengui pel seu compte."

I, "Acció" de setembre de 1910, p. 2, subratllava que el "dependent com més coneixements posseeix més fort és en la lluita per la vida, el que li permet escalar els primers llocs en la Carrera Mercantil. Així ho han comprés també el gran estol de companys que concorren a nostres aules, quin nombre va augmentant d'any en any (...)".

- (797) Aquí Bassols, en una cita al peu de plana assenyala que el --- CAACI "tiene una sección de socorros mutuos que constituye una perfecta organización, seguros para redimir del servicio militar a sus asociados, oficina de colocación; actualmente tienen en proyecto y estudio la creación de una Cooperativa de consumo, etc. Además en él se dan continuas conferencias culturales; en él se sostienen las famosas Escoles Mercantils Catalanes, escuela profesional y complementaria nocturna gratuita de comercio y de admirable funcionamiento. (...) Haber cursado sus estudios es un título que tiene ya una importancia excepcional."
- (789) "Y todo ello -escribia también Bassols- porque sabe que para que una nación sea fuerte, sea lo bastante vigorosa para ser ella - para ella misma (ideal supremo de todo pueblo), necesita que -- las colectividades que la forman posean un grado de cultura elevado y a su vez estas necesitan que los individuos en particular que las constituyen posean las mismas cualidades. La juventut mercantil de Cataluña sabe perfectamente que la riqueza, el bienestar y el progreso de toda la nación depende del negocio, y por lo tanto tiene de él una amplia y dignísima noción. No acepta ya aquel lema clásico: business is business; no, business es arte, es trabajo, es ciencia, es germen de vitalidad."
- (799) BASSOLS, J.- Actuación de la juventut mercantil.- "Cataluña", 7 i 14 de gener de 1911, p. 26-27.

(800) De fet, com ja hem vist en nombroses ocasions, el nacionalisme, i la formació professional i cultural al servei del millorament en la condició i estatus social del dependent estaven estretament entrelligats en l'ideari dels animadors del CADCI i de la Secció d'Educació en especial.

Així, Francesc Rosell, escrivia a "El Foble Català" del 21 d'octubre de 1911, en un article titulat Les universitats Populares, que "els Estudis Universitaris Catalans en el científic, la Unversitat Industrial en l'industrial i les Escoles Mercantils Catalanes en el comercial són la trilogia del moviment cultural - de Barcelona. (...) Jo voldria que tothom pogués assistir-hi a l'inaugural (de curs de las Escoles del CADCI), que el poble de Barcelona comprengués la importància de les nostres universitats populars i l'eficàcia que tenen per al moviment nacionalista de Catalunya (...). El milar d'obriers que concorren a les Escoles Mercantils Catalanes ens diuen quelcom de satisfactori. - Són totes les castes socials; tots sentim el desig d'ésser, el de l'estudi, el del perfeccionament i alliberació de Catalunya."

Joan Bas, per la seva banda, a la festa de repartiment de premis del curs 1911-1912, assenyalaria que "en cap moment ens ha mancat la fe i l'entusiasme que ens ha dut a la realització d'obres que consideràvem somnis; però el gran secret de la nostra prosperitat, és que en totes les ocasions no ens ha guiat l'interès propi ni personal, sinó que sols hem tingut una guia, un anhel, una aspiració i aquesta ha estat sempre treballar per Catalunya".- "Revista Anyal" 1912, p. 150.

Joan Bas mateix, al discurs pronunciat en l'acte inaugural del curs 1911-1912, afirmava també: "nosaltres com a enamorats de nostra Catalunya voldríem que fos la més rica de la terra, que els catalans fóssim els més cultes, els més avançats, i per a procurar això hi esmercem tota l'ardidesa de nostre entusiasme; per això creàrem nostres Escoles (...)."- "Revista Anyal" 1912, p. 131.

El professor Fèlix Foguet, a la Festa de repartiment de premis del curs 1911-1912, assenyalaria que "cal que vosaltres, els -- que us prepareu per a exercir-lo (el comerç), ho feu en forma -

que en alguns punts discreparà de la manera perfecta per a altres i que aquesta discrepància sigui en el sentit d'obediència a una tradició nacional que és la informadora de tots els aspectes de la nostra substància de catalans".- "Revista Anyal" 1912, p. 153.

Joan Bas i Soler, també, en el discurs pronunciat a l'obertura del curs 1912-1913, diria als alumnes de les escoles del Centre: "no deveu venir amb l'únic propòsit de conèixer un idioma o saber la contabilitat perquè pot servir per a obtenir una major remuneració en el vostre salari, sinó que en aquesta festa que fem cada any i que podem considerar-la de referment de la nostra fe, ens tenim de fer tots el propòsit d'avançar quelcom més i lluitar amb aquella santa ambició que sempre deu acompanyar a la joventut, perseverant en el nostre treball sense defallir i sense deixar que la peresa i els obstacles vencin nostres propòsits, sinó que devem procurar educar nostra voluntat imposant-nos a nosaltres mateixos fins a obtenir la victòria -- d'esdevenir ciutadans perfectes." I més endavant, afegia: "Són molts els que pensen que nostra entitat té com a única finalitat, per al millorament de la nostra condició, la instrucció, i nosaltres devem respondre que l'educació és sols una branca de la nostra vida social, però que instruint-nos i educant-nos contribuïm també al nostre millorament (...). I devem procurar ser els més bons i els més aptes perquè inspirem confiança i respecte per esser-nos concedides les nostres justes peticions de millorament. I enfi, als que sostenen que la nostra entitat no -- deuria ser patriòtica, em permeto fer-los-hi present que el comerç i la indústria són la primera font de riquesa dels pobles; el treballar pel propòsit individual porta a l'egoisme si és -- exagerat, però el treballar portat per l'amor a la Pàtria porta al convenciment de què a més de treballar pel bé material de cadascú es contribueix com un número més de la gran família catalana."- "Revista Anyal" 1913, p. 329 i 331.

Rafael Pons, per la seva banda, en un discurs pronunciat a la festa d'obertura del curs 1912-1913, assenyalava que "si el porvenir de Catalunya depèn en gran part de la forta expansió del

seu comerç; si per a aconseguir aquesta expansió és precis que els comerciants adquireixin una cultura general el més extensa possible; si és forçós convenir que actualment les Escoles Mercantils d'aquest Centre són les de la nostra Pàtria que donen - l'ensenyança mercantil més apropiada per a adquirir aquella cultura, serà molt aventurat assegurar que el porvenir de Catalunya depèn en gran part dels deixebles de les Escoles Mercantils Catalanes? (...) però en vosaltres, que aspireu a esdevenir els futurs comerciants catalans del demò, aquesta responsabilitat - està ja en el seu màxim, no pot augmentar més perquè en vostre cas no es tracta ja de sostenir ni d'enricuir un xic més el comerç propi, com en altres països: es tracta de redimir la Pàtria oprimida abusivament per gent forastera. (...) Els bons patricis que tan desesperadament estan bregant per a aconseguir - petites reivindicacions, no fan més sinó preparar el terreny de vostres futures operacions comercials. (...) La Pàtria espera - confiadament en vosaltres. Vulgueu, doncs defensar-la. Deixebles de les Escoles Mercantils Catalanes: estudeu, treballeu, perfeccioneu-vos sense descans; pel bé vostre, pel bé de Catalunya, vulgueu ésser Comerciants del segle XX." - "Revista Anyal" 1913, p. 337.

I, enfi, hom escrivia a "Cataluña" del 21 d'octubre de 1911, p. 661, "en nuestras Escoles Mercantils Catalanes es el patriotismo, vehemente e imperativo, que pone alas al espíritu individual e impone la actividad de todas las facultades del joven alumno".

- (801) "Mentre l'Estat Espanyol -manifestava Rafael Pons a la inauguració del curs 1909-1910-, sense preocupar-se de la cultura del poble, té completament descuidada l'ensenyança mercantil a Barcelona, consentint que en la raquítica Escola de Comerç que hi --posseeix, s'hi ensenyi amb motllos vells i rutinaris i encara a hores impossibles per als individus de nostra classe, nosaltres a l'escalf del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, hem escomès i dut a bon terme la creació de les Escoles Mercantils Catalanes (...)." - "Revista Anyal" 1910, p. - 115.

Joan Bas, per la seva banda, a la inauguració del curs 1910-1911, manifestaria que el nombre de matrícules de les Escoles del -- CADCI provava prou la seva "sòlida i estabilitat que demostra palesament l'encertat que estigué el nostre Centre en la seva - creació" i com responien "a la necessitat sentida per la depen- dència de nostra terra". I "no podent anar a sadollar-nos -con- tinuava- dels coneixements que ens mancaven per a fer un paper lluit en nostre treball, a les Escoles Oficials, ens havem cre- at una Cooperativa d'Educació, podríem dir-ne, on aportant-hi - el nostre esforç i nostres sacrificis, puguem obtenir el que - l'Estat, obligat a cuidar de tots els rams de l'activitat no ens ha proporcionat."- "Revista Anyal" 1911, p. 184-185.

Narcís Rucabado, a la Memòria de la Secció P. d'Educació i Ins- trucció, publicada a la "Revista Anyal" 1912, p. 128, assenyala va que el "sistema d'ensenyança" de les Escoles estava format - "tenint per basament no els antics i rutinaris sistemes usats a les escoles oficials, que en lloc d'atreure a l'alumne l'allu- nyan, sinó els sistemes que la pedagogia moderna exigeix, procu rant que l'alumne assisteixi a les lliçons amb gust i afeció, que és quan se'n treu més profit. Queda comprovat aquest últim detall en el passat curs -el 1911-1912-, en què hi hagué assig- natures que finiren plenes les classes i n'hi ha hagut d'altres en què els que no l'han acabat no han passat d'un 30%."

I Eladi Homs, en un discurs pronunciat a la festa inaugural del curs 1911-1912, assenyala com els "nostres dependents de co- merc surten de les escoles públiques i particulars completament desarmats per al treball professional" i que "el motiu de l'ex- istència de les Escoles mercantils nocturnes d'aquest Centre és la manca de preparació professional de les escoles de l'Estat".- "Revista Anyal" 1912, p. 136-137. Més endavant i a la nota 812, ens tornarem a referir a aquest discurs.

"Per a convencer-se de què una nova organització és necessària, tots sabem com és la més alta representació d'aquella ensenyan- ça oficial a Barcelona, la que pomposament anomenen Escuela Su- perior de Comercio i no és més sinó una prova palpable d'endar- riment", afirmava Rafael Fons a l'inici del curs 1912-1913.- "Revista Anyal" 1913, p. 335.

"Ellos -els animadors del CAOCI-, escrivia hom a "Cataluña" del 14 d'octubre de 1911, p. 645, en un article titulat Les Escoles Mercantils Catalanes, sin medios, con trabajo, con abnegación, con espíritu de sacrificio, han realizado esta hermosa obra de cultura. ¿Puede decirse otro tanto de la obra magna de la Escuela Superior de Comercio que Barcelona debe tener y no tiene?"

I Francesc Rosell, per esmentar un testimoni més, a l'article esmentat, Les Universitats Populars, publicat a "El Poble Català" del 21 d'octubre de 1911, subratllava com mentre "dies engra la Universitat oficial de Barcelona celebrava la inauguració de curs amb una festa anacrònica, encarcarada, sense entusiasme, sense l'assistència dels seus alumnes, avui, les Escoles Mercantils Catalanes, amb entusiasme, amb el concurs de molts dels homes eminents de la nostra terra, i amb l'assistència de tots els seus deixebles, inaugura solemnement, patriòticament, el nou curs d'estudis."

- (802) A aquest desig de seguir el que hom feia fora, responia l'assistència d'un delegat de la Secció d'Educació als cursos internacionals d'Anvers i Hongria (V. nota 783): "així seguirem les --petjades d'aquella memorable Junta de Comerç de Barcelona", la qual "creient que els dos segles que Catalunya havia estat mancada de tota ensenyança comercial la perjudicava greument, destinava 25.000 ptes. per a subvencionar els seus alumnes més --aprofitats, enviant-los a l'estranger a l'objecte de que portés sin les idees noves d'altres països", manifestava Bas i Soler a la festa de repartiment de premis del curs 1911-1912, tot començant l'assistència d'un delegat del Centre al VI Curs a Anvers ("Revista Anyal" 1912, p. 148).

Per una altra banda, aquest interès per conèixer les realitzacions forànies en matèria d'ensenyament mercantil l'hem vist palesat ja al període anterior (V. capítol segon, p. 72). La Memòria del curs 1909-1910 de la Secció d'Educació i Instrucció, remarcava també que "la Junta de Govern anterior a la nostra, havia ja decidit fer un recull de tots els detalls referents a les més renomnades Escoles de Comerç existents a l'estranger, i a la Jun

ta General del Centre d'ara farà un any (estiu de 1909) s'establí obligatori per a nosaltres el dur a cap la mateixa idea. La nostra tasca en aquest punt ha consistit, primer: en fer una -- completa llista de les Escoles mereixedores d'ésser estudiades i segonament de demanar a les mateixes els detalls de llur funcionament. (...) la Junta que ens succeeixi trobarà una bona -- col·lecció de reglaments, plans d'estudis, estadístiques, programes, vistes i altres publicacions de les principals escoles de comerç de França, Anglaterra, Itàlia, Suïssa, Alemanya i Estats Units."- "Revista Anyal" 1910, p. 117-118.

Joan Bas, per la seva banda, a l'obertura de classes del curs - 1910-1911, insistiria sobre aquesta qüestió, tot manifestant -- que "hem volgut saber el que fan a les nacions més avançades en les ensenyances comercials, i hem enviat a cercar sos plans d'estudis que en nombre de 73 tenim avui a la nostra Biblioteca, però no per a copiar-los perquè creguem que tot el de fora de casa és el bo, sinó per a assimilar-nos el que ens convingui i -- creguem d'utilitat establir-ho, sinó avui, perquè nosaltres no estem degudament preparats, per a quan anem adquirint nous coneixements, que com més sapiguem, més voldrem saber, i llavors les nostres escoles deuran encaixar-se a ensenyances d'indole superior."- "Revista Anyal" 1911, p. 185.

- (803) Les referències a la preocupació dels animadors de la Secció -- d'Educació per perfeccionar i renovar l'ensenyament de les Escoles, són nombroses igualment: així les Memòries i el butlletí - "Acció" de cada setembre enumerava les millores introduïdes, des del punt de mira pedagògic, en la docència. V. també BIETO, O.- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Obertura de curs 1910-1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 175 i sgs. "Nascudes nostres Escoles -deia Bieto en justificar les mesures -- preses en l'ensenyament de les diverses matèries- de la pràctica i essent destinades a la pràctica s'ha preocupat la Secció -- de què en el curs que comencem ara l'ensenyança prengui un caràcter més marcadament pràctic i mercantil".

"El Centre ha procurat sempre -hom escrivia a "Acció" de setembre de 1911- el perfeccionament de les seves Escoles, i les mo-

dificacions durant aquest curs seran en la vida interna de les classes, de manera que acceptant els més moderns sistemes pedagògics es procurarà que sense major fatiga per part de l'alumne, - produeixi major esforç intel·lectual, intensificant el treball, que es farà tot a la mateixa classe, evitant tot el que es pugui el treball a casa." (p. 2)

"El Centre va procurant amb tot sos esforços que les seves Escoles siguin unes veritables escoles d'especialització, en les que el dependent de comerç hi pugui aprendre tots aquells coneixements que la pràctica li demani com a necessaris", es llegia a "Acció" de setembre de 1912, p. 1.

Recordi's també, en aquest sentit, la Memòria de la Secció d'Educació, llegida a l'obertura de curs, publicada a la "Revista Anyal" de 1912 i esmentada a la nota 801. Joan Bas, per una altra banda, en un discurs, citat altres vegades, a la festa de repartiment de premis del curs 1911-1912, manifestaria que "el perfeccionament de nostres Escoles ha estat nostra cabdal preocupació" ("Revista Anyal" 1912, p. 147). V. també les reformes i millores a introduir o en marxa que enumerava Eladi Homs al seu discurs en la festa inaugural del curs 1911-1912, transcrit a la "Revista Anyal" 1912, p. 142 i segs.

(804) "Cataluña" del 21 d'octubre de 1911, el reproduïa també en castellà (p. 651-652).

(805) "Treballador i honrat -proseguia Eladi Homs- ho és tot negociant i tot membre d'una família o d'una societat civil, que senti dintre seu, la força de la dignitat humana. Estudiós... ¿ho és tothom? ¿Hi ha gaires veritables estudiosos? ¿Us heu posat a meditar, amic, si no és, per ventura, vostra manca d'esperit d'estudi el que entrebanca els vostres passos en la carrera de negociant que us heu emprès?".

No manquen d'altres textos que recomanaven estudi i constància en l'assistència a classe; així, per exemple, Narcís Rucabado, acabaria la seva Memòria de la Secció d'Educació, llegida a l'inici del curs 1911-1912, tot recomanant "molta constància en assistir a les classes (...). Tingueu afecció a l'estudi (...), i

- sobre tot gardeu dins i fora de les classes molta disciplina, - que és la principal virtut que devem conrear entre nosaltres per a nostre millorament individual i per al bé de nostra estimada - Pàtria Catalunya."- "Revista Anyal" 1912, p. 129.
- (806) "Cal que us identifiqueu amb els ideals, la vida i les manifesta- cions externes del CADCI -continuava Eladi Homs-. Quan sou al -- Centre sou a casa vostra. Tracteu, doncs, totes ses coses amb - l'amor i respecte amb què tracteu tot el que és vostre, prengueu part en ses empreses amb el mateix entusiasme que prodigueu a - les empreses pròpies. Al posar vostra atenció en els deures del soci no us distreieu tampoc dels vostres drets. Al Centre, pel - sol fet de ser-ne membre, hi teniu veu i vot. Si noteu diferèn- cies, si creieu haver descobert errors, i teniu iniciatives per a omplir les unes i subsanar les altres, parleu i se us escolta- rà atentament. Demostreu amb obres vostre amor al Centre, i el - Centre en pes us restarà agraït."
- (807) "Sou jove i teniu molts dies davant vostre -seguia Homs-. Si sou ignorant, podeu esdevenir sapient; si sou inexpert, vostre tre-- ball pot assolir gran perfecció; si sou pobre podeu conquerir-- vos l'opulència. El comerç és la carrera més liberal que hi ha. Treballeu, sigueu honrat, estudieu i vostre serà el triomf. No - feu cas dels defalliments que són cosa passatgera. Són els dies núvols de l'Esperit; els dies clars són la normalitat. Estudieu! Estudieu! Si, esclaus del defalliment, heu descuidat la lliçó o la classe, l'endemà el sol de l'optimisme us tornarà les forces desertades. Aleshores torneu a obrir el llibre, encamineu nova-- ment vostres passos a la classe. Això encara que us succeeïxi se tanta vegades."
- (808) V. l'opinió de Carreras i Palet esmentada a la nota 52 del pri-- mer capítol. També el text citat d'Alexandre Galí a la nota 242 del segon capítol.
- (809) V. nota 801. Alexandre Galí, a la seva obra inèdita, citada en - d'altres llocs, p. 315, escriu que els plans de les Escoles del CADCI "en comparació amb l'Escola Oficial de Peritatge tenen l'a parença de pobres, però en realitat el que tenen és la virtut --

d'ésser cenyits, d'adreçar-se a formacions que corresponen a alguna cosa de real en la vida del comerç, no al paperatge oficial abstracte que pot casar amb tot i no casa amb res. Potser haurien pogut enriquir-se una mica, però cal no oblidar que eren pensats per a donar als vespres a raó de dues hores diàries, o si--gui dotze hores setmanals a gent fatigada del treball del dia."

(812) Barceló, fóra dui, "des de la Presidència de la Secció d'Educa--ció", havia anomenat a les Escoles Mercantils Catalanes "Futura Universitat Comercial popular catalana", segons afirmació de -- Puig i Esteve al seu discurs pronunciat a la festa del IX Aniver--sari de la fundació del Centre ("Revista Anyal" 1912, p. 41.).

Joan Bas i Soler, per una altra banda, a la festa de repartiment de premis del curs 1910-1911, per a subratllar la importància de les Escoles, assenyalava que "a pesar de la creació relativament recent de nostres Escoles Mercantils Catalanes", si hom vulgués assenyalan, com "fan les més reputades universitats i escoles -- professionals estrangeres" els càrrecs que ocupaven els antics - alumnes, "no podríem anomenar Enginyers, Directors de Bancs ni de ferrocarrils, perquè no són les ensenyances necessàries pròpies de les nostres Escoles, però podríem presentar directors de re--vistetes importants, algun professor d'àrab, apoderats de cases co--mercials i fins algun vice-cònsul espanyol, que ens dirien que a les classes del Centre deuen els seus coneixements comercials, - com també demostren la bona ensenyança mercantil rebuda en aque--sta casa els càrrecs importants que ocupen a l'estranger molts - alumnes sortits de nostres classes"; per una altra banda, prosse--guiria el mateix Bas i Soler, "si no donen tots aquells bons re--sultats que nosaltres desitjaríem (...) no és degut a res més -- que a la manca de temps" a causa de l'horari de treball dels de--pendents (V. la continuació d'aquest text a la nota 457 d'aquest capítol).- "Revista Anyal" 1912, p. 181.

"I mireu si en tenen de prestigi avui ja nostres Escoles -mani--festaria el mateix Bas a l'acte inaugural del curs 1911-1912- - que en algunes classes hi concorren alumnes amb el títol oficial de Pèrit i fins de Professor Mercantil" ("Revista Anyal" 1912, -

p. 131). "D'altra part -diria al mateix acte inaugural Eladi -- Homs-, és fama que les classes del Centre són les més acreditades de Barcelona, i res fa dubtar tampoc que aquest crèdit no pugui anar sempre en augment" ("Revista Anyal" 1912, p. 143).

(811) Comentant el programa de les Escoles, Eladi Homs assenyalava -- també que les trenta assignatures podien "ésser classificades - en tres grups. En el primer incloum-hi les llengües, que són les assignatures que més furor estan fent entre els nostres dependents. En el segon posem-hi tota una sèrie de matèries, purament instructives i professionals, que podríem anomenar assignatures d'escriptori. I en el tercer, desgraciadament el més oblidat, posem-hi les assignatures eminentment educatives, les que tenen per objecte l'orientació i la formació de criteri (la Geografia Comercial i l'Economia)."- "Revista Anyal", 1912, p. 137.

(812) "Revista Anyal" 1912, p. 138. Més endavant, Eladi Homs, al mateix discurs manifestava: "Han dit al començament que l'Estat - deixà orfes de preparació professional en les seves escoles als qui després esdevenen dependents de comerç; i això és quasi -- igualment cert de les escoles particulars. (...) desgraciadament tampoc la cultura general obtinguda a les escoles va valdre gran cosa. Varen ensenyar a llegir, a escriure, a comptar, un poc de gramàtica, un poc de geografia de mapa i quatre cosetes més que prest foren oblidades. Però orientació fixa, convicció ferma, cap ni una. L'home va ser tan descuidat a l'escola - com el negociant. (...) dintre el programa de nostres Escoles Mercantils Catalanes deuriem introduir-se més assignatures de caràcter cultural; i així mateix que d'entre les assignatures professionals deuria donar-se més importància de la que actualment es dona a les de caràcter educatiu. Per a son propi bé i - per al bé social, és necessari eixamplar l'horitzó professional del dependent de comerç que ara constitueix l'estretor de les quatre parets de l'escriptori o del magatzem. Cal que el dependent de comerç, probable futur negociant independent, vegi en el comerç els alts valors humans que hi han envoltats, a més del medi de treball de guanyar-se la vida. I això no ho dona l'estu

diar càlcul, no ho dona l'estudiar reforma de lletra. Ho dona - sí, o pot donar-ho, l'estudiar Geografia Comercial, l'estudiar Economia Política, l'estudiar la Història del Comerç, l'estudiar la Història Industrial, l'estudiar els invents i les vides - dels inventors, l'estudiar l'evolució del pensament humà, l'estudiar Literatura Universal, l'estudiar Biologia, l'estudiar - Geologia, etc. L'home que sap que hi ha vingut a fer al món, -- quins són els camins que pot i deu seguir, i en quines causes - pot posar fe, té cent vegades més probabilitats d'èxit, això és de vida honrada i agradable, que l'home que les ignora. No és - pas l'home sabi, l'home plé d'instrucció, l'home que és una mena d'enciclopèdia caminant a qui hem d'imitar, sinó a l'home -- que se sent impulsat per un ideal, que sent l'atracció d'una -- missió, que veu el camí i se sent amb forces per a seguir-lo, - que creu que el món pot millorar-se i que ell pot contribuir a millorar-lo amb son treball professional honrat i intel·ligent. I aquestes coses poden donar al jove dependent de comerç els estudis de cultura i d'educació." Després, Eladi Homs, assenyalava que "amb el temps i potser a no trigar gaires anys, és probable que les classes del Centre s'hagin sistematitzat. Els exàmens - d'ingrés i de fi de curs i altres mides que es venen practicant en els anys recents, acusen el corrent en aquest sentit. Aleshores és possible que a les Escoles Mercantils Catalanes hi tinguem dues menes d'estudis: els lliures, com actualment, i els - d'un curs oficial que condueixi a l'obtenció d'un diploma de -- graduat de les nostres classes.

El curs oficial podrà subdividir-se en curs professional i curs cultural, i ambdós seran necessaris per al títol final. (...) - Abans d'arribar a aquesta desitjada sistematització de les classes de les Escoles Mercantils Catalanes s'han de realitzar una pila de treballs preparatoris, naturalment lents. S'ha d'establir una unitat de treball per a poder abonar en compte als -- alumnes el que realitzin; s'ha de buscar la manera de poder medir aquest treball de l'alumne per medi d'exàmens orals i es-- crits, temes, qüisos, etc.; s'han de poder implantar noves as-- signatures; s'han de modificar mètodes d'ensenyança; s'ha de poder retribuir millor als mestres; s'ha de poder millorar el mo-

biliari escolar; s'ha de poder disposar de locals més capaçs i més apropiats; etc., etc., etc." - "Revista Anyal" 1912, p. 141-143.

"No us limiteu a l'estudi d'algun idioma -assenyalava, també, - per la seva raó, Gas i Solar a l'obertura del curs 1912-1913-, que si bé és molt útil i necessari per a entendre'ns amb altres països, no augmenteu els vostres coneixements mercantils, sinó que després de conèixer perfectament els estudis de càlcul i comptabilitat, estudeu amb fe la Geografia Comercial i l'Economia Política, assistiu a les conferències de Dret Mercantil -- anunciades, referiu-vos a Catalunya en les conferències que sobre història pàtria i reivindicacions sobre la nostra personalitat venen a donar-nos diverses personalitats catalanes, enfortiu vostre cos amb l'esport, i esplaiu vostre esperit amb les diverses manifestacions d'art que es donaran durant el curs; perquè la vida ha d'ésser un conjunt d'estudi, de treball, i -- d'esplai, i als que us sentiu forts d'intel·ligència i d'esperit, llanceu-vos a llunyanes terres i en moltes d'ailes ja hi trobareu companys del Centre que us estrengueren la mà com a Germans." Rafael Pons, però, reconeixia als dependents que sortissin a l'estranger a què feien com els "joys alemanys, que repartits pel món serveixen d'agents comercials, enviant al seu país totes les dades o informes que poden recollir del país en què es treballen, retornant després a l'Alemanya, on es queden definitivament, servint després de perfectes auxiliars, o com a viatjants de les poderoses cases alemanyes". - "Revista Anyal" 1913, p. 329.

Esmentem, en fi, la reconeixement que feia "Acció" d'agost de 1914, p. 4, els alumnes del curs proper (1914-1915), que seguissin el "pla mínim que té establert (la Secció d'Educació), perquè estudiant solament les assignatures de comptabilitat i algun idioma, no s'adquireixen hàbits de comerciant". "La Secció d'Educació - prossegueix hom- recomana especialment l'estudi de la Geografia Comercial, Economia Política i Mercaderia, perquè aquestes assignatures donen noves orientacions, modifiquen les idees i influeixen en la conducta i en els ideals".

- (813) CABALLER, A.- Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" 1912, p. 171. El mateix A. Caballer, recordava com les "germandats, com vulgarment s'anomena a les societats de socors mutus per a cas d'enfermetat, són antiquíssimes en nostra terra i demostren per sí soles l'alt sentit pràctic dels catalans, havent estat en aquest ram, com en el de la creació de bancs i altres institucions, els precursors de moltes idees modernes. Degut a la manca d'orientació política del segle passat a Catalunya i de la influència descatalanitzadora exercida pel poder central, com també el desenrotllament creixent de la indústria, junt amb l'engrandiment de Barcelona, les germandats, complement de les societats gremials, desapareguts els gremis o havien també desapareguts o canviar totalment el seu modo de ser (...). Però la idea és bona i té a més a son favor l'esperit, la tradició de la terra catalana; sols li manca lloc apropiat per a fructificar i aquest lloc és el mateix en el qual l'implantaren nostres passats. Apliquem els principis mutusals a les noves entitats modernes de caràcter gremial i tindrem tot seguit fet el miracle. (...) Exemple del que acabem de dir, per no citar-ne d'altres, el tenim ben patent en la nostra Secció de Socors Mutus (...)." (p. 171-172)
- (814) V., a part de l'escrit citat d'Antoni Caballer a la "Revista Anyal" de 1912, el publicat amb el mateix títol, sense signatura, a la "Revista Anyal" de 1911, p. 198. "Mutualisme -hi escrivia hom- és un pacte en el qual al suscriure'l cap de les dues parts contractants pot vanagloriar-se d'ésser el filàntrop; neix de l'interès de cadascú, de les necessitats de la vida privada, per a ajudar-se els uns als altres; en conjunt pressuposa un refinament de costums. (...) El dependent de comerç, com tot home que ha de viure de son treball, el primer que té de procurar és assegurar, en el possible, que les greus pertorbacions que es troben a la vida les tingui previstes i solventades. La tranquil·litat d'esperit és indispensable per a atendre degudament les seves obligacions i demés deures que té contrets amb sa família i amb la societat en general."
- (815) Com pot observar-se, tot comparant les estadístiques extretes -

de la "Revista Anyal" de 1914, p. 229 i 230 i les de la mateixa publicació, p. 110, l'estadística de socis extreta de la "Revista Anyal" 1914, p. 229, assenyala 31 socis el 31 de maig de 1904, és a dir, per al curs 1903-1904, que esdevenen 114 el curs següent, xifra la qual, a l'igual que les posteriors, és la mateixa en la font citada de la "Revista Anyal" de 1914, p. 229 i en la de la mateixa publicació, p. 110; solament la xifra corresponent a l'exercici 1913-1914 és lleugerament diferent en una estadística i en l'altra (1141 i 1160 respectivament), el més segur per prendre una data diferent com a punt de referència. També hi ha algunes lleugeres variacions entre l'estadística de "capitals i subsidis" que pren com a punt de partida la data del 31 de maig de cada any i la que parteix de la consideració global de cada curs: 1246 el 31 de maig de 1905 i 1137 per al curs 1904-1905; 3340 i 3330, 6584 i 6570, respectivament per al 31 de maig de 1906 i 1907 i per als cursos 1905-1906 i 1906-1907; per a l'any i curs següent la xifra és idèntica en ambdues fonts; 15.662 i 13.610, i 14.906 i 13.373 respectivament per als dos anys i cursos següents; la xifra varia més en la comparació de la del 31 de maig de 1911 (23.017) i de l'exercici 1910-1911 de l'altra font (23.427); i és idèntica en els tres anys i exercicis següents en ambdues fonts. Val a dir que les xifres de la "Revista Anyal" 1914, p. 230 coincideixen amb les que aporten els escrits-"ressenyes" de les revistes anyals del CACCI, que també prenen com a punt de referència la data del 31 de maig: V. "Revista Anyal" de 1910, p. 128; ibid 1911, p. 200; ibid 1912, p. 173; ibid 1913, p. 357. Cada "Revista Anyal" esmentada detalla també la composició dels subsidis pagats per la Secció de Socors Mutus així com la del capital de la mateixa, dades que l'escrit-"ressenya" d'Antoni Caballer -llevat de la composició del capital- publicat a la revista esmentada de 1914, p. 110, reproduïx en l'estadística a dalt reflectida.

Pel que fa al butlletí "Acció", el número corresponent de cada mes de juny, publicava un extens "estat general de comptes" de la Secció Permanent de Socors, corresponent a l'exercici finit.

(816) Com pot veure's a les estadístiques a dalt reproduïdes, l'alça -

en les quantitats de subsidis experimentà una inflexió el curs - 1912-1913; així de 7020 pts. en subsidis que hom assenyalava per al 31 de maig de 1912, es retrocedia a 5462 a la mateixa data de 1913; la xifra augmentava novament en el curs 1913-1914, i el 31 de maig d'aquest darrer any arribava a 7.233. La darrera estadística reproduïda a dalt permet seguir amb detalls l'evolució dels diversos conceptes de subsidis.

- (817) Aquests escrits que publica la "Revista Anyal" sobre la Secció - de Socors Mutus, no són memòries, com s'esdevé amb les altres -- seccions, sinó ressenyes que porten el títol generalment de Secció Permanent de Socors Mutus, llevat de la que publica la "Re-- vista Anyal" 1910, que avantposa el terme "Notícies de..." Igualment, tret de les que publica la "Revista Anyal" de 1910 i la de 1911, inèdites, les que publica la "Revista Anyal" de 1912, 1913 i 1914, van signades per Antoni Caballer, president de la Secció.
- (817 bis) La Secció Permanent de Socors Mutus, adreçava també, el mes de setembre de 1910, als socis del Centre, una circular de propa-- ganda, reproduïda a "Acció" d'octubre de 1910, p. 5-6, la qual - assenyalava que "fa prop de sis anys que fou creada en el nostre Centre aquesta Secció de Socors Mutus (...) i tenint en compte - que per a disfrutar d'aitals beneficis forçosament devia l'asso-- ciat pagar doble quota, es feu voluntari l'ingrés a la Secció, - per quin sol fet, encara que sigui trist esmentar-ho, són molts, són moltíssims els nostres companys que amb una apatia inexplica-- ble han restat i resten encara indiferents a aquesta obra coope-- rativa, sense fixar-se ni tan sols per egoisme, en els auxilis - immediats que li podria proporcionar".
- (818) Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" 1911, p. 198-199.
- (819) CABALLER, A.- Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" 1912, p. 172. "(...) no obstant -continua Caballer-, a pesar - de la creixença ràpida, feta en el transcurs de vuit anys, de la que n'estem orgullosos, entenem que no podem donar-nos per satis-- fets. El nombre de dependents de comerç a Barcelona és molt im-- portant i les estadístiques, que presentem en comparació amb dit

nombre, relativament migrades; i una institució de caràcter gremial no ha de parar fins haver aconseguit allistar a la majoria dels individus que componen el gremi. És ben cert que en aquesta tasca lluitarem amb l'escepticisme d'alguns, amb la indiferència de molts i amb l'egoisme de la majoria; hi ha que quan està ho pensa que mai ha d'estar malalt, mes tot això ho aconseguirem si exercim un constant apostolat tots els que creiem fermament en la bondat de les doctrines mutualistes."

(820) CABALLER, A.- Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" de 1914, p. 100. El butlletí "Acció" que comentava la xifra de 1000 socis abastada per la Secció, és el de novembre de 1913, p. 5.

(821) V. p. 15 del primer capítol. Les quantitats romangueren les mateixes allí citades durant aquesta etapa. Els butlletins "Acció" recordaven freqüentment aquests subsidis i llurs quantitats, a l'ensens que l'"assistència mèdica gratuïta a domicili, i al local de la societat; a més del servei també gratuït, de la Quinta de Salut "La Alianza" (...)" ("Acció" de maig de 1912, p. 4.).

(822) V. p. 73-74. "Acció" de desembre de 1909, p. 8, recordava que la Secció de Socors Mutus, en "començar aquest curs" havia establert aquest estalvi "per als associats de 15 a 20 anys que s'hi allistin".

L'octubre de 1910, la mateixa secció, distribuïa una circular entre els socis explicativa de les condicions d'aquell estalvi i que "Acció" de novembre de 1910, p. 5-6, reproduïa. "Els catalans patriotes -hom hi escrivia-, els que a tothora en nostra acció social avantposem la qüestió prèvia de les reivindicacions de Catalunya, jamai oblidarem i sempre recordarem a nostres compatricis, que una de les nostres aspiracions, que un dels nombres més importants del nostre programa, és la implantació a nostra terra del servei militar voluntari, abolint per sempre l'actual injustícia del servei de quintes". I, més endavant, assenyala: "Per això, l'any passat volguent portar a la pràctica una idea exposada amb molt encert per un admirador de la nostra obra, establirem reglamentàriament un estalvi especial per a la redemp

- ció de quintes"; i, després, reproduïa els articles del Reglament "que expliquen les condicions de com deu fer-se dit estalvi". També, "Acció" de setembre de 1910, p. 8.
- (823) V. capítol segon d'aquest treball, p. 62 i 74 . V. també la p. 164 i la nota 404 d'aquest capítol. "Acció" de desembre de 1909, per exemple, p. 6-7, recomanava a tots els socis del CADCI -car estava obert a tots encara que no estiguessin inscrits a la Secció de Socors Mutus-, "amb el fi de poder organitzar en deguda forma dit servei", i que encara no ho haguessin fet que se servissin "omplir i firmar, posant-hi el major nombre de detalls -- possibles, la fulla que junt amb l'"Acció" de dos mesos passats els vàrem enviar per a dit objecte i que malgrat nostres repetits precís, la majoria dels socis no han complimentat". "Acció" de gener de 1910, p. 4, inseria novament la mateixa recomanació. També el mateix butlletí dels mesos de juliol de 1910, p. 6; de novembre de 1910, p. 4; de desembre 1910, p. 3; de març de 1911, p. 3; d'abril de 1911, p. 3.
- (824) "Revista Anyal" 1914, p. 224. "Acció", abril 1910, p. 6.
- (825) "Revista Anyal" 1914, p. 224.
- (826) V. capítol segon, p. 77 . El 30 de juny de 1910, eren designats representants de la Secció de Socors Mutus al si d'aquella Junta Consultiva, Antoni Roca i Codina, president de la Secció, i Francesc Lluch i Banús, vocal directiu; el 14 de juliol de 1911, ho eren Antoni Caballer i Aviñó, Cosme Illescas i Carreras, Francesc Lluch i Banús, i Josep Soldevila i Camps; el 24 de juliol de 1912, eren delegats Antoni Caballé i Aviñó, Ernest Bretó i Nolla, Josep Batalla i Solé, i Rafael Llinàs i Olivella; el 27 de juny de 1913, ho eren Josep Batalla i Solé, Josep M. Ribas i --- Puig, Amadeu Tous i Marsans, i Miquel Puig i Casanovas; i el 1 de juliol de 1914, "tenint dret a nomenar un delegat per cada cent socis, s'acorda que ho siguin tots els individus de la Junta".- "Revista Anyal" 1914, p. 224-227, i "Revista Anyal" 1915, p. 257.
- "Acció", comunicava també les millores que introduïa "La Alianza", com la de juliol de 1910, p. 7, que comunicava que la "Quinta" -

havia establert una "secció especial per a assistir a les dones en els parts difícils"; o recordava el dret dels socis malalts - "a ocupar un dels dos llits, propietat de la Secció, que tenim - disposats a la Quinta (...) per la cuota diària de tres pessetes (recordi's que la Secció paga al soci cinc pessetes diàries)" - ("Acció", desembre 1910, p. 4).

- (327) La Junta General Extraordinària de la Secció, el 4 de març de -- 1911, acordava "destinar fins a 20.000 pessetes, del capital sobrant de la Secció, en l'adquisició d'obligacions de les que el Centre smeti amb motiu del casal propi que es proposa construir, sempre que la venda dels valors en què estaven invertits els cabals no ocasioni pèrdua ni dany material". Hom acordava també -- "que la subvenció del 15% que es cobra del Centre, es faci efectiva en obligacions, reservant-se la Secció el dret de cobrar-la en metàl·lic si les circumstàncies ho fessin necessari".- "Revista Anyal" 1914, p. 224-225. També, "Acció", març 1911, p. 2-3, i -- "Acció" d'abril de 1911, p. 3. Segons aquest butlletí darrer, la proposició fou aprovada per unanimitat.

Rafael Fons, per la seva banda, a la Membria del Consell Direc--
tiu. Curs de 1910-1911, a la "Revista Anyal" de 1911, p. 160, as
senyalava que gràcies a l'"abundància de diners", fruit de l'aug
ment de socis que havia experimentat la Secció de Socors Mutus,
aquesta havia "pogut prendre un acord, que podem qualificar de -
patriòtic envers el Centre"; i, subratllava poc després, que el
Consell Directiu havia "acordat recomanar a la Comissió Adminis-
trativa de l'Edifici Social que si la Secció de Socors Mutus con
verteix en obligacions del Centre els valors d'altres menes que
ara té, i en la venda d'aquests s'hi perd en relació al que li -
costaren, dita Comissió Administrativa li aboní la pèrdua hagu-
da".

- (828) El 13 d'octubre de 1911 hom nomenava una ponència formada per --
Cosme Illescas i Carreras i Francesc Lluch i Banús, per a què es
tudiessin "els Estatuts de la Secció i proposin les reformes que
deurien introduir-s'hi en virtut de certes deficiències que s'hi
han notat". V. "Revista Anyal" 1914, p. 225 i 226.

- (829) A la Junta General Ordinària del 14 de juny de 1913, es nomenava

una comissió formada per Antoni Caballer, Amadeu Tous, Antoni Roca i Codina i Josep Sala i Ricol, "amb el fi de veure si és possible concedir un subsidi per a la vellesa als socis, ja sigui amb la sola força econòmica de la Secció, ja sigui en combinació amb alguna entitat".- "Revista Anyal" 1914, p. 226-227. La Comissió nomenada, presentaria l'any següent, a la Junta General Ordinària del 13 de juny de 1914, el dictamen demanat, les conclusions finals del qual foren aprovades i, en conseqüència, hom acordava "confiar a una persona competent l'estudi definitiu del segur de pensions per a la vellesa, així com tots els subsidis actualment establerts, per a saber de manera certa si responen a la base econòmica en què es fonamenta la Secció".- "Revista Anyal" 1914, p. 228. Les Conclusions de la comissió nomenada per a l'estudi de les pensions per a la vellesa, títol del dictamen esmentat eren reproduïdes a la "Revista Anyal" 1914, p. 150-155.

- (830) El servei "en pocs dies" era utilitzat per "uns 400 socis".- "Revista Anyal" 1914, p. 226. "Acció" de gener de 1913, p. 4-5, assenyalava la mateixa xifra. "Als detractors de Catalunya -indicava "Acció"-, aquells que creuen o volen fer creure que els autonomistes només servim per a fer mitings i manifestacions sorolloses tot cantant Els Senyors, haurien pogut convencer-se de son erro si haguessin visitat nostra secretaria, convertida en dispensari, durant aquestes passades setmanes". La Junta Directiva de la Secció, per una altra banda, agrafia als metges Joaquim Bas, Guifré Coroleu, i J. Girona i Irius -aquest darrer metge de la Secció fins l'abril de 1913, en què, per haver dimitit d'aquesta funció, fou substituït per Francesc Chacon ("Acció", maig 1913, p. 4)- "per haver-se prestat a vacunar gratuïtament".
- (831) El 6 de juny de 1913. "Revista Anyal" 1914, p. 226.
- (832) "Acció" de desembre de 1911, p. 4, sota el títol Nostre Dispensari, cridava l'atenció sobre els avantatges que oferia el "pacte o federació" amb "La Alianza"; concretament, indicava, la Quinta de Salud La Alianza té establert, al seu local del carrer de Còrcega (...), i gratuït per a tots els socis d'aquesta Secció de Socors Mutus, un dispensari mèdic del més complet que hi ha a Barcelona"; i, seguidament, assenyalava el quadre d'especiali-

tats, metges, dies i hores de visita. A partir d'aquest mes, --- "Acció", regularment, recordava l'existència d'aquest dispensari i reproduïa el quadre esmentat d'especialitats, metges, dies i hores de visita: així, els números de gener de 1912, p. 4; febrer, p. 3; març, p. 3; abril, p. 3; maig, p. 4-5; agost, p. 5; octubre, p. 5-6; novembre, p. 4-5; desembre, p. 4, el qual assenyalava que el Consultori, entre el 10 d'octubre i el 10 de novembre darrer, havia prestat servei a 31 malalts, atenció a 192 visites, i hom hi havia donat 27 "injeccions hipodèrmiques"; mesos tots dies de l'any 1912; gener de 1913, p. 5; i abril del mateix any, p. 5.

- (833) "Revista Anyal" 1914, p. 225. La ponència esmentada era formada per Cosme Illescas i Carreras, Joan Cabré i Fuig, Josep Soldevilla i Camps, i Rafael Llinàs i Olivella.

Rafael Pons, a la Memòria del Consell Directiu, del curs 1911-1912, publicada a la "Revista Anyal" de 1912, p. 120, manifestaria que "l'actuació serena i reposada de la Secció de Socors Mutus va fent la seva via ascendent (...). Però, l'estat altament satisfactori de sa hisenda no impideix que, mirant a l'esdevenidor, comenci a dibuixar-se en son si una probable reforma d'estututs, encaminada a eixamplar directament la seva acció altruística amb la instal·lació d'un dispensari propi, i també encaminada a garantir i protegir més eficaçment els interessos dels seus associats."

- (834) "La Junta -escrivia aquesta en un dictamen presentat sobre la qüestió- fa molt temps que acericia aquesta idea (l'establiment d'un dispensari al Centre), però com tota reforma trascendental vacil·lava proposar-la; fins que el prop passat desembre, amb motiu de l'alarma haguda a Barcelona amb la pigota, va convencer-se pràcticament de la utilitat que aquesta reforma reportaria a la nostra classe. L'èxit que obtingué la vacunació al Centre, és l'argument més poderós per a animar-nos a realitzar sense vacil·lacions el que avui creiem d'imperiosa necessitat." Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" 1913, p. 348.

- (835) Rafael Pons, a la Memòria del Consell Directiu, del curs 1912-1913, reproduïda a la "Revista Anyal" 1913, p. 306, assenyalava

que la Secció de Socors Mutus "enquany ha estudiat i proposat varies reformes, que de temps venien iniciant-se i que jo recordo ja a'annuntava la possibilitat en la nova menària reglamentària de l'any passat (V. nota 833 d'aquest capítol). Però els inscrits a la Secció són aprop de 200, lo qual representa ja una multitud, i com a veritable que efectivament en són, es comprèn que en certs moments se comportin com a tal, amb totes les qualitats i defectes de les multitudes, que indistintament poden convertir-se en avantatges o en inconvenients, segons els casos. Així, no és de sorprendre que, en el de les reformes proposades per la Secció, un greu apassionament accidental, d'aquells que no escolten bones raons, aconseguís apoderar-se d'una bona part dels assistents a l'assemblea en què es discutien dites reformes, i privés d'acordar les en el sentit tan extens i corrent com era de desitjar. Embarbò, també cal reconèixer que els diferents estats d'opinió produïts en aquells moments, tant els d'una banda com els de l'altra, no obediexen més que a un sol objecte general de l'assemblea, no tenien altra tendència sinó aquella hermosa finalitat, sempre observada per tots vasaltres, de mirar pel millor benestar social, de preocupar-vos per la continua progressió accident de nostre branca de socors. Degut a això, el que en segons quines associacions potser hauria estat motiu de fatals conseqüències, a casa nostra no sols acabà entre mig de la més perfecta harmonia, sinó que encara donà lloc a un esclat final d'entusiasme, que ens lligà més i més amb el sagrat llaç del mutualisme. I mentre els propòsits de separar-nos de la Quinta de Salut La Alianza prenen força d'actualitat i el convenciment de la seva conveniència s'infiltra en el pensar dels socis, preparant-ho tot per al dia que el Centre es decideixi a establir una clínica per al seu ús particular, un fet importantíssim, una millora positiva queda establerta a l'acabar el present curs, i és que la Secció de Socors Mutus ja posseïx un dis pensari propi."

- (836) Dictamen que presentà la Junta de Govern de la Secció Permanent de Socors Mutuus referent a la possibilitat de la instal·lació en son estatge social d'un dispensari mèdic gratuït per a ús dels socis i llurs famílies.- Dins de la ressenya Secció Permanent de Socors Mutuus.- "Revista Anyal" 1913, p. 347-355.

El dictamen subratllava el fet que "el dependent de comerç moltes vegades descuida la seva salut més del que seria convenient; degut a què les hores de visita dels metges no són compatibles amb les del seu treball", com a "punt fonamental" en proposar "l'establiment del dispensari en el Centre". Assenyalava les reformes necessàries per a aquest establiment, concretament una "nova organització dels gastos de la Secció", per a la qual cosa replantejava la continuïtat de la federació amb "L'Aliança", la qual reportava "una utilitat molt relativa pel que es refereix a la majoria dels socis" i en canvi les despeses eren "vertaderament exorbitants"; el dictamen reproduïa una estadística dels malalts assistits a la clínica "L'Aliança" des de 1908 a 1912, del cost de les operacions i del pagat a aquesta clínica en el mateix període, per a concloure: "Comparant les anteriors xifres es veu clarament el que havem afirmat: per a atendre setze individus, dels quals nou són socis i set corresponents a famílies de socis, ha estat necessari el sacrifici de la secció de tres mil vint pessetes setanta cèntims, en cinc anys. Ara bé, si tenim en compte que podem aconseguir els mateixos avantatges, amb molt menys despeses, entenem que ningú no trobarà desencertat que trenquem nostra actual federació." Com a compensació als socis, pel trencament de la federació hom oferiria els serveis de la "clínica del Sr. Soler". El dictamen plantejava també la revisió del contracte del metge. Tot plegat havia de suposar un estalvi per als socis, fet que permetia de plantejar "la conveniència d'establir una quota d'entrada, amb destí exclusiu per a foment del dispensari; a la vegada que creu necessari -la Junta de Govern- que, amb caràcter de reintegrable amb els nous drets d'entrada, es destini una quantitat dels fons generals de la Secció, per a la deguda instal·lació". Hom hi afegia el remanent de diners existent per al moblament de "La Alianza" i el que "és trequés dels mobles actuals de nostra propietat" en aquesta clínica. Les xifres sobre el sosteniment del dispensari, "estalvi en virtut de les reformes esmentades" i despeses, completava el "plànol econòmic per a la realització del futur dispensari"; hom proposava, finalment, el reglament d'aquest darrer.

(837) "Revista Anyal" 1914, p. 226. Com pot veure's, hom no acceptà el

trencament de la federació amb "La Alianza", amb el corresponent canvi de clínica, que proposava el dictamen abans esmentat, pel que és de creure que aquesta fou la qüestió que suscità l'apassionament de l'assemblea sobre el que parlava Rafael Fons (n. -- 835). Sí, en canvi, s'acceptà l'establiment d'un dret d'entrada, com hem vist abans (n. 828).

V. "Acció" dels mesos de maig de 1913, p. 4-5; juny 1913, p. 3; i juliol de 1913, p. 6-7 que reproduïa les esmenes introduïdes als estatuts (encara que "Acció" parla de "Reglament", les esmenes corresponen als Estatuts de la Secció), les quals, a part de la inclusió de l'esmentat dret d'entrada, suprimia la referència a la clínica "La Alianza" i es parlava de la "clínica amb la que tingui contracte la Secció" (V. articles 29, III; 40, III; i 68 del nou redactat).

- (833) "Revista Anyal" 1914, p. 226. "Acció", juny 1913, p. 3, i "Acció", juliol 1913, p. 6. El soci, a partir d'ara, havia de pagar una quota mensual de 1'50 pts (1'50 més 0'10 de quota transitòria).
- (839) "Revista Anyal" 1914, p. 227. Tenien dret a utilitzar els serveis del dispensari, "tots els socis del Centre, i les seves mullers, pares, soques, germanes i fills, excluint els varons majors de 15 anys". Els serveis eren gratuïts per als socis de la Secció, i havien de pagar "10 cèntims de pesseta per cada visita" els qui en fossin del Centre, però no de la Secció. També, "Acció", d'agost de 1913, p. 5.
- (840) El mateix dia 23 de juliol de 1913, començava a funcionar el dispensari, amb els metges Francesc Chacón a càrrec de les malalties de medicina general, cirurgia i ginecologia, i Joaquim Bas i Soler de les malalties de la pell i de la infantesa, segons la "Revista Anyal" de 1914, p. 227. Segons, "Acció" de juliol de 1913, p. 6, "oportunament", s'havia fixat "a la pissarra d'aquesta secció l'avís anunciant que des del dia 23 de juny prop passat podien utilitzar els socis del Centre, el dispensari que hem instal·lat en nostre local". V. també "Acció", juliol 1913, p. 5. El 30 d'agost de 1913, s'augmentaven els serveis del dispensari amb les especialitats de malalties nervioses, de la vista, i de

la gola, nas i orelles, a cura dels metges Guifré Coroleu, Francesc Caballé i Josep M. Pouplana, respectivament. "Revista Anyal" 1914, p. 227. "Acció" de setembre 1913, p. 10-11. "Acció", d'octubre de 1913, p. 8, indicava que "dificultats de darrera hora - han privat que el Dr. Guifré Coroleu pugués encarregar-se de la seva especialitat (...) però esperem que dintre del mes actual - podrà inaugurar-se aquesta branca". "Acció" de novembre de 1913, p. 5 l'inclou dins del quadre de metges.

El 23 de setembre de 1913, s'hi afegia l'especialitat de malalties de les vies respiratòries a cura de Josep Barella. "Revista - Anyal" cit., p. 227. "Acció", octubre 1913, p. 6. Aquest mateix butlletí, informava d'un donatiu de la casa Vicenç Ferrer d'ortopedia de material d'aquest caire.

"Acció" de novembre de 1913, p. 5, per la seva banda, assabentava que hom havia efectuat 241 visites al dispensari d'ençà de la seva inauguració (225 a socis de la Secció o membres de llurs famílies i 15 a socis del Centre o membres familiars). Els mesos següents, el butlletí "Acció" anava publicant les xifres corresponents al nombre de malalts de cada especialitat, visitats durant el mes, al dispensari; així, "Acció" dels mesos desembre de 1913, p. 6, gener de 1914, p. 6, febrer, p. 5, que anunciava, a més, l'establiment d'una especialitat de dentista, a cura d'Eugeni Bofill, la qual interinament funcionaria a la seva consulta particular, fins que el dispensari posseís el material escaient, servei, per una altra banda, que segons "Acció" de març, p. 4-5, -- rutllaria amb tota regularitat a partir de mitjans de febrer i -- solament per als socis de la Secció i les seves famílies mentre la consulta no s'establís definitivament al local del CAOCI. -- Alhora, el butlletí subratllava les nombroses visites dels socis i hom expressava el desig de traslladar-se el més aviat millor -- al nou hostatge de la Rambla de Santa Mònica: així "Acció" cit. de març, p. 5; abril p. 4. "Acció" de maig de 1914, p. 5-6, -- tra les estadístiques i informacions sobre el dispensari, informava del descompte d'un 10% que havien obtingut d'una farmàcia -- per als socis del Centre. Les obres d'instal·lació al casal de -- la Rambla de Santa Mònica, obstaculitzarien el funcionament complet del dispensari; primer, des del 25 d'abril, deixà de fun--

cionar ("Acció" de maig, p. 5), després, rutil·laria parcialment a partir de finals de maig o començament de juny ("Acció", juny -- 1914, p. 5), per anar normalitzant-se els serveis, malgrat que -- "Acció" d'agost de 1914, p. 5, indiqués que aquests s'havien re-
prés "encara que amb deficiència, per defectes d'instal·lació" -- (També, "Acció", juliol, p. 4).

"Ens podem enorgullir de posseir un Dispensari a l'altura dels -- millors de Barcelona, i sens dubte, el millor de totes les enti-
tats similars que n'hagin establert", comentava hom a l'"Acció"
esmentada d'agost de 1914, p. 5 a la vista de la seva instal·la-
ció al nou local.

"Acció" de setembre de 1914, p. 10, enfi, informava que, "enlleg-
tides les obres d'instal·lació, ha reanudat els seus serveis amb
tota regularitat aquesta important dependència de la nostra anti-
tat".

(841) PONS I FERRERAS, R.- Memòria del Consell Directiu. Curs de 1913-
1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 76: "Semblant fet --l'augment de
socis-, en el que pertoca a la Secció de Socors Mutus presenta --
la particularitat de què l'augment és major en aquests darrers --
temps del que mai ho havia estat abans. La Secció compta amb més
de 1.200 socis, i no cal dir que els seus cabals augmenten també
en proporció semblant, en termes que arriben a constituir un ca-
pital d'unes 60.000 pessetes. La seva situació econòmica és, --
doncs, immillorable, per anar escometent les reformes iniciades
en el curs passat, de les quals la més urgent l'organització del
dispensari, que ha quedat definitivament instal·lat en aquesta --
casa pròpia, amb tota l'extensió necessària per al servei de ---
tots els socis del Centre, àdhuc dels qui no pertanyen a la Sec-
ció de Socors."

(842) V. p. 94-95. El 22 de febrer de 1910, per iniciativa del secreta-
ri de la Junta de la Secció Especial d'Esports i Excursions, --
aquesta acordava de "demandar al Consell Directiu del Centre que
s'acordi traspasar la Secció Especial d'Esports i Excursions a
Secció Permanent d'Esports i Excursions, amb el mateix caràcter
de les altres Seccions Permanents que componen el Centre".- "Re-
vista Anyal" 1914, p. 271. A la Memòria d'aquesta secció, del --
curs 1909-1910, J. Elias, recordava també aquesta demanda de la

Junta de la Secció al Consell Directiu perquè li fos "concedida l'autonomia, que ens representaria l'avantatge de tenir representació directa en el dit Consell".- "Revista Anyal" 1910, p. 135-136.

Esdevingué la Secció Permanent, el 11 d'agost de 1910, celebrava Junta General Extraordinària per a aprovar el seu reglament interior i per al nomenament del nou càrrec de vocal del Consell Directiu que recaigué en Joan Rigol. V. "Revista Anyal" 1914, p. 273 i "Acció" d'agost de 1910, p. 4. La Junta de la Secció, era formada, el 25 de juny del mateix any, per Narcís Cuyàs i Pare--ra, president; Joan Rigol i Font, vice president; Romà Fajol i Servat, caixer; Joaquim Elias i Juncosa, secretari; Miquel Bayona i Duran i Pere Solano, vocals d'esgrima; Siró Queralt i Biosca, Joan Serrià i Zarauz, i Salvador Mestrat i Riu, vocals de --gimnàs.- "Revista Anyal", 1914, p. 272. Subratllem, la figura de Jaume Riera i Colom que fóra secretari d'aquesta secció, a par--tir de juny de 1911, durant tot aquest període i bona part del --següent.

(843) Efemèrides de la Secció Permanent d'Esports i Excursions.- "Re--vista Anyal" 1914, p. 261. "L'esforç mental dels estudis, el tre--ball sedentari, l'activitat dels negocis o la intensitat de sen--timents patriòtics que concorren en la majoria d'aquells associ--ats -hi afegia hom-, exigeixen la pràctica d'uns exercicis corpo--rals, degudament regits, que reposin llurs intel·ligències, que vi--goritzin llurs musculatures, que els comuniquin una sensació --d'esplai reparador de les energies esmerçades i que ben sovint --serveixen també per a fer-los conèixer les nombroses bel·leses na--turals de nostre territori patri".

(844) Paral·lelament a les classes de les Escoles Mercantils Catalanes es desenrotllaven aquestes, a cura de Josep Figueres (Gimnàs) i Josep Muntaner (Esgrima), segons el butlletí "Acció" de setembre dels anys 1910, p. 11; 1911, p. 8; 1912, p. 8; 1913 (p. 10); i --1914 (p. 12); els butlletins corresponents al mes de setembre --dels dos darrers anys citats, no anunciaven les classes d'esgri--ma. La quota, segons la mateixa font, era de dues pessetes mensu--als per a la de gimnàs i de cinc per a la d'esgrima, tret del --curs 1912-1913, en què la d'esgrima fou rebaixada a tres pesse--

tes, probablement per a estimular-ne l'assistència que no era -- nombrosa.

Pel que fa referència, precisament, a l'assistència, les memòries en subratllen l'augment progressiu, tret de les classes d'esgrima; així, J. Elias a la Memòria de la Secció Especial d'Esports i Excursions, curs 1909-1910, abans citada, subratllava -- que "l'assistència a la classe de gimnàs" havia "augmentat en relació als cursos passats, arribant a un terme mig mensual de 50 alumnes" mentre que "a la sala d'esgrima l'assistència" s'havia "quedat estacionària" o havia "augmentat, encara que poc" ("Revista Anyal" 1910, p. 131). El mateix Elias, a la Memòria de la secció del curs 1910-1911, donava la xifra de 82 matricules per a la classe de gimnàs, en el primer mes del curs, fet que obligava a "prendre algunes mesures restrictives (...) degut a l'escassetat de local", mentre que indicava que "no podem dir altre tant de la classe d'esgrima, que per ara segueix estacionària" si bé "ho serà fer constar que aquest fet es produeix en general a totes les sales de la ciutat" ("Revista Anyal" 1911, p. 214).

Pel que fa a l'esgrima, finalment, la Junta de la Secció, a través d'"Acció" de gener de 1913, p. 7, demanava als socis que -- "havent estat suprimida temporalment la classe d'esgrima", agrairie "tota idea encaminada a la implantació d'una nova classe ja sigui d'esgrima o d'altre exercici en substitució de la darrerament dissolta". A partir d'ara, hom deixava d'anunciar aquesta classe en començar cada curs.

- (845) Les Efenèrides de la Secció Permanent d'Esports i Excursions, a la "Revista Anyal" de 1914, esmenten 62 excursions, entre el dos de gener de 1910 i primers de juny de 1914, corresponent 19 a -- 1910, 17 a 1911, 11 a 1912, 8 a 1913, i a la meitat de l'any -- 1914. Per cursos, i prenent la data del 31 de maig com a punt de partida, entre el 1 de juny de 1909 i primers del mateix mes de 1914, hom feu 63 excursions: 17 el curs 1909-1910; 16 el curs -- 1910-1911; 14 el 1911-1912; 11 el 1912-1913; i 10 el 1913-1914; un ritme decreixent com podem veure, potser perquè alguns es decantaven cap als nous esports introduïts com el futbol.

Algun cop, com el 17 d'abril de 1910, l'excursió es feia en combinació amb una altra entitat, en aquest cas amb el Centre Excurs

sionista del Vallés. El 4 i 5 de febrer de 1911, "un bon nombre de socis" es traslladaven "a Ribas amb motiu dels Concursos organitzats pel Centre Excursionista de Catalunya" i feien "una excursió al cim del Taga (2.072 m.)".- "Revista Anyal" 1914, p. - 271 i 274.

Algun cop hom feu ressenyes o conferències sobre excursions, com el 22 de gener de 1910, sobre l'anada al castell de Montsoliu, a cura del soci Enric Cubas, o el 9 de març de 1912 sobre "una excursió per l'Ait Pallars i Vall d'Aran", amb projeccions, a cura de Joan Rigol.- "Revista Anyal" 1914, p. 270 i 279.

El butlletí "Acció", finalment, donava extenses referències de - les diverses excursions fetes. La "Revista Anyal", per una altra banda, publicava també recensions: així la de 1910, conté a part del text de la Conferència de W. Coroleu.- impressions d'un viatge a la Bosnia i a la Herzegovina (p. 48-54) Trasllat per la Vall d'Andorra, ressenya a cura de J.R. i C (p. 84-90), i la de l'Excursió hivernenca a Montorony i cim de Pedra Picada (p. 91-94), excursió feta pels socis Pujol, Riera, Rigol i Sala. La de 1911, conté també diverses ressenyes sobre excursions, titulades, La Muntanya a l'hivern (p. 95-98), sobre una anada a La Molina i al cim de Puigllansada amb pràctica de l'esquí; De Barcelona a Roses per mar (p. 99-104), Excursió a les Costes de Llevant: De Blanes a Sant Feliu de Guíxols. Dies 25 i 26 de març (de 1911) (p. 104-108), Excursió automobilística realitzada a primers de juny, per carreteres franceses, feta per Joan Rigol (p. 108-116), Excursió ciclista a Montserrat. Dia 7 de maig de 1911, feta per Caste llà, Queralt i Rigol, autor aquest darrer de la ressenya (p. 115 i 117), Excursió a les Serres de Collsacabra. Dies 15 i 17 d'abril (p. 118-123). La de 1912, l'Excursió als Alps de la Suïssa Central (Gotthard). Pascua de 1912, excursió feta per A. Campa--nyà, autor de la recensió (. 69-73); Excursió a León, Puerto Pe--jares i Valgrande (Astúries), recensió a cura de Joaquim Elias - (p. 74-80); Excursió al Pallars i la Vall d'Aran, feta pels socis Romà Pujol, Joan Rigol i Jaume Riera, autor aquest darrer de la ressenya (p. 80-88); Excursió a Pedraforca, els dies 27 i 27 de maig de 1912, per set socis i recensionada per J.R.C. (J. Riera i Colom) (p. 88-91); Excursió a Puimsecalm, recensió a cura també de J. Riera (p. 91-95); Excursió a la Travessia de la Calma i

cim del Montseny en un dia, feta el 24 de setembre de 1911 pels socis Joan i Francesc Serriñà i Joan Rigol, recensionada pel primer (p. 95-97); Excursió a rutes alpines, ressenya a cura de -- Joan Rigol i Font (p. 97-103). La "Revista Anyal" de 1913, contenia les recensions de Joan Rigol sobre Ma primera ascensió al pic d'aneto (245-253), J. Riera i Colom, El Montseny (p. 253--256), Joaquim Elias i Juncosa, Excursió al Pic de la Maliciosa - (p. 256-259), del mateix Elias, Excursió a Warba (p. 259-262); - J.R. i C (J. Riera i Colom), Excursió a Núria i Finestrelles -- (p. 262-267); F. Serriñà, Excursió a les Serres del Corredor (p. 267-269); Josep Morató, Excursió al Santuari de la Verge de Montgrony i Fonts del Llobregat (p. 269-271); J. Elias i Juncosa, Excursió al port de Navacerrada i a Sete Picos (Guadarrama) (p. - 271-275); i J. Riera i Colom, Una excursió a l'illa de Mallorca, Fuencajob i Torrent de Pareis (p. 275-301). I la de 1914, Excursió als estanys de Bohedas i d'Éval, recensió a cura J. Riera i Colom (p. 53-63); i Una tarda a Segòvia i un dia d'ascensió a Peñalara (Somosierra), a cura de Joaquim Elias i Juncosa.

- (846) Les Memòries de la Secció d'Esports i Excursions, reproduïdes a la "Revista Anyal", esmenten també l'activitat excursionista. V. ELIAS, J.- Memòria de la Secció especial d'Esports i Excursions. Curs 1909-1912.- "Revista Anyal" 1912, p. 132-133. ELIAS, J.- Memòria de la Secció Permanent d'Esports i Excursions en el curs 1910 a 1911.- "Revista Anyal" 1911, p. 215-216. Memòria de la Secció P. d'Esports i Excursions, per son secretari.- "Revista Anyal" 1912, p. 186-187, Memòria la qual subratllava que "en el camp de les excursions s'ha fet molt i gairebé podem dir que la nostra entitat és la que més en fa de les que avui existeixen". RIERA I COLOM, J.- Memòria de la Secció Permanent d'Esports i Excursions.- "Revista Anyal" 1913, p. 379-380 i p. 383 i 384. RIERA I COLOM, J.- Memòria de la Secció Permanent d'Esports i Excursions. Curs de 1913-1914.- "Revista Anyal" 1914, p. 126-128, en la qual novament subratllava que la Secció "és de les que a Barcelona, sense ésser dedicada a una sola finalitat, fa més excursions".
- (847) El 8 de febrer de 1911, la Secció s'adheria a la Federació Catalana de Club de Futbol ("Revista Anyal" 1914, p. 274). "Degudament entrenats els novells futbolistes, puguérem fer la inauguració el 19 de febrer (de 1911), presentant uns equips prou homoge

nis", assenyalaria Joaquim Elias a la Memòria esmentada de la Secció d'Esports i Excursions, a la "Revista Anyal" 1911, p. 215, - tot referint-se al partit de futbol fet en la inauguració oficial del camp d'esports que hom havia llogat per a practicar-hi, - entre d'altres esports, el futbol i que iniciava "oficialment" - aquest. El 8 de març de 1911, hom acordava que els equips de futbol del Centre juguessin amb el nom de "Barcino" ("Revista Anyal" 1914, p. 275). "Acció" d'abril de 1911, p. 7, per la seva banda assabentava dels "primers partits de futbol", fets al camp d'esports del carrer Montaner. "Acció" d'agost, p. 14, i de setembre de 1911, p. 7, informava que continuaven "els partits d'entrenament". El 6 de novembre de 1911, l'equip Barcino era inscrit a la Federació Catalana de Clubs de Futbol "amb la classificació de juniors" ("Revista Anyal" 1914, p. 278) i els diversos equips Barcino entraven "ja en funcions, jugant diversos partits de Concurs per al campionat de la present temporada" ("Acció", febrer - 1912, p. 8). A partir d'ara, "Acció", igualment, dedicaria espai a aquest esport. La memòria de la Secció, del curs 1911---1912, ja citada en un altre lloc, esmentava els partits jugats pels equips o "teams" Barcino ("Revista Anyal" 1912, p. 187-188). Els equips Barcino començarien igualment a sumar trofeus, com la "copa ciudad" i la "copa ciutat de Figueres" que la Memòria de la Secció del curs 1912-1913, subratllava ("Revista Anyal" 1913, p. 383 i 386-389). La copa "ciudad" era guanyada el 24 de novembre de 1912 i donava lloc a la celebració d'un banquet el 8 de desembre de 1912, ofert per la Junta de la Secció al primer --- equip del Barcino, en el qual J. Riera, secretari de la Secció, manifestava en un parlament: "No sé ben bé si en la vostra empenya duieu en el cor un nom d'amor, de sant ideal, el nom del nostre Centre, que és dir el nom de Catalunya"; Puig i Esteve contestava a Riera i Colom que li ofería el trofeu. "Revista Anyal" 1914, p. 282. "Revista Anyal" 1913, p. 388. L'equip Barcino, -- d'altra banda, havia obtingut un "assenyalat triomf en la festa atlètica celebrada al camp del F.C. Barcelona, concedint-se-li - fins a 10 medalles i la copa Barcelona" ("Revista Anyal" 1914, - p. 281; "Revista Anyal" 1913, p. 388-389). El 21 de setembre de 1913, el primer equip del Barcino guanyava la Copa de Plata de - Montcada ("Revista Anyal" 1914, p. 284). Aquesta darrera font, -

subratllava també el triomf del mateix equip sobre el segon equip del Barcelona, "essent la primera vegada que aquest team és venut per un de la categoria del Barcino" (p. 285). La Memòria de la Secció del curs 1913-1914, recordava els nombrosos partits celebrats pels equips del Barcino a diferents poblacions com Sabadell, Terrassa, Igualada, Mataró, Vilasar, Montcada, etc. Quatre equips de futbol del Barcino, esmentava aquesta memòria (p. 120-130). "A l'objecte de simplificar -assenyala també aquesta manera- l'aclaparadora tasca que, des de la creació del Club de Mar s'agombolà sobre aquesta Junta, es constituí una comissió encarregada de resoldre totes les qüestions i d'atendre tots els assumptes referents al futbol, de la qual junta formen part els capitans dels 4 equips" (p. 122).

Esmentem també, que el 12 de desembre de 1912, "amb motiu de les dues federacions de clubs de futbol existents, se celebrà una reunió entre la Junta de Govern de la Secció i els jugadors d'aquell esport, acordant-se continuar l'inscripció del Barcino en la Federació Catalana de Clubs de Futbol" ("Revista Anyal" 1914, p. 282).

- (848) En menor mesura que les excursions a peu, hom en feu també de ciclisme, a les quals "Acció", hi dedicava igualment espais de ressenya i la mateixa "Revista Anyal", concretament la de 1911 (V. n. 845). Segons les Efemèrides citades, de la Secció d'Esports, publicades a la "Revista Anyal" 1914 -p. 261-288-, es feien tres excursions ciclistes el curs 1909-1910, sis el 1910-1911, nou el 1911-1912, una el 1912-1913, i cap el 1913-1914; els dos darrers cursos, doncs, aquest esport davallava notablement.
- (849) Cada curs també els alumnes del gimnàs organitzaven, bé "petits concursos", el 1910, que s'iniciaven el 9 de gener de 1910, amb una primera prova i amb exercicis de carrera a peu (500 m), salt amb perxa, llançament de pes i salts sense trampolí, i que s'acabaven el 8 de maig de 1910, després de quatre proves fetes entre una data i l'altra ("Revista Anyal" 1914, p. 270 i 272); bé "concursos" com el desenrotllat a partir del gener de 1911, de característiques i duració semblants (cinco proves) ("Revista Anyal" 1914, p. 274-276), bé sota el nom de "campionats de gimnàs" el 1912 ("Revista Anyal" 1914, p. 279-280). Igualment "Acció" detallava els resultats de les diverses proves.

La Memòria de la Secció del curs 1910-1911, indicava que "en el present curs han continuat els concursos i sentim dir-ho, però és necessari consignar que els socis no han correspost amb llur assistència, en el nombre que era d'esperar a la prova mesal, que sempre ha estat migrada, ni a l'interès de la Junta en arrelar aquests concursos que reporten un benefici immediat als socis per l'exercici i per l'entrenament que suposa, tot servint d'estímul i saludable entreteniment" ("Revista Anyal" 1911, p. 214). La mateixa memòria del curs següent, que indicava que el "concurso atlètic" no havia estat "tot el concorregut que era d'esperar, comptant amb els valuosos elements que tenim", si bé havia estat "en canvi molt important de qualitat" ("Revista Anyal" 1912, p. 188-189). Aquesta falta d'arrelament dels concursos explicaria llur desaparició a la fi.

- (250) La Memòria de la Secció, publicada a la "Revista Anyal" de 1910, p. 133-134, es referia també a aquest esport i informava que "el tir al blanc ha funcionat durant tot el curs" i efectuades reformes s'estava instal·lant novament perquè pogués "funcionar des del primer de juliol, en què les vacances de les classes ho permeten". La memòria de la mateixa secció del curs següent, publicada a la "Revista Anyal" de 1911, p. 214, indicava també que el "tir al blanc" havia funcionat "a l'estiu al pati i a l'hivern al local de la Secció". L'estiu de 1912, s'organitzava un concurs de tir al qual s'inscrivien vint-i-cinc socis ("Revista Anyal" 1914, p. 281, Memòria cit., "Revista Anyal" 1913, p. 380), que es repetia l'estiu de 1913 ("Revista Anyal" 1914, p. 284 i Memòria cit., "Revista Anyal" 1914, p. 128).
- (851) Se celebraven a l'estiu i acabaven en el mes de setembre, el 1910, 1911, el 1912 que se celebrà durant el mes de setembre fins el 15 d'octubre i que segons la Memòria de la Secció del curs 1912-1913, mai havia estat "un concurs d'aquest esport tan concorregut", la qual cosa feia pensar als animadors de la Secció que "per a simplificar la seva celebració serà convenient fer categories de jugadors" ("Revista Anyal" 1913, p. 380); i el 1913 ("Revista Anyal" 1914, p. 273-285). El 30 d'octubre de 1913, es faria un acte de repartiment de premis als guanyadors dels concursos de tir i de pilota darrerament celebrats ("Revista Anyal" 1914, p. 284 i Memòria cit., del curs 1913-1914, "Revista Anyal" 1914, p. 126). "Ac-

- ció", a l'igual que per als altres esports, com el del tir, detallava periòdicament la seva marxa i els resultats dels concursos.
- (852) El 29 de maig de 1912, hom acordava construir una pista de patinatge al pati d'esbarjo del Centre, tot "acceptant un donatiu de 3.500 kilos de ciment" ofert per la Companyia "Gland" per "a la construcció del paviment" ("Revista Anyal" 1914, p. 280, i Memòria cit., del curs 1911-1912, "Revista Anyal" 1912, p. 193). El 31 d'agost de 1912, s'hi celebrava una festa de patinatge ("Revista Anyal" 1914, p. 281). La Memòria cit. del curs 1912-1913, remarcava "l'èxit més gran" que havia "coronat la construcció -- (...) de la pista de patinatge" ("Revista Anyal" 1913, p. 384--385).
- (853) Subratllem les excursions al Tibidabo i Montseny el 18 i 25 de gener, i el 15 de febrer de 1914, per a practicar-hi l'esquí i esports amb "luces", i que no han enumerat juntament amb les excursions, abans. V. "Revista Anyal" 1914, p. 295-296.
- (854) V. p. 131 i nota 196.
- (855) Les festes de fi de curs es feien en el mes de juny i en elles hom hi feia la proclamació dels guanyadors dels concursos o campionats desenrotllats durant l'any, a part de diversos exercicis a càrrec dels alumnes de les classes de gimnàs i d'esgrima; així, la del 25 de juny de 1910 ("Revista Anyal" 1914, p. 272 i "Acció", juliol 1910, p. 5-6); la del 25 de juny de 1911, al Camp d'Esports ja i en la que s'hi afegí un partit de futbol, mentre que les informacions no assenyalen cap exercici d'esgrima ("Revista Anyal" de 1914, p. 277 i "Acció" d'agost de 1911, p. 13-14); la del 14 de juny de 1912 ("Revista Anyal" 1914, p. 281 i "Acció" - juliol 1912, p. 5); la del 7 de juliol de 1913 ("Revista Anyal" 1913, p. 283, i "Acció" d'agost de 1913, p. 7-8); i pel que fa a la de 1914, la seva celebració no consta ni a les Efemèrides de la Secció, ni a la Memòria corresponent, ni als butlletins "Acció" de l'estiu de 1914.
- (856) El 20 de setembre de 1910, s'acordava de llogar el camp d'esports, situat al carrer Muntaner, com hem dit, pel preu de 55 pessetes mensuals; "a partir del proper gener de 1911" ("Revista Anyal" - 1914, p. 273). La Memòria citada de la Secció, publicada a la --

"Revista Anyal" 1911, p. 215, assenyala que l'adquisició d'aquest camp havia estat "el fet més important del present curs -- per a la nostra Secció". "Després de laboriosos treballs preliminars -afegia hom-, aconseguirem llogar el camp, que de seguida -cultàrem a posar en condicions d'ésser utilitzat; les dificultats que des del començament se'ns presentaren tant en la part econòmica com en la de l'èxit que pugués obtenir la nostra iniciativa, hi hagué moment que ens feren tontollar, però animosa i fiats en el suport de tots vosaltres per la millora que us reportaríem, tinguérem la sort de vencer-les totes. El camp estava conreat en ocasió de la seva adquisició i hagué d'anivellar-se i d'afermar-se; a més hi construïrem una espaiosa barraca amb vestidor per a nosaltres i habitació per al barracaer, el que ocasionà una despesa que s'apropa a les 1.500 pessetes, al que puguérem fer cara mercès al nostre crèdit."

El 10 de febrer de 1911, es feia la inauguració oficial del camp amb una festa composta per la segona prova del concurs de gimnàs i un partit de futbol, al que ja en ens hem referit a la nota 847 ("Revista Anyal" 1914, p. 275 i "Acció", març 1911, p. 6).

(857) SECCIO D'ESPORTS I EXCURSIONS.- El cultiu físic.- "El Poble Català", 3 d'abril de 1910. "Acció" de setembre de 1910, p. 11, per la seva banda, manifestava que "les orientacions més perfectament encaminades a procurar l'educació individual ens diuen que aquesta no sols ha d'ésser intel·lectual sinó també física. Són moltes les Escoles i Universitats de l'estranger que tenen establertes ambdues ensenyances, i així no és d'estranyar es digui - que el nostre Centre no podria arribar mai a complir son comès - si no hagués tingut en compte aitals orientacions, si no comptés per a això en la seva branca principal, la Secció Permanent d'Esports i Excursions. Els dependents del comerç i de la Indústria, lligats pel treball diari durant un bon nombre d'hores; tancats tot el dia en fàbriques o magatzems qualques vegades malsans i - quant menys molt sovint mancats de ventilació; ocupats en feines sedentàries, sense fer cap mena d'exercici, necessiten, com qui més, els beneficis de l'educació física."

(858) V. p. 103.

(858 Bis) "Tan bon punt tinguérem la idea d'adquirir dit Club (el Club

de Mar) -manifestava Riera i Colom a la Memòria de la Secció del curs 1912-1913-, que consideràvem necessari per a completar la sèrie d'esports que ambicionem posar a la disposició de nostres companys, tant baix el punt de vista patriòtic, com de cultura física, veiérem planera la dita adquisició, tan planera, un cop salvats els forts obstacles que hi havia a vèncer fora de casa nostra, que ja veiérem cosa feta el voleiar, damunt de l'Edifici surant, la gloriosa ensenya del nostre Centre, i com sempre --- plens del sagrat foc de l'entusiasme, que sempre crema en el cor d'aquesta Secció, veiérem la cosa completament resolta, mes.... el primer entrebanc el trobàrem dintre casa nostra. Hem de confessar la veritat: la campanya que en contra del préstec que demanàrem a la Secció de Socors Mutus (quina Junta, dit sigui de pas, i molt especialment el seu digníssim president, el Sr. Caballer, acollí la idea amb un carinyo que mai agrairèm prou), ens feu trontollar, ens desencorajà, car rebíem una ferida, potser alguna no massa noblement, de qui menys ens ho esperàvem, mes aquesta impressió, quelcom dura, se'ns esvai momentàniament. Confiam que els detractors d'aquesta intenció nostra reflexionarien i es posarien de nostra banda, com així fou. I ahir, data memorable, tinguérem l'immens goig de veure que una grandiosa majoria se sumava als nostres entusiasmes. No podia ésser altra cosa. -- Mes en tinguérem un altre de goig. L'acte d'un company nostre, generós, que donà un exemple de fe encoratjador. La quantitat -- que demanàvem a la Secció de Socors Mutus, ell s'oferí a prestar-la, demanant que el seu nom no fos conegut (...). La proposició de préstec a la Secció de Socors Mutus fou immediatament retirada, davant d'aquell bell gest." La Memòria feia també "alusió a les hermoses paraules d'en Puig i Esteve, que en tal memorable sessió (...)".- "Revista Anyal" 1913, p. 385-386.

La sessió a què es refereix aquesta Memòria, degué ésser una assemblea del Centre, car s'hi esmenta la presència de Puig i Esteve; tanmateix, si la memòria es llegí a la Junta General de la Secció -com s'acostumava a fer pel que respecta a les lectures de les memòries per part de cada secció-, és difícil de saber a quina sessió general es refereix aquella, donat que la Junta general de la Secció se celebrà el 10 de juny ("Acció", juliol 1913, p. 8), i el dia anterior no se celebrà cap reunió ni del -

Centre ni de la Secció de Socors Mutus. Aquesta darrera, celebrà reunions el 17 i 19 de maig de 1913, de manera extraordinària, - per la qüestió del Dispensari i el 14 de juny -junta general ordinària- i el Centre en celebrà el 15 de juny -extraordinària, - per la qüestió de l'edifici propi-, el 29 de juny -ordinària- i el 27 de juliol de 1913 que fou la que prengué l'acord de comprar l'edifici surant com veurem; si es tracta d'aquesta darrera reunió, la Memòria de la Secció d'Esports fóra llegida l'endemà en una junta extraordinària que no figura ni a "Acció" ni a les Efemèrides de la Secció.

Riera i Colom, a la Memòria de la mateixa Secció, del curs 1913-1914, recordava, també, els "seriosos entrebancs" que, en fer -- "els primers passos", s'havien oposat "al nostre camí" i la "memorable odisses que sofrírem en recerca de cabals; aquell rotar de Junta en Junta, on contrastava molt fortament el doll clar de la nostra fe amb els foscos encogiments de les qüestionades planes de dubtes i petites rebequeries..."- "Revista Anyal" 1914, - p. 130.

V. també "Acció" de juny de 1913, p. 8.

(859) "Revista Anyal" 1914, p. 283.

(860) Els altres acords eren "establir una quota especial transitòria, de 50 cèntims, destinats íntegres a la caixa de la Comissió Administrativa de l'Edifici, aplicable als nous socis, amb objecte - de que aquests cooperin d'alguna manera a l'obra realitzada per l'esforç de molts socis actuals, deixant al criteri del Consell Directiu determinar la data en què deurà començar a aplicar-se" i aclariment del "paràgraf III de l'article 6é dels actuals Estatuts, en el sentit de què passaran a ésser socis protectors tots aquells actius que tinguin negoci per compte propi, encara que - continuïn essent dependents d'altra empresa comercial o industrial".- "Revista Anyal" 1914, p. 189. "Acció" d'agost de 1913, p. 3.

(861) "Revista Anyal" 1914, p. "Acció" d'agost de 1913, p. 3. Josep No guera era el nom, doncs, de l'anònim prestador esmentat a la nota 858 Bis; probablement aquest préstec degué aplanar les difi-- cultats.

- (862) El 14 de novembre de 1913, la Junta de Govern de la Secció d'Esports i Excursions aprovava el Reglament interior del Club ("Revista Anyal" 1914, p. 285). A finals de desembre s'obria la "inscripció de socis a dit Club", la qual, "als pocs dies d'oberta (...), el nombre d'inscrits pujà a una suma molt important" ("Acció", desembre 1913, p. 7). El 24 de desembre de 1913, s'acordava de comprar "tres canoes al Reial Club Marítim, pel preu de -- 900 pessetes i encarregar dos canots de passeig al constructor -- Sr. Vilardell, pel preu de 1050 pessetes". El 7 de gener de 1914, s'acordava "constituir un Comité de Rem pel Club de Mar, nomenant, per a formar-lo, a Josep Durban, Capità; Josep Ribas, cap del material; i Jaume Bonús, secretari". Els mesos següent, hom seguiria adquirint o encarregant material: un "canot a dos remers" i un a un remer el 4 de febrer de 1914, "un canot de passeig a dos remers" el 11 de febrer, un "iol de mar pel preu de -- mil pessetes" el 25 de febrer ("Revista Anyal" 1914, p. 285-288). Pel que fa a l'equipament del Club i el text del Reglament, vegeu's "Acció" de febrer de 1914, p. 7. La Memòria esmentada de la Secció del curs 1913-1914, donava la xifra de vuit embarcacions i indicava que s'havien començat gestions "per a adquirir una canoa nova, de construcció moderníssima, que serà, sens dubte, la millor construïda fins avui" ("Revista Anyal" 1914, p. 131).
- (863) "Revista Anyal" 1914, p. 285. "Acció" de gener de 1914, p. 7, i "Acció" de febrer de 1914, p. 7.
- (864) "El gallardet resultà vistósíssim --assenyala "Acció" de maig de 1914, p. 7-. Té, com aquestes ensenyes acostumen, la forma triangular: en l'espai més ample sobre un camp grana, hi campeja la -- insígnia adoptada pel nostre Centre i en la resta hi figuren les quatre barres catalanes. Ens cap la glòria d'haver hissat per -- primera vegada en edificis d'aquesta mena, la bandera barrada". "(...) ara com el profeta podem dir --manifestava Riera i Colom a la Memòria de la Secció del curs 1913-1914- que estava escrit -- que les quatre barres flamejarien els dies de festa damunt de la nostra casa de mar, que bé podríem qualificar d'arca de les nostres il·lusions. I la Secció d'Esports va prendre possessió del seu troç de Mediterrani."- "Revista Anyal" 1914, p. 130.
- (865) "Acció", maig 1914, p. 7. "Revista Anyal" 1914, p. 286. V. p. 103.

d'aquest treball.

- (866) Ibid nota anterior. La festa esportiva per la tarda es componia d'un partit de futbol "entre elements del nostre Club Barcino" i de diversos "exercicis d'atletisme".
- (867) "Revista Anyal" 1914, p. 124. "La Secció d'Esports i Excursions -assenyalava també la mateixa Memòria- és com un atleta qui té -sa estada a Barcelona, amb el cap i el cor a la Rambla de Santa Mònica -que és el nostre casal-, amb un braç al pla -que és el -camp d'esports- i amb l'altra braç al Mediterrani -que és el -- Club de Mar-; cap i cor que dirigiran, ajudant-se dels dos bra--gos que farem ben potents, per a què tota la joventut de casa -- nostra s'hi senti abraçada i s'hi senti bé i forta".
- (868) "Acció" de març de 1914, p. 7, assenyalava que, "inaugurat el -- nostra Club de Mar, ha estat tan gran l'entusiasme amb què els - nostres companys han acollit l'esport nàutic, que aquesta Junta s'ha vist obligada a organitzar immediatament diverses tripulaci--ons que seran destinades, convenientment classificades, a Rega--tes" i anunciava les primeres, que foren "inter-club", per a la - propera primavera, i tot seguit transcrivia les "Regles per a la classificació dels remers del Club de Mar". El 26 d'abril se ce--lebraven les primeres regates esmentades i en vista dels resul--tats s'acordava "concurrer amb 3 equips a les regates de canots organitzades pel Reial Club Marítim de Barcelona".- "Revista --- Anyal" 1914, p. 286. "Acció", abril 1914, p. 6-7; "Acció" de -- maig de 1914, p. 8; i de juny de 1914, p. 11 i 12. Les regates "inter-club" continuarien i el Centre començava a competir en -- les que aquell Reial Club organitzava com la del 31 de maig de - 1914, que guanyaven els socis del Centre Rigol, Boronat i Santa-maria, victòria que donava lloc a un "banquet d'homenatge" ofert a aquests darrers el cinc de juliol ("Acció", juliol 1914, p. 7-8). Pel que fa a celles "inter-club", continuaven el 21 de juny ("Acció" cit. ibid). V. també, sobre el Club de Mar, la Memòria esmentada del curs 1913-1914, p. 130-135.
- (869) "Com sabeu, la principal acció d'aquesta Secció -manifestaria -- Riera i Colom a la Memòria de la Secció del Curs 1912-1913- és - fora de casa, és en el camp de batalla del futbol, és en les mun

tanyes. Un exemple: ara fa poc el nostre primer team de futbol - guanyava en un camp de terra ampordanesa, en la bella ciutat de Figueres, una Copa de l'Ajuntament, i una multitud nombrosa aplaudia frenèticament els nostres companys que en aquell moment se sentien més que mai orgullosos de pertànyer al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (...). I per allà al mes d'agost dos companys aquí presents, Cuyàs i en Fajol, incrivien a la vora dels 2.500 metres d'alçària, en el cim més alt de la serralada pirinenca, el nom de la nostra entitat (...). Per terres de Castella hi tenim dos volguts companys entusiastes d'aquesta Secció, i per tant del Centre, que no es cansen mai de pensar amb nosaltres i de parlar de nosaltres, i trescant per -- les terres més altes d'aquell país, hi passegen la nostra ensenya (...). Per això (...) aquesta Secció té els seus dominis -- principals fora de casa: és com si, permeteu-me la frase, tinguéssim colònies, però colònies de pau, de salut, d'alegria."- "Revista Anyal" 1913, p. 379-388.

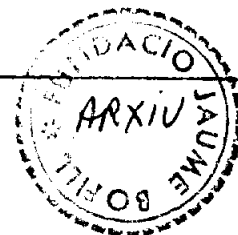
- (870) El mateix Riera i Colom, a la Memòria del curs 1913-1914, tot comentant la inauguració oficial del Club de Mar, el 19 d'abril de 1914, manifestava que la Secció se sentia "orgullosa d'haver higsat, per primera vegada en edifici d'aquesta naturalesa, la bandera barrada, que pocs vegades abans de fer-ho nosaltres li -- haureu vista, i encara d'una manera vergonyant". "La nostra entitat --continuava--, que és en el seu fons una entitat patriòtica, manifesta en les diverses accions de les seves grans branques -- aquest esperit de catalanitat, que, com un far, la guia. És el -- secret de la nostra marxa ascendent aquesta llum d'idealitat que ens porta, perquè nosaltres no som un Club de Mar, ni un Club de Futbol, ni una Germandat de Socors Mutus, ni un Centre d'Ense--nyança exclusivament; totes aquestes activitats són branques -- d'un gran arbre que té clavades ses arrels en terra catalana i -- xucla del seu cor mateix son aliment, que converteix en fruits -- per a ella mateixa. I aquest és el gran ideal que ens lliga. Qui de vosaltres, companys nostres de poc temps, haqués vingut per a aprofitar-se exclusivament dels avantatges que la nostra organització pot oferir, sense altre objecte ni finalitat, s'hi troba--ria malament en aquesta casa, i, en canvi quan s'ha comprés tota

la magnitud de l'obra del Centre, se l'estima, i un s'hi sent -- tan compenetrat, que les petites amargors, les alegries, els sentiments tots que en tota cosa de la vida s'experimenten, van -- fent un feix cada cop més gran, que és com un llast que anem carregant en la nostra nau, i ans l'aferma i l'assegura en el navegar de la nostra vida societatària."- "Revista Anyal" 1914, p. 133 134.

(871) La Memòria de la Secció del curs 1912-1913, per exemple, esmenta dues festes, "la una a començament del passat estiu" (14 de juny de 1912) i l'altra en el "desé aniversari de la fundació del Centre" (13 d'abril de 1913): "Ambdues festes -prosegueix aquelles- es vegeren concorregudíssimes. Una gran gentada assistí als jocs atlètics, i tota la premsa de Barcelona, l'esportiva especialment, s'ocupà llargament d'elles, omplint d'elogis al Centre. -- Cal consignar que la nostra Secció, tot i formant part d'un Centre patriòtic i cultural, és a Barcelona una de les Entitats que més soroll fan en la pràctica de l'exercici físic."- "Revista -- Anyal" 1913, p. 382.

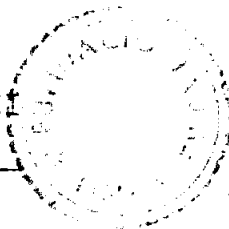
(872) V. p. 141 i sgs.

EL CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ,
I DE LA INDUSTRIA ENTRE 1903 i 1923

- I I I -

A P E N D I X

"El grandís moviment d'emancipació que conou les entanyes de la terra catalana, la corrent irresistible envers els ideals de llibertat i autonomia, no podia menys de trobar un ressó en nostre estament compost en sa gran part de jovent generós y entusiasta. Fins avuy tots els esforços han sigut individuals, han permanescut aïllats; la dependència mercantil e industrial no s'havia organitzat para treballar al costat de totes las demás associacions y cooperacions de la nostra terra en defensa de la llibertat y dels drets de Catalunya. Per aixó el CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA vé a omplir un buyt que's feya sentir en nostra ciutat. La solidaritat nascuda de la comunitat de professió ens porta a ajuntarnos, para que'ls nostres esforços, que'n l'aïllament permaneixien estèrils, adquirixin per medi de l'associació, la palanca social més poderosa de la época nostra, l'intensitat e importancia que deuen tenir en bé del nostre estament y de Catalunya.

"Aquest es el nostre objecte: crear una nova força que al costat de les altres que'n el nostre país existeixen, lluiti ab fé y ab ardor per la santa causa de les reivindicacions catalanes.

"Els medis de que'ns hem de valdre para aconseguirlo son la propaganda de les doctrinas autonomistas, exercitada tan ampliament com las lloys y les nostras forces ens permetin, y la difusió de la instrucció y cultura entre la dependència mercantil y industrial de la nostra ciutat. -- L'instrucció com a medi para conseguir el millorament moral y material de que tan necessitada está la nostra classe, será un dels objectes que tindrán principalment a la vista.

"Para anar realisant aquest lema: instrucció y autonomia, establirà'l Centre, tan prompte sos recursos ho permetin, nombrosas classes de las assignaturas més necessàries y pràcticas primer, de las complementarias y d'adorn després, haventse inaugurat ja una serie de conferèncias sobre temes polítichs, sociològichs y econòmichs, a càrrech de distingidas personalitats que figuren en primera fila en el moviment autonomista catalá.

"¡Companys! És precis que ajuntém las nostres energies, és precis que -
 acem creant núcleos d'unió y de vida que vagin substituint l'acció opres-
 sora y tiránica del Estat, per l'acció lliure, franca y responsable de
 la iniciativa individual; ja que nos podém esperar dels poders públics,
 ni en bé del nostre país en general ni de la nostra classe en particu-
 lar, procurém enfortirnos y millorarvos nosaltres.

"Treballém units ab els nostres companys de professió, pero conseguim -
 les majors ventatjes y milloraments socials para la nostra classe. Tre-
 ballém units ab tots els catalans, sense distinció d'estats socials, -
 idees ni tendencies per la causa de la llibertat y de l'autonomia de Ca-
 talunya.

"Barcelona, maig de 1903

"El Concell Directiu."

("La Veu de Catalunya", 14 de maig de 1903)

ELS NOSTRES DEPENDENTS

"Va escriure un pensador que'ls triomfs definitius no han sigut may pera las multituds anónimas. A lo qual respongué un general célebre -el colós del sigle XIX- que las multituds no eran pas inútils, per la senzilla -rahó de que destorbavan. Son -segons ell- un factor negatiu, és a dir, -útil... al revés. Sigui lo que's vulgui d'aixó, a la Historia consta que las victorias definitivas han sigut sempre pera las minorías escullidas.

"Fa goig veure cóm a la nostra patria van formant al costat nostre aquestas minorías escullidas dels distints grupos socials. Ara mateix s'está concentrant la minoría selecta dels Dependents, en el Centre Autonomista que ells han fundat, plé de moviment y de vida.

"A més de 10,000 pugan els Dependents de Barcelona y ningú havia sigut -capás de treure del amodorrament y de la rutina a aquesta massa. Insensibles a tot, y fins a llur propi pervindre, s'acontentavan ab alguna ballaruga las festas a la tarde, alguna estiradeta a l'orella del pobre -Jordi en la cerveseria, y, a tot estirar, alguna associació de socors mutuals, a istil de militars retirats, que sols pensan -quan menys per insint- en el pervindre material.

"Fa dos anys que s'ajuntaren quatre dependents pera redimir a la classe. No cal dir que procedían del camp catalanista, quan tan generosos eren -llurs propósitos. Quatre senyors, sense medis, que aspiravan a redimirne una dotzena de milers... Una cosa aixís com quatre Quixots al revés, que prenían per molins de vent febles aquells gegantassos que's deyan indiferencia y hostilitat.

"Peró la fe, quan feconda'l treball, aplanamontanyas. S'instalaren allá a la Boria, en un semicorral que no tenía gaires centurias. Els trenca-colls del trespol -s'ha de fer justicia- no eran molts... En aquell hostatge bohemiá celebraren els primers concilis y escamparen las llevors -primeras. El cercle dels apóstols s'engrandía poch a poquet, y fins pogueren celebrar un parell de conferencias, escoltadas ja per una cinquantena d'iniciats primer, després per un centenar.

"Las montanyas s'aplanavan y els gegants cedían. El treball se multiplicá y abandonaren aquell venerable hostatge, hont havían passat llurs primeras suadas, en amorosa companyía ab la humitat, las trenyinas y els -

trenca-colls. Y s'instalaren al carrer de la Palla, en un piset de menes trals, ab cartells per las parets, taulas de beure y revistas pera llegir. Fins lograren poder escriure ja sobre una taula burgesa...

"Lo bó, com lo dolent, s'encomana. La propaganda pogué multiplicarse y arribaren a la ratlla de 300 socis entusiastas. Llavoras pensaren en agermanar els ideals de patria ab la instrucció individual, y obriren lliçons de catalá, francés y inglés, d'aritmética, taquigrafía y drets y devers del ciutadá.

"Peró qui més té, més vol. Durant tot l'istiu han treballat tant, que s'han fet local exprés, ab salas magníficas de classe y saló d'actes grandíols. Han creat seccions d'educació, de propaganda, de socors mutuals y d'excursions. Han establert una germandat, iniciat una forta Biblioteca, projectat una serie de vetlladas artísticas y aumentat las classes ab l'alemany, el càlcul, la geografia comercial, l'Historia de Catalunya y la poli-caligrafía. Y volen també fer esgrima y escachs, combinats ab el calcul, y teatre y... la lluna.

"¡Tant poden fer quatre bons patriotas, un día desconeguts, quan a ideas bonas hi juntan una voluntat de ferro, quan treballan sense treva per llurs ideals, quan bressolan llurs ilusions sanitosos aires de patria!

"Perque no és aixó tot, ni la meitat solament de lo que fan, en horas que roban a la son, únicas que tenen disponibles. Hi ha un treball ignorat que no pot midarse ni valorarse. Hi han cosas ocultas que no més pot apreciar el qui las palpa. Perque aquets Dependents models no reconeixen límits en llurs treballs ni's descoratjan per rés. Desde l'altíssim ideal de Patria, fins a la prosáica obra de treure als companys dels cafés y del joch, rés abandonan.

"Y referent a n'aquet darrer extrém, pensin las famílias quant els convé tenir llurs fills en un centre aixís, que'ls hi instrueix el cervell y els hi educa'l cor, que no els deixa posar una carta a les mans y fins els convertirá en apóstols redemptors de companys extraviats en els carreróns del joch y del vici.

"Per aixó'l Centre de Dependents va creixent, y las propostas de socis hi entran de trenta en trenta. Per aixó comerciants y fabricants s'hi inscriuen com a socis protectors, perque coneixen que, mirat per tots cantóns, és en ells un dever elementalíssim. Per aixó tots els qui ho coneixen no poden menys d'alabar aquesta institució model y aquets Dependents intel·ligents, treballadors y tan sènsats.

"Gran deu ser la interior consolació d'aquets joves, al veure'ls fruits hermosos de llurs grossos sacrificis. Però és just que a n'aquesta interna satisfacció s'hi juntin l'aplaudiment de la gent nostra y l'encoratjament de LA VEU, pera que arribin fins als recóns de Catalunya aquesta - odissea patriótica y la noticia falaguera de que la minoría escullida de Dependents és nostra y ben nostra.

"Joan Bardina."

("La Veu de Catalunya", 13 d'octubre de 1904)

EXPOSICIÓ LLEGIDA PER MELADI HOMS I OLLER, SECRETARI DE LA SECCIÓ PERMANENT D'EDUCACIÓ I INSTRUCCIÓ A L'ACTE D'INAUGURACIÓ DE LES CLASSES DEL CURS 1904-1905, EL 31 D'OCTUBRE DE 1904

"SENYERS:

"Mentres la gent qu'ens governa, seguint llur carrera suicida, no's preocupa gens ni mica de la cultura de nostre poble, com es llur dever: ans al contrari, cada dia la va deixant més descuydada y entronisa en els seus centres d'ensenyanga moltillos vells que ja no tenen rahó d'ésser, mentres aixó passa en aquest Estat espanyol, veyém com aquí dintre Catalunya, van naixent ab vida robusta y forta sota l'ombra de les sanes y redemptores doctrines nacionalistes, un sens nombre de modernes institucions culturals quin fi primordial es deslliurar els esperits de les tenebres de l'ignorancia y portarlos a les hermoses regions de la llum y de la veritat.

"Aquestes institucions comprenent lo veritable qu'es pera'ls pobles mal governats, y per tant pera'ls catalans, l'axioma 'confia ab tu mèteix, no esperis res dels altres' y en aquest cas concret 'altres' vol dir 'Estat', han començat a empendrers coratjosament les tasques qu'aquest, que té l'obligació de realisarles, no les realisa, o les realisa tan malament, que causa l'indignació d'aquells que desitjen l'aveng y la prosperitat de la terra hont per primera volta vegeren la llum del día.

"Així es com havém vist náixer en un relativament curt espay de temps, un sens nombre d'entitats verament catalanes, filles totes, com se suposa, de l'iniciativa particular, en quals escoles se procura donar una racional y complerta educació y instrucció, y hont no paren may les conferencies y estudis especials que completen la tasca.

"Dona gust pensar l'obra sanitosa que d'aquí a un quan temps haurán realisada totes aquestes institucions y les que derrera d'elles anirán veinent. Quin esplet de vida més hermós para Catalunya l'actual encarrilament de l'esperit nacional y'l constant desensopiment d'energíes mitj dormides que cada día anem observant!

"Cal, per aixó, no descuydarse gens y trevallar cada día ab més fermesa, especialment nosaltres que la juvenesa'ns empeny, y fentho tots així, no ho dubtéu pas: el pervindre es nostre y ben nostre.

"Fins fa poch, no s'ha fet més que preparar y adobar el terrer: avuy ja's comença a sembrar, y si la sembra es ben feta y'l terrer ben adobat, la crescuda serà rápida, grossa y vigorosa. Y'l día qu'aixó suceheixi, el - día que res tinguém qu'envejar dels pobles més cultes, aleshores, ben sa tisfets, ja podrém cantar victoria. Com que serém forts y'ns apoyarán lo dret y la rahó, res podrán en contra nostra'ls ignorants y nostre bon go vernament vindrá per ell meteix.

"Aném a parlarvos ara d'una llevor ja germinada, d'un arbre que si creix com fins ara y com nosaltres volém y esperém, serà un roure corpulent y fort que farà goig de contemplarlo; vos aném a parlar de nostres Escoles Mercantils Catalanes, creades pera'l millorament intel·lectual y moral de nostre estament y quin acte d'obertura de curs estém celebrant.

"Mes avans que tót, havém de fer constar nostre profund agraïment als - particulars y especialment a les classes comercials y industrials de Bar celona, per la cooperació qu'han donat a les nostres tasques, els quins han comprés llur obligació moral d'ajudar y protegir les idees nobles y desinteressades; per altra part veurán recompensada la seva ajuda en be nefici directe pera ells meteixos, ja que nostra obra es formar homes ve ritablement aptes pera llurs càrrechs, en els quins podrán dipositar, lo día de demá, tota llur confiança, segurs de que han de portar a bon ter me llur escomesa, fent el comerç honrat y elaborant immillorablement els productes.

"Aquest any tením lo goig de poguer portar a la práctica dugues de les - parts, de les tres de que's compona nostre plan d'educació y instrucció; la part intel·lectual y la que podém anomenar moral.

"La física (que consistirà en l'instal·lació d'un gimnás, creació de sec cions d'esports, etc.,) la deixém pera mes endavant; coneixém tota la se va importancia, però considerém mes necessaria actualment l'intel·lectual. No oblidem pas aquell sabi aforisme 'Mens sana in corpore sano' quina ve ritat tan bé está demostrant la raça germànica, com tampoch oblidém -- qu'els catalans dels temps de la Federació Catalana y successors, si lo graren tan lluides victories y donaren tanta extesa als seus dominis, ho degueren entre altres causes secundaries, a juntar a un perfecte equili bri de cervell una robusta y sana constitució física filla de l'higiene y de l'educació..

"Tots ja coneixeréu segurament el plan d'ensenyança qu'ens proposém por tar a terme aquest any en nostres Escoles, ab la distribució d'assignatu

res y'ls noms dels aptes mestres nomenats pera desempenyarles. Per ell - haureu pogut observar la molta importància que doném al estudi de les - llengües, donchs, de les 12 assignatures qu'aquest any se cursarán, 6 - perteneixen a llengües. L'importància l'hauréu vista ben justificada ab els datos dels alumnes matriculats, ja que de les 313 matrícules exteses pera la totalitat de les classes, 191 corresponen a aquesta mena d'estudis.

"Ja veyéu, donchs, quins cursos de llengües més concorreguts se presenten, proba de que tots reconeixéu l'importància que en el comerç modern les hi donen les nacions mes avençades. El seu coneixement influeix notablement en l'obertura de nous mercats, facilita l'exportació de productes y apla_{na} dificultats insuperables, com també'l coneixement y divulgació d'idees bones entre pobles completament diferents.

"Son molts els alumnes matriculats pera les assignatures indispensables pera tots nosaltres de Comptabilitat, Teneduría de Llibres, Policaligrafía y també pera Taquígrafia; de la meteixa manera hi ha molt d'entusias_{me} pera la classe de Geografía Comercial, encarregada a un infadigable - culturista de tots vosaltres prou conegut, don Rossendo Serra y Pagés, - assignatura molt necessaria, preparatoria de l'Economía Política y Merc_{logía} que pensém se podrán donar més endavant, tan importants pera'l -- desenrotlllo del comerç, com poch considerades en nostre país y en particular la darrera qu'es quasi desconeguda.

"De la part que podém anomenar moral, a més d'importantes conferencies que tenen en preparació conegudíssimes autoritats científiques y literaries de Catalunya, n'está especialment encarregat l'erudit pedagog don Joan - Bardina, qu'ab sa cátedra de 'Drets y devers del ciudadá' fa fer una veritable gimnasia al cervell dels seus deixebles, fentlos pensar per comp_{te} propi y iniciantlos a les controversies. Acabat l'estudi del individualisme cívic començará a desenrotllar el de la 'Teoría de les Naciona_{litats}' quin coneixement tan ens convé possehir a tots els catalans.

"El curs s'ens presenta força brillant; sols ens resta fer una recomanació als futurs alumnes de nostres Escoles Mercantils Catalanes, y es de que tinguin puntualitat en assistir a les classes pera millor aprofitar-les y de que posin tota llur aplicació als estudis, com així es d'espe_{rar}, ja qu'aquí tots hi vením de grat, per propria inclinació y ab desitj d'aprofitar el temps, y no per força, pera passar el rato o pera pescar - un títul que resulta un veritable paper mullat, com passa en certs cen_{tres} d'ensenyança que no cal esmentar porque tots ja coneixéu de sobres.

"Aquesta es la manera de que nostres Escoles arribin a ser un veritable centre de cultura catalana digne de posarse al costat dels més avançats del estranger.

"Y ara, a reveure: fins a fi de curs, hont podrém veure si havém tingut, com esperém, una bona anyada."

CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA.-

Escoles Mercantils Catalanes. Curs de 1904 a 1905.- Barcelona, F. de Cí-
ró Impressor, s.d., p. 12-17.

EXPOSICIÓ DE LA JUNTA DE GOVERN DE LA SECCIÓ PERMANENT D'EDUCACIÓ I
INSTRUCCIÓ L'OCTUBRE DE 1906

"SENYOR:

"La nova Junta Permanent d'Educació y Instrucció d'aquest Centre, perseverant en la lloable conducta y activitat de les anteriors que li fressaren el camí, ha cregut, que no tant sols pera fersen digna continuadora havia de conservar y refinar tot lo fet, sinó qu'ademés havia d'exemplar encare més el radi d'acció, fins y tant que li permetessin sons medis, per dissort més petits y reduhits que son entusiasme en pro de la hermosa tasca tant brillantament començada y ab tant de brahó consolidada en nostra volguda colectivitat.

"A l'efecte, conservant els professors anteriors qui donaren mostra de llur reconeguda aptitut pedagògica, n'ha anomenats de nous para les noves classes qu'al quadro sinòptic de la fi d'aquest fascicle consta.

"L'acert ab qu'han sigut desenrotllats els anteriors cursos s'ha vist comprovat per l'aument de cultura dels respectius alumnes y aquesta Junta enmirallant-se en lo transcorregut posseheix la Fe de continuar l'obra y l'Esperança de veurela coronada ab semblant ècsit que l'obtingut per ses antecessores en l'honrós lloch qu'ara per benvolença de tots els consocis ocupa.

"Del quadro de classes, poques paraules n'ha de dir en lo que respecta a les establertes, pero sí que creu oportú explicar qualques dels motius que li han fet pensar en obrir les noves. No ha de dir rès respecte la precisió del conexement del Francès, Anglès y Alemany, a tothòm se li presenta evidentia llur necessitat, nostra patria cerca noves expansions comercials y vol entrar en la lluyta europeya al concert dels pobles civilisats y forts, convé donchs a sons fills la possessió, assimilació millor dit, dels idiomes dels potents paissos qu'avuy marxen a la devantera de l'humanitat. Tampoch per axò hem d'oblidar el propri que volèm, qu'esperèm, que trevallèm ardicament pera que prompte tingui també un lloch respectat entre'ls més respectats del món y'l condresèm a l'hora; d'aquí, la càtedra de Catalá. Més el CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS, prenent peu de sons semblants dels demés paissos viu la vida exterior y fa lloch en son sí a totes les progressives manifestacions que la cultu-

ra mundial ostenta y per aquest motiu, tal volta prematurament en nostra patria, obrí la càtedra d'Esperanto qu'ab goig vegé nombrosament concorreguda afermant el resultat l'ideya qu'engendrà l'establiment d'aquesta classe.

"Obhint també a enlayrades mires comercials y ab verdader ecsés d'entusiasme y sacrifici, establí la classe d'Alarb no perconant medis ni esforços pera que resultés digna del pensament que l'infantava y omplenés y - complís les ilusions que s'hi posaren. Joyosament podèm dir qu'aquesta classe sinó ab la plenitut de vida qu'ha de desitjarse, se sostén bé adé més, ab la especial protecció que de corporacions y particulars reb. Era ja a finals d'any passat y principis de l'actual que'n quedá obert el curs, petit forçosament en sí y a posta pera'ls iniciats en aytal llèn--gua; enguany aquests omplenarán la classe del segon curs dexant lliure - naturalment el primer, pera'ls nous matriculats, novells en absolut en l'idioma. Tot está previst en aquexa classe pera que'ls alumnes treguin complet profit de llurs estudis, escullit el llibre de tèst que la Junta de la Secció proporcionarà a un preu recuht, material complet d'ensenyança y professor cercat precisament del centre de l'actual cultura - alarba abont la seva parla és dita ab més puresa y propietat.

"Vosaltres els qui somnièu com nosaltres en una Catalunya, plena, mes--tressa altra volta de tot lo séu, en una Catalunya que torni a regnar en aquest Mediterrani un jorn solcat orgullosament per naus de barrat pabelló, vosaltres els qui vos sóu conmosos al recort brillantíssim de les - gestes catalanes escrites ab accents enlayrats als gloriosos fulls de - nostres velles cròniques y heu plorada la perduda influència que tinguerem pel Mare-nostrum, vosaltres els quins els noms d'Alger, Tripol, Tunis, Turquia, etc. vos porten entussiasmes a la pensa digueunos: ¿per - què no podèm recuperar tot o en part aquex mercat? Preparemnos, treva--llèm y assolirèm la possessió d'un ferm còs de comerciants, dotats de totes armes, civilisats, poderosos y de rica forga. Tinguèm sempre present el procés de la vida de tots els pobles qu'han sigut y són, procés que - l'història fatalment registra en sons inesborrables esdeveniments, y que acsiomàticament ha sigut sintetisat en les següentes paraules: La con--tracció és la mort. L'expansió és la vida, la defensiva es la derrota. - L'ofensiva és la victòria. A la disminució mercantil, segueix inevitablement l'econòmica qu'a la fi porta la política y per tant l'anulació completa d'un poble que pert sa personalitat primer, sa llibertat després y desaparex pera no retornar més al cap d'avall. Les nacions vives posse--

hexen de sí metexes el meci d'instituir una assegurança de vida nacional en les circumstàncies difícils. ¿Quin és aquesta assegurança en l'actualitat? L'esportació reglamentada, ben dirigida de mercaderies, activitats y inteligències; de les primeres ab llur válua intrínseca en recobrem la força qu'alimenta les segones y dóna peu pera les últimes. Per axò la Junta de Govern de la Secció no solzament ha volgut continuarla - aquesta càtedra sinó qu'inspirantse en les anteriors rahóns de fons verament patriòtic, ha cregut de precisió examplar-la donanthi encara major importància y fentne d'ella una de les més cuydades de les classes de aquestes Escòles.

"Semblantes rahóns ha tingudes pera obrir la càtedra de Portuguès. Avuy les relacions entre nostra pátria y Portugal son ben poques y convé sien ben prompte abundoses, no poden continuar abdós paissos tant allunyats - de tota relació; semblaria verament que la història no'ns digués res. Y no solzament per sentiment històric qu'a nostra positiva societat podri en semblarli platonismes, sinó, además per conveniència comercial, pràctica, fins per egoisme; qu'allá pot ésser mercat important de variats - productes nacionals, essent urgent l'establiment d'un Centre que volèm - sia nostra volguda entitat, qu'establexi suaus corrents d'amistat y germanor y conexença entre nostra Catalunya y'l gloriós Portugal; Centre de Relacions Comercials únich en tota Espanya, punt convergent de totes les manifestacions portugueses que canviarà esplèndidament pera totes les catalanes ara ab no poch esforç, conegudes a Europa.

"El portuguès, la dolça y rica parla de Cambes, no s'ensenyava a Catalunya; la nació propera vivia lluny de nosaltres, lluny en sons afectes, - lluny en son orientació política, lluny en les seves relacions comercials, arts y lletres, amagantnos avarament l'hermós esclat de la seva cultura y del séu aveng.

"Hem fet donar per Catalunya a la vella amiga Lusitânia un fort abraç - germanivol, començant una obra de patriotisme y d'avenir al fundar a Barcelona la càtedra de sa Llèngua, obra aquesta d'una importància transcendent peral futur econòmic de la nostra patria; junt ab nosaltres ha patrocinada la fundació de les ensenyances portuguesés, -Història y Literatura- els benemèrits Estudis Universitaris Cataláns, qu'han compresa - també l'admirable orientació política que l'amistat catalano-portuguesa imprimiria als destins de nostra terra. Y és transcendent l'ensenyança - de la llèngua portuguesa a Catalunya, no solzament perquè afavorirá les relacions comercials avuy existents afermantles y solidantles sino qu'a

demès n'establirà de noves apropant la tasca dels qui vulguen lligar comercialment Portugal y Catalunya, parla que'ns obrirà les portes d'aquell país pera l'ingrés dels productes de la nostra indústria y pera l'espèndiment del nostre comerç, parla qu'és ademés la pròpia d'una estensíssima regió americana, el Brasil, ab el qual hi tenim òptimes relacions econòmiques.

"Per tot això aquesta Secció ha volgut que a les ja nombroses ensenyances de llèngües vives, s'hi apuntés la de l'injustament oblidada portuguesa, obrintne un curs, ab lliçons bisemanals suficientes pera donar, als aplicats, un conèxement complet del idioma, qu'a nosaltres els Catalans se'ns torna estremadament fácil.

"Y qui s'ha posat al cap aytal hermosa empresa? L'honorable apòstol del lusitanisme, l'iniciador d'aquesta gegantina obra qu'apropará dos pobles vius y enèrgichs pera que sobre les armes planures castellanes es donguin la amistosa encaxada, manifestació germanívola qu'és font de vida -- arrèu hont ardidament es trevalla.

"Un altre conèxement precís és la Geografia Comercial, per dissort poch vulgarisada entre nosaltres. No'ns entretindrèm en demostrarvos sa importància qu'a vostre clar criteri palesament se vos ha d'ésser presentada. Si li és imprescindible al que de debò vol adquirir cultura comercial la possessió dels idiomes dels mes potents païssos, mólt més imprescindible li és conèxer llurs medis, producció y indústria; que malament pot atacar-se a l'enemich si no se li conèxen ab certesa ses armes ofensives y defensives. El jovent catalá nacionalista y comerciant, s'ha de ficar -- com li digué un pensador anglès, molt menys en la diferència que'l separa de Castella, y mólt més en l'aclaparadora distància que'l diferencia d'Europa, ha de comptar ses forces y conèxer bé les dels altres minuciosament, positivament, segurament.

"A què ponderarvos la necessitat y conveniència de les demés assignatures, com són l'Aritmética, Tenecuria, Cálcul Mercantil, Policaligrafia, y Dibux Industrial ja establertes? Necessitèm recomenarvosles? No, per -- què ja les Juntas anteriors les cregueren convenientes y ho foren tant -- que l'esperència ha demostrat deuen ésser inamovibles mentres en nostre Centre eczistexi la Secció d'Instrucció. La Jaquigrafia Castellana y Catalana, veritable avenç aquesta derrera en aquesta branca dels conèxements humans, han quedat ben instalades y per fi, com a complement de -- tant hermós quadre d'Instrucció la Química Industrial y Tioria dels --

Texts arrodonexen junt ab la Mecanografia avuy imposada arrèu, la totalitat y'l conjunt de nostres Escòles que voldriem esdevinguessin, dintre l'Institució, una veritable Universitat Comercial qu'honrés ensemps qu'a nostre suferit estament social, a nostra pàtria ja que per son anhel de llibertat y civilisació trevallèm tots volent qu'arribi prompte al destí suspirat y torni a ésser la matrona digna, rica y plena que l'Història'ns diu y nosaltres desitgèm y presentím.

"Es públich y notori, per mólt qu'apeni dirho, que l'educació comercial del nostre poble está a l'altura de lo que les circumstàncies demanen. - Avuy que totes les nacions civilisades, en lluyta titànica pera obtenir el predomini econòmic, redoblen esforços y sacrificis en la estensió y perfeccionament de llur ensenyança comercial, es dóna el cas d'una Nació com Catalunya, qu'essent fundament mercantil per temperament, per tradició y per necessitat, no compta encara un centre d'ensenyança mercantil, que ni de lluny respongui a l'alt concepte qu'avuy merexen tals institucions. Què té d'extrany després d'axò, si en aquella lluyta cada día més aguda per la conquesta de mercats, ens vegèm cada día més y més arreco--nats, y'l nostre comerç un jorn triomfant per tot el Mediterrá, un altre jorn predominant en les colònies espanyoles, es veu avuy pobrement re--clòs entre les quatre parets de la vella llar familiar, sense horitzóns ni energies, ni empresa, reduhit a la més trista misèria? Si'l nostre co--merç és cech, com pot somniarse en sa prosperitat?

"Es evident per altra part que la prosperitat mercantívolá representa la prosperitat econòmica del nostre país, y avuy que tant se parla d'autono--mia, convé no oblidar que la primera forma d'autonomia en l'ordre dels -fets és l'econòmica, y que mal pot pensarse en la autonomia política si l'autonomia econòmica no és un fet establert. Als nostres patriotes, y -al nostre poble en general, -a tots els qui trevallen pera fer una Cata--lunya gran y forta, cal donchs, que'ls hi diguèm ab veu enèrgica: 'Si -axò volèu, trevallèu pel Comerç de Catalunya,' puig parafrassejant la di--ta de Lord Roseberry 'England's Empire is traffic,' també podem dir --'L'Autonomia de Catalunya és el séu comerç'.

"L'única manera de trevallar efectivament pel comerç de Catalunya es fo--mentar l'instrucció y educació de la seva classe mercantil. Pera fer co--merç, cal en primer lloch fer comerciants. Més no n'hi ha prou ab com--prar y vendre pera ésser comerciant. Es precis ferho ab ciència y con--ciència. Un poble pot ésser tot compost de magatzèms y botigues, y tant metex no ésser comerciant, si llurs amos són uns simples mercaxifles. -

Desde que'l comerç és passat de sa antiga categoria d'art mecánich, al d'una ciència d'importanta funció social y política no és permès impunement descuydar l'aplicació dels novells mètodes pedagògichs a la formació de les classes que s'hi dediquen. El conexement dels productes, dels mercats, de les llèngües, y la formació del caràcter mercantil, veusaquí alguns dels punts en que insistexen aquells mètodes, pera capacitar als moderns comerciants en la moderna lluyta per l'eczistència. Tot axò representa un programa ample, complexe y sintètic qu'en totes les nacions civilisades, governs dignes d'aquest nom s'esforcen en fomentar y desenrotllar en admirables establiments esplèndidament dotats y subvencionats per l'Estat y les Corporacions.

"Es qu'aquests pobles han compresa la diferència essencial que va de comerç a comerç, o sigui, usant les paraules d'un conegut publicista: qu'encara qu'en absolut y ab precisió matemática seria difícil precisar-ne la diferència, és indubtable qu'hi ha dues classes de comerç, que responen a dues educacions; un comerç de beneficis purament individuals y un altre de beneficis immediatament socials y polítichs. Pera la primera no fa falta una ensenyança; es forma sols ab la metexa práctica del comerç en els magatzéms ahont s'aprèn de comptar y traficar. Però hi ha una segona forma de comerç, resultat de l'Educació y l'Instrucció, el Comerç d'altura com podriem anomenarlo, unió de la ciència y la professió mecánica, qu'és la que directament repercutex en el benefici social y en l'engrandiment polítich dels pobles. Y conseguir aquesta última forma de Comerç es l'objecte que's proposa la nova Educació Comercial.

"Que'ls progressos comercials y en conseqüència polítichs d'aquells pobles, són estats sempre proporcionats a l'importància d'aquests sacrificis, prou clar ens ho demostra, pera no multiplicar els eczemples, el cas d'Alemanya; sa inmensa força política y mercantil constituex avuy la gran quimera internacional. Alemanya, entre'ls països continentals, s'és posada al devant del moviment de l'Educació Comercial. Els séus establiments es consideren ab rahó com models, comptant ab més de 488 Escòles de Comerç de les váries formes en qu'están constituïdes, ab més de 32.000 alumnes, quasi totes ellés sostingudes primpcipalment per les cambres de Comerç de les diferents ciutats.

"Y si del ordre polítich y social passèm al individual no resulta menys justificada la necessitat de l'ensenyança comercial. D'ella tant amos com dependents n'han de rebre incalculables beneficis. Els amos ne treu-

rán una major llibertat, seguretat y confiança en llurs gestions, desde'l moment qu'en comptes d'estar encomanades a dependents ineptes y rutinaris, podran comptar ab bons auciliars y col·laboradors ab totes les aptituts necessaries pera les més compleces y delicades operacions del comerç modern. Y no cal dir lo molt que'ls dependents per sa part poden guanyar ab el dit cambi, desde'l moment qu'és el destinat a regenerarlos individual y colectivament com a classe, obrint llurs foscos y tancats horitzons actuals a les més brillantes perspectives d'una carrera més que cap remuneradora de la pròpia cultura y de l'esforç personal.

"Totes aquestes consideracions foren les que presidiren a la fundació del CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ Y DE L'INDÚSTRIA y les que segueixen animantlo en sa difícil tasca d'ençà de sa fundació. Patenta, com era, la importancia nacional del nostre comerç, evidentia la transcendència social y política de l'educació, llògich era combinar ab dues senyeres en una institució que fos axí ferm propulsor del desvetllament del poble catalá. Axò, per altra part la falta absoluta de tota institució d'ensenyança mercantil metòdica y efectiva en nostre país, ho feya doblement necessari. Y per més que cada la proverbial apatia de l'Estat Espanyol pera aquestes tasques y la manca de llibertat y autonomia de les corporacions pera emprèndreles pel séu compte, ningú podria estranyar aquell abandó, els fundadors d'aquest Centre cregueren veure aquí un nou cas de confiar un important comès de carácter públich a la nostra escuberanta iniciativa individual.

"A la iniciativa privada y a la lliure combinació de petits esforços particulars resta encara confiada la vida d'aquest Centre, y en que fins ara'ls seus organitzadors no poden sinó felicitar-se del séu bon acort al confiarli, no per axò poden dexar d'insistir de tant en tant en la necessitat de mantenirla y esténdrela tant com se pugui pera promoure la plena consecució de les seves fins enlayrades. Tinguis present que l'objecte de l'Institut no és simplement fer una Escola Mercantil de més, sinó una veritable Universitat Popular d'aplicació immediata a les necessitats de la classe que representa, ahont els séus alumnes puguin fer-se no sols comerciants cabals, sinó ciutadans y homens aptes y ben armats pera la vida moderna, tinguis present axò, y's comprendrà que per molt grans que siguin els nostres recursos, difícilment poden arribar a la mida necessària pera omplir satisfactoriament l'alçada del vostre comès. Es per axò que després de posar aquests antecedents en conexença del públich fem una nova crida al vostre ben provat patriotisme y alt interés per

l'acció educativa a fi de que aumenteu la vostra protecció a la nostra obra. Corporacions y particulars, amos y dependents, dintre sa particular esfera d'acció deuen ajudarla si és que volen, com creyèm, una Catalunya rica y plena. PERA LA SALVACIÓ DE TOTS LA COOPERACIÓ DE TOTS ES NECESSÀRIA.

CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA.-

Secció Permanent d'Instrucció i d'Educació. Curs de 1906-1907.-

Barcelona, s.d., p. V-XVIII.

LA SALVACIÓ DE CATALUNYA

"Ab aquet tema, dissapte a la nit, en Francesch Cambó, va donar una conferència en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Indústria. No comensá fins aprop de dos quarts d'onze, pera donar temps a que sortissin els alumnes de llurs cátedres dels idiomes catalá, francés, anglés, alemany, portugués y alarb, de teoria de teixits, de dibuix industrial y altres que's donaven en aquella hora.

"La gran sala d'actes va omplirse de gom a gom ab un esplet de joventut y de vida que feya goig de mirar, desitjosa d'escoltar al conferenciant, que seya a la presidència, acompanyat del senyor Bordes y Bertrán, entusiastes y actius presidents del Centre y de la Comissió de propaganda, - respectivament.

"El senyor Cambó va comensar dient que confiava més en la eficàcia de la propaganda que's feya per medi de la conferència, que parlava directament al cervell del auditori, millor que en la propaganda per medi del meeting, ahont la flamarada de la frase no fa més que enarcir el sentiment y enlluernar l'imaginació. Cal, en els moments actuals de la vida catalana, un instant de reflexió pera repassar la via seguida y ovirar bé l'orientació que cal seguir.

"Va fer una vigorosa descripció de la situació de Catalunya al comens del sigle XIX en la que vivien els catalans sense consciència de llur personalitat, sense gaudir de cap mena de forsa social y la contraposá ab el xardorós moviment de renaixensa que ana creixent ab el sigle, fins arribar, en els derrers anys, a una espléndida situació de robustesa, d'afiansament en tots els ordres de la vida social y a un grandió esplet del sentiment de la nacionalitat, conreuat, inconscientment, per una llegió de sabis que tot fent obra de literat, d'arqueólech o de músich arrodonen l'obra de la regeneració moral del nostre poble.

"Avuy aquet sentiment ho omple tot. Quan se proposen reunir un Congrés - pera parlar de filologia catalana, el sentiment colectiu de patria se'l apropia y allí hi van tots, no com a catalans, sinó com a catalanistes. Aixó mateix ha passat en tot lo referent a Catalunya. Tothom hi treballa ab entusiasme portanthi la més decidida cooperació.

"Alaba als pobles que tenen aquet sentiment y plany, per exemple, al --

gran Mistral que no l'ha pogut trobar en el poble de la Provensa. Ell ha fet el diccionari provensal, y l'ha fet sol, mentres aquí l'está fent tot el poble. Allí serà un testament, aquí serà la base de la nostra renaixensa. Plany també el cas den Menendez y Pelayo, que, somniant oposar a la ciencia alemanya, la ciencia espanyola, no ha trobat el sentiment colectiu que calia y s'ha d'acontentar fent una antologia, fent l'arxiu de la cultura passada, d'una cosa morta.

"Diu que'ls catalans actuals, al poder col·laborar a la formació del nostre poble, han de gosar molt més que'ls inglesos disfrutant de l'obra de sa nacionalitat que ja la tenen feta. Tenim la satisfacció de veure encarnades en el poble, les nostres iniciatives particulars. Aixó es una gran satisfacció.

"A n'aqueix estat de consciencia catalana hi hem arribat passant per grans esforços, violencies y injusticies. Al comensar el Catalanisme; sa acció se trobá en que casi era un sentiment general el que tot lo catalá era rural, pobre, petit y despreiable y lo que venia del centre era distingit, sabi, rich y imponderable. Per aixó a les exageracions del Centre, s'hi responia a Catalunya ab exageracions contra'ls d'aquelles terres.

"Avuy el nostre relatiu estat de fortaleza, ja ens dona un criteri més seré y més just en els nostres judicis. Tots els moviments socials com més débils son, donen manifestacions més radicals. Els moviments obrers a Inglaterra son més normals y governamentals, perque tenen molta fortaleza. A Espanya son més radicals perque son més débils y a Andalusia hi tenen caràcter agut perque l'obrer viu en la més deplorable miseria, -- sols guanya dos rals al día.

"El moviment de Catalunya, en els actuals moments de Solidaritat, té una forsa gran, y per aixó no li calen exageracions pera moure al nostre poble.

"L'autonomia és l'aspiració unánim, es l'ànima, és tot l'esperit de la vida catalana. Fins els nostres enemichs, hipócritament, la proclamen. -- Ha arribat l'hora de parlar d'aquesta aspiració, que sempre l'hem de considerar com un medi y no com un fi. Avuy la necessitem pera descapdellar les activitats dels catalans, en pró de la nostra terra.

"L'autonomia, com la llibertat, sols és un medi y no pot gaudirla el poble que no té suficient cultura y civisme pera usarla.

"Prenent peu d'una conversa que'l conferenciant tingué a Inglaterra, ab

Mr. Steadman, diputat obrer, parlant de l'acció dels obrers anglesos en l'actual política d'aquella nació, digué, en Cambó, que hem de voler -- l'autonomia pera que'ns deixi accionar ab veritable consciencia.

"Y al accionar, s'ha de fer dintre dels límits que ho permetin l'estat de cultura que tingui el poble. No pot un poble sobtadament, entrar a -- fruir de l'autonomia. El govern de sí mateix exigeix un període d'aprenentatge. Compareu la trista sort de Cuba, sense un poble capés d'usar -- de la llibertat, sense homes ab temperament de governant, ab Noruega que s'ha constituït sense cap trastorn en Estat independent.

"Aquí, a Catalunya, no estem prou preparats pera una autonomia integral. Ens han privat de tots els organismes locals que poguessin despertar apatituts de govern en els catalans. De les Diputacions y Ajuntaments ne -- sentim més el pes que'ls beneficis; ens trobem sempre en actitud de protesta contra les oficines y ministeris; may hem fet obra positiva; sempre hem lluitat en actitud negativa contra'l sentit colectiu de govern, incapacitantnos pera l'ús de la llibertat.

"Mes hi hagué un moment que'm va fer pensar que Catalunya podia tenirla aqueixa aptitut. Aquest moment fou la festa grandiosa del Homenatge del 20 de maig. N'hi hagué prou ab uns petits cartells indicadors pera que -- tothom obeís; però aixó succeí perque'ls que varen posarlos, seberen interpretar el sentiment del poble. Quan se governi bé a Catalunya els catalans sebrán obeir. Ens convé, donchs, la creació d'organismes regionals, ab qualsevol mena de facultats, que puguin fonamentarse en el sentiment del poble catalá, pera que aquet s'hi pugui identificar ab el sistema d'obeir, manant, per ésser aquest el veritable sentit de les democracies.

"Si aixó no ho conseguim, no hi há solució pera la qüestió catalana. No podem nosaltres accionar constantment desde Madrid perque allí no hi há ambient de vida pera'ls catalans. Aquets tenen per centre natural a Barcelona, y per aixó necessitem l'autonomia. Els de tota Espanya tenen per centre natural Madrid. No es possible, donchs, una acció ordenada subsistent l'impuls d'aquestes dues capitalitats.

"En les vinentes eleccions hi hem de concentrar tot el nostre esforç pera portar al Congrés una representació que's fassi respectar y obtingui un resultat práctic inicial pera la solució del nostre problema. No podem deixarho pera les eleccions successives. A les vinentes eleccions -- els diputats catalans haurán de treballar intensament en sis mesos la --

tasca de deu anys, pera trobar una solució al nostre problema, de modo - que al tornar a Catalunya li puguin dir: aquí't portem lo que necessites, o be dirli que s'ha de confessar el fracàs de la acció parlamentaria.

"El conferenciant creu que si'l poble catalá vol, y ho vol decididament, el triomf és segur. Però si fins ara Catalunya ha accionat per medi de - la protesta, en endevant, pera salvarse, caldrá que sigui la Catalunya - del 20 de maig inspirada en la obediencia, en la llibertat y en la tole- rancia, sense rezels ni disencions, perque sense aquestes condicions in- dispensables seríem com els cubans, ineptes pera'l govern de casa, y cal- dria demanar un amo que'ns manés.

"Durant la conferencia del senyor Cambó els aplausos el varen interrom- pre moltes vegades, y al acabar varen adquirir el caracter d'ovació.

"Foren molts els que s'hi acostaren a donarli la més afectuosa enhorabo- na, ponderant la importancia de les idees emeses, considerantles de gran trascendencia pera la conducta que cal seguir els catalans en els actu- als moments."

Conferència de Francesc Cambó al CACCI, el 17 de novembre de 1906.

("La Veu de Catalunya", 18 de novembre de 1906)

MEMORIA DEL CURS 1906-1907 DE LA SECCIÓ PERMANENT DE SOCCORS MUTUS,
LLEGIDA PEL SECRETARI DE LA SECCIÓ, JOAN SERRA I DURBAN

"COMPANYS:

"Per segona vegada y en compliment de lo que reglamentan els nostres Estatuts, vinch a donarvos compte del exercici de nostra Secció, corresponen al seu any emergent de 1906 a 1907.

"El poch increment prèns per la mateixa en lo que's refereix al nombre de socis inscrits m'obliga, abans d'entrar en exámen del seu darrer exercici a declararvos les meves impresions sobre la mateixa y la meva manera de veure l'acció social, principalment el seu desenrotllo en nostra terra. Per lo tant tenint en compte el mínim poder intellectual que'm domina, confio sereu benevolents al mateix temps que crech veureu en ma tasca més que un afany de lluhiment y exteriorisació, una fè y voluntat en prò dels nostres ideals socials y catalans.

"Al donar lectura l'any passat de la memoria que molts de vosaltres ja recordareu, era tanta l'esperança que se m'apoderá del meu esperit, era tant el fet real y positiu que contemplava, que al finir estava en la plena convicció de que aquells ideals que os predicaba, aquells ideals de Saber, Patria y Amor, simbolisme de les tres energies que's desenrotllan en el nostre Centre, vindrían a realisar-se en el sí del mateix, ab aquella plenitut de vida tan necessaria per la seva existencia y pels fins nobles que persegueix. Mes avuy davant dels resultats, davant dels esforços y iniciatives portades a cap, estrellades per l'indiferencia y l'apatía, qu'en un país práctic y desitjós del seu aveng social no serí an altre cosa sinó que fenòmens psicològichs, dech haver de dir ab fonda pena, que l'ideal Amor, l'acció Social, no existeix en el nostre Centre. Potser aquesta indiferencia envers les qüestions socials que's deixa sentir a la nostra entitat, es nascuda en el sí de la mateixa? Crech jo que no. Té el seu origen en la notable desconsideració que d'aquestes qüestions se té a Catalunya, que ab els elements ab que compta té lloch a fer una acció social més intensa y feconda que ara, creant organismes que s'amotllin al seu caracter y a les seves diverses condicions naturals.

"Sens dubte una de les coses que més han influït a que l'esperit social

no prenguéssim formidable impuls a nostra terra es el caràcter extremadament individualista del poble català que l'aparta d'aquell ambient d'associació.

"Els homes, lo mateix que'ls pobles, pel benestar humà, deuen tenir els dos esperits, l'individual y el col·lectiu. Ab aquell l'individu conscient y culte veu els medis que posseeix, les aptituds y condicions que té pera entrar en la lluita de la vida, tenint per lo tant coneixement de tot lo que ab el seu sol esforç y qualitats no li fora possible obtenir; y l'esperit col·lectiu aplega tots aquets elements en el seu sí, irradiant del seu cercle l'acció benefactora cap aquells que impossibilitats de poder suplir per sí sols les seves necessitats s'acoblan, no solament per aquest auxili mútuu sinó que també para'l doble poder que s'obté de la concentració de diversos elements. Aquets dos esperits podem dir qu'existeixen a Catalunya, defectuosament manifestats si fem la comparansa ab altres països ahont trovarem que l'immensa vida col·lectiva, floreixent arreu d'ells, descansa en la base ferma d'un esperit individual educat en el seu caràcter pera complir la bona missió que se li te encomanada en les diverses funcions d'aquesta vida pera que aquesta resulti en perfecte equilibri y armonisació socials.

"Si per un aspecte, o sigui pel ordre social o humà, penso havervos demostrat la necessitat absoluta de donar impuls a l'acció social o col·lectiva, partint de la base d'un bon y refinat individualisme, me figuro també, no per lo que's refereix al sentit polítich sinó per lo que té de contacte ab l'idea més enlayrada dels nostres sentiments de Patria, que no sols vos quedarà demostrada aquesta necessitat absoluta que acabo de dirvos, sinó que també no podreu menys d'exclamar ab aires de convicció: 'Verdaderament es feina que s'ha de fer y la farem, però aviat'.

"Si fem l'anatomia dels pobles en plè floreixement trovarem en ells les més diverses y nombroses manifestacions de vida y cultura, necessaries per sa existencia y apogeo, englobant totes elles els organismes més complicats y les institucions més perfectes que venen a formar el seu gran cos social. Fem l'anatomia aquesta sobre Catalunya y notarem, que mentre en certes de les seves manifestacions de vida y cultura s'hi han emersat casi be totes les activitats y energies del nostre poble, en les demés ni sisquera s'hi nota el més insignificant impuls no obstant de trovarse entre elles les que son de caràcter positiu y per consegüent tenen en el seu poder el benestar y la riquesa de Catalunya. El fet aquest

deu tenir-se en compte en més motiu ara que anem a reconstituir la nostra Patria, puig si les circumstancies ens portessin cap el camí del reconeixement de la seva personalitat y aquesta no tingués ni anés adquirint poder, no solament moral sinó que també material, ens hauríam de contentar solament ab exteriorisar la nostra singularisació cada día més escassa, per quant que mancada d'aquella força social perfecta que deu tenir tot cos nacional per sapiguer sostraures del seu dominador y poguer fruir -- d'aquella llibertat en que necessita viure un organisme sá y ab rahó -- d'existencia, tendria a no canviar la seva funesta ruta, a no tenir vida propia y la seva personalitat se transformaria gradualment fins arribar en un punt en que no s'hi trovaria rastre d'ella y que si no fos per l'Historia ni sisquera coneixement d'ella ne tindriam.

"Com ja vos he dit, entre les activitats que faltan a desenrotllarse a nostra terra s'hi troba l'acció social. Un cop Catalunya tingui una esfera amplíssima en la que's fomenti y's fassi fecond tot lo que tingui relació ab aquesta qüestió, hem de procurar per tots els nostres medis -- qu'els resultats que d'ella'n surtin mantenirlos incólumes y refrectaris de tot lo que fos endarreriment en la ciencia social y modificació del esperit en que han sigut engendrats, al mateix temps que devem esforgar-nos pera purificar, més ben dit, pera nacionalisar tot lo que s'ha fet -- fins ara en l'expressat sentit y que s'ha amotllat en uns procediments -- que no encaixan en el sentiment de Patria que batega en el cor de tots -- els catalans.

"Després d'havervos declarat --encara que no ab aquella elegancia d'estil y abundancia y armonisació de conceptes, com s'acostuma a fer al tractar de qüestions tan difícils com la que he tingut l'atreuiment d'estudiar-la necessitat de refinar el nostre esperit individualista pera fer una -- acció social perfecta y ben catalana, passo a donar compte breument, pera no fer més pesada aquesta lectura, del darrer exercici de nostra Secció.

"En l'any passat hi havian inscrits a la mateixa 138 socis y en el present n'hi han 239.

"De primer entuvi sembla notarse una diferencia notable en els dos nombres; però deu tenir-se en compte que'l creixement aquest no guarda cap mica de relació ab l'augment que ha experimentat el Centre, puig de 600 socis que tenia al establirse en aquest hostatge, setembre de 1906, pujá ab menys d'uns quants mesos al respectable nombre de 1200, venint tot a

xò a confirmar una vegada més la veritat de lo que he acabat de dirvos.

"Aquest poch increment que té la Secció, tindria fins en cert punt la seu va rahó natural si l'estat econòmic de la mateixa no fos prosper, Pera demostrarvos que l'exercici passat ha sigut brillantíssim, vos donaré els següents detalls:

"ACTIU

"Any 1905 a 1906	Ptes.	3,340'10
" ' 1906 a 1907	'	<u>6,584'62</u>
Benefici d'aquest exercici.		<u>3,244'52</u>

"Afegint en aquesta quantitat l'import del mobiliari que s'ha acabat -- d'instalar en la 'Quinta de Salud La Alianza' qu'es de Ptes. 671'20, més Ptes. 125 de la taula escriptori que no constan en l'Actiu de l'estat de comptes que s'ha de llegir, resultarà un benefici veritat y total de -- Ptes. 4,040'72, després d'haverse satisfet tots els gastos ordinaris y - Ptes. 890 en concepte de subsidis.

"Com haureu vist en l'estat de comptes, aquesta Secció satisfé mensual-- ment al Concell Directiu del Centre la quantitat de 50 Ptes., la creació de la qual quota se feu en sessió del 24 octubre últim, en concepte de - pagament dels gastos que la Secció li reporta com son els de Cobrador, - Oficial de Secretaría, Conserge y demás.

"Aquesta Directiva acordá també, en el passat mes de novembre, fer una - serie de conferencies de caràcter essencialment social, ab l'objecte, ja que'ls nostres esforços y sacrificis no son prous pera donar un impuls a l'obra comensada, que la clara exposició d'idees de nostres grans sociò- lechs pogués crear una atmósfera a favor del ideal humá que perseguim.

"Volguent complir l'esmentat acort vingué a donar la primera y única conferencia, l'ex-regidor de nostre Municipi y actual Diputat provincial D. Ramon Albó, sociòlech roblert d'aquells coneixements vastíssims que's necessitan pera fer una acció social feconda y positiva, com la que, mer-- cès als seus esforços, se desenrotllá al Ajuntament y com per la seva - iniciativa está comensant la Diputació Provincial. En la conferencia -- que'ns doná, subjectantse al seu caràcter, va donarnos mostres, més que de qualitats oratories, d'esperit purament práctic, sortintne per consegüent de la seva peroració projectes notabilíssims que aquesta Secció - confía portar a cap ab la cooperació de tots els seus socis y ab la que li donguin els demás socis del Centre.

"La febrosa lluyta política d'aquets últims mesos, ha impedit que's continués la serie de conferencies comensada pel senyor Albó. Per lo tant - ab el desitx de complir l'acort prè, un cop feta l'obertura de curs se reanudarán aquestes conferencies.

"Tenint en compte qu'en totes les consideracions que he fet en el curs - de la meva memoria hi haureu vist, com ja vos he dit al comensament, tot un esperit de fe y voluntat envers els ideals socials, vos prego que si les troveu acertades les tingueu presents, no precisament pera vosal-- tres, sinó pera aquells que indiferents a la creació y existencia d'ins- titucions d'aquesta mena, deixan de donar a la nostra Patria una de les forses més vives y positives que com a organisme nacional deu haber de - tenir."

CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA.-

Secció Permanent de Socors Mutus. 1906-1907.- Barcelona, Imprempta de Joaquim Horta, p. 3-9.

TREBALL LLEGIT PER JOSEP PUIG I ESTEVE, SECRETARI DEL CADCI, A LA FESTA DE CULTURA, CELEBRADA AMB MOTIU DEL V ANIVERSARI DE LA FUNDACIÓ DEL CENTRE, AL TEATRE NOUETATS, EL 22 DE MARÇ DE 1908

"EXCELENTÍSSIMS SENYORS:

"SENYORS:

"COMPANYS:

"Per virtut del càrrech de secretari general de l'Entitat organitzadora d'aquest acte ab que he sigut honrat pels vots de 3 concells generals - consecutius; no pas ben segur pels meus mèrits, que no'n posseheixo, degut, probablement, tant sols, a mon entusiasme pel Centre, me veig avuy en la precisió de dir quelcom de nostra vida social, responent per lo - tant a un manament inexcusable y al ensemps a l'inmerescuda comanda rebuda de mos companys de Concell.

"Fruyt de l'estat d'opinió en nostre poble, produït per l'intensa vida - de reintegració catalana que tan bellament ha florit en tots els ordres, fou creat el 'Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de l'Industria' el mes de Mars de 1903, ara fa cinch anys.

"Els seus iniciadors saberen escullir el moment, y destrament triaren lo que havia de constituir el nexce de les aspiracions del Centre, l'ànima - de nostra col·lectivitat, l'ideal que'ns havia de dur a la lluyta, l'obra a que havíem de consagrar fervents nostres entusiasmes de patriotes y - nostres juvenívoles energies.

"Comensà la vida'l Centre de rellogat al carrer de la Boria, en un lloch impropï, sense cap condició apropiat; mes aquesta contra no desencorajà als iniciadors que contaven en cambi ab un bagatge d'energies y la - forsa dels ideals; se va donar forma real a lo que no havia sigut fins - llavors més que il·lusions d'uns quants, se constituí el Centre y'ls trevalls d'organització se multiplicaren; com si lo esquifit del hostatge es - peronés son entusiasme les reunions de socis esdevenien aplechs edificants redobladors de forces que'ls feya entreveure un avenir lluminós, - esplèndit, tot aixecant el front en l'ayre y ab el cor obert a l'esperansa.

"Tot just acoblats, ab quatre mobles enmatvellats, sol.licitarem d'un be nemèrit varó l'ajuda dels seus prestigis qui corregué generós a dur al Centre la gracia de sa paraula, l'esforç de son concell, refermant en nostres cors de joves aquell amor que guarda en el seu ab tanta intensitat; el digne President de l'Unió Catalanista hi donà la primera conferencia, dientnos que seguíssim avant en la via empresa segurs de que feyem una bona obra per Catalunya.

"Les llistes de socis, una volta comensades, anaren pujant y molt aviat l'aucell venturós empenya la primera volada en busca d'un niu seu, ben seu, ahont aixoplugar sa ufanosa creixensa y ahont sos cants esdevingues sin murmuri delitós o accent vibrant que's juntés a la gran armonia esperansadora que'l poble fervent, persistentment, endressa a sa patria sedenta de deslliuransa.

"Un pis del carrer de la Palla hostatjà'l Centre després. Allí establí càtedres que foren l'assaig de les 'Escoles Mercantils Catalanes', qualificades per algú d' 'Universitat Comercial', que avuy sostenim. Les classes nocturnes, absolutament gratuites, de català, francès, taquigrafia, càlcul mercantil y teneduria de llibres trovaren bon racer en el nou hostatge y's vegeren mol concorregudes, com les conferencies de 'Drets y de vers del ciutadà' que setmanalment hi explicava D. Joan Sardina.

"La vida del Centre's tornà febrosa y un seguit de conferencies, vetllades, concerts y actes de cultura, portaven a son casal una gentada ansiosa d'esplayarse en l'ambient de gaubansa que en ell s'hi respirava.

"Cada acte que's celebrava, cada dia que passava, afermaven en tots la confiança en un estat superior y'ls cors glatien venturosos ab la satisfacció que dona la realisació de les grans obres.

"El nombre d'associats pujava constantment; cada dia eren més els companys que se sentien identificats ab l'obra del Centre; cada un que n'arribava, era un nou campió que's sumava al rengle de lluytadors de la gran empresa. Les propostes plovien y desseguida un nou desitj formiguejava en el pit de tots. Allí ja no hi caviem; teniem de buscar nova casa. Però aixó significava majors gastos y fins llavors cada mes feyem net de cabals. Mes ¿qué hi foya? En un lloch més gran podriem aixamplar la nostra acció y aixó portaria majors ingressos, y sense més conceller que l'absoluta confiança en nostra obra, decidirem el cambi.

"Avans s'operaren en la vida interior del Centre reformes trascendentals

que afectaren sa arrel mateixa. A mida que s'allargava nostre radi d'acció, trovavem nostra lley social incomplerta; per alló de vestit xich - per un minyó xich..., el que'ns procurarem de infants ens venia just, y vegentnos ja grans, pensarem en fernosen un de ben complert, ben folgat, a mida de les dimensions que nosaltres mateixos ja endevinavem esdevenidores; volguerem que'l vestit nou fos obra nostra, donchs en consideravem bons operaris perque saviem molt be còm erem fets y còm desitjavem ser.

"Els Estatuts del Centre resultaven ja esquifits y més que'ls reguladors de la nostra acció'ls trovavem ja un entrebanch per nostres iniciatives.

"En aquest estat determinarem la formació d'una lley social que respongués lo més justament possible a l'idea que'ns empeny. Ja endevinavem de quin modo havien de quedar sintetisats nostres esforços y voliem quelcom que'ls concretés; compreniem que nostre impuls primer l'haviem d'esmer-sar en l'establiment de l'ensenyansa dintre casa, de manera que en forma ben racional y al propi temps econòmica hi poguessim trovar aquells coneixements que manquen al dependent de comers d'aquesta terra. Estem ben convensuts que la causa primordial de la pobra vida social del dependent ho es lo defectuós del ambient que respira y que fa que sigui considerat com un objecte que hi ha dret a arreconar quan se'n ha tret tot el resultat que s'en espera; aquest deplorable estat del dependent es degut al trist concepte que, socialment parlant, es tingut de sa gran missió a realisar, de lo que'n té una bona part de culpa l'absoluta manca de preparació en que'l dependent se trova que'l priva com un pes mort d'enlay-rarse al nivell que li pertoca.

"Això prové en part de que la vida mercantil catalana, si be sembla molt desenrotllada mirantla per sa importancia material, se trova en cambi en verdader estat embrionari per lo que fa referencia a sa vida de relació ab les demás manifestacions vitals del país, podem dir qu'es insignifican- cant com instrument de civilisació, essent completament nula sa concien- cia nacional; aixó per una banda, y per l'altra hem de repetir que nosal- tres tampoch signifiquem res ni colectiva ni individualment; ens manca - esperit d'associació y, sobre tot, primordialment, l'individu, l'home - dependent no es ni sombra de lo que té d'esser si vol complir degudament son comès en el mon dels negocis; el dependent de comers, jutjat en gene- ral, que hi ha excepcions, com en tot, no té ni idea de lo que son nego- cis; ens creyem que tot lo més esser un bon dependent vol dir atendre - molt amablement a un parroquià, escriurer una carta baix un patró impo-

sat o liquidar molt depressa una factura; ignoren lo que vol dir inter--cambis, crèdit, banca, aranzel, no saben ni geografia ni llengües y no cal parlar de costums, gustos, preferencies de la gent que viu més enllà del ambient que'ns ha infantat; nosaltres sabiem aixó, si be considerant que no tota la culpa'ns correspon a nosaltres, perque a l'hora de fernes homes no trovem ni qui'ns encarrili segons les nostres aficions ni qui'ns ensenyi lo que'l dia de demà'ns ha de fer tanta falta.

"Per totes aquestes consideracions, vegerem que lo que avans que tot ens havia de preocupar era la creació d'unes Escoles, suplint les que l'Es--tat no sosté ni'ls altres procuren que existeixin, ahont trovar tots --aquells coneixements que donen aptitud plena al dependent de comers; d'aquí va neixer la idea de la creació de les 'Escoles Mercantils Catala--nes'.

"Després pensàrem en procurar pel soci un medi de prevenirse contra les necessitats més parentories; ens convencérem de la necessitat de crear --un socors pels desgraciats cassos de malaltia o falta de treball, en --aquests cassos qual temensa es com un punt negre que sempre entela l'ho--ritzó de la vida del dependent y molt més quan, com succeeix molt sovint, la seva familia roman en son poble nadiu ignorant lo que a ell li passa o sense medis pera auxiliarlo. La trista suposició del dolorós estat --d'un company nostre malalt o sense feina, ens feu determinar a crear des seguida una Secció de Socors Mutuals.

"Y després, posantnos la ma al pit, sentírem nostre cor batre al record d'imperioses obligacions a complir. El jovent que ha vingut al món pera defensar ardidament les causes justes, les causes generoses, no podia --pas faltar a les rengleres dels soldats de Catalunya; treballant per nos altres, podiem ferho també y colectivament ab més eficacia per la patria y, en els dies de lluita abans per ella que per nosaltres; d'aquí'n va --nàixer el convenciment de la necessitat de crear un organisme que's dedi qués ab preferencia y cooperés ab entussiasme al expandiment dels ideals de Catalunya.

"Responent a aquesta manera de pensar y sentir, determinàrem bastir de --bell nou una llei social, concreció de nostres desitjos.

"Se nomenà una ponencia de socis del Centre que redactà uns Estatuts am--ples, plens de sana doctrina, rublerts d'un esperit de previsió admira--ble; els socis tots hi diguérem la nostra, se modificàren y completàren en algun detall y tots els sancionàrem ab els nostres vots.

"En sa virtut el Centre quedava sots la direcció d'un Concell, compost - del President del Centre, el Tresorer del Centre, el Bibliotecari y el - Secretari general, ajudats dels Presidents y Vocals primers de les Jun-- tes permanentes d'Educació y Instrucció, Socors Mutuuls y Propaganda Au- tonomista.

"El President y Vocal 1.er de la Secció Permanent d'Educació y Instruc-- ció, en qualitat de Vis-president 1.er y Vocal 1.er nats, formen part del Concell directiu del Centre per delegació de sa Secció.

"El President y Vocal 1.er de Socors Mútuus son per les mateixes rahons respectivament Vis-president 2.^{on} y Vocal 2.^{on} nats del Concell directiu.

"Y el President y Vocal 1.er de Propaganda Autonomista son per iguals mo- tius Vis-president 3.er y Vocal 3.er nats del Concell directiu.

"Aquest queda constituït, donchs, del següent modo:

"President del Centre.

"Vis-president 1.er, President d'Educació y Instrucció.

" Id. 2.^{on}, id. de Socors Mútuus.

" Id. 3.er, id. de Propaganda Autonomista.

"Vocal 1.er, Vocal d'Educació y Instrucció.

" Id. 2.^{on}, id. de Socors Mútuus.

" Id. 3.er, id. de Propaganda Autonomista.

"Tresorer.

"Bibliotecari, y

"Secretari general.

"Pels mateixos Estatuts se crearen les tres esmentades seccions permanen- tes d'Educació y Instrucció, Socors Mútuus y Propaganda Autonomista que, com expressa'l seu nom, tenen a son càrrech, respectivament, tot lo que fa referencia a educació y instrucció, previsió y socors entre'ls socis y propaganda dels ideyals del Centre y de les aspiracions catalanes.

"Cada una d'aquestes seccions té dintre sa finalitat vida absolutament - autònoma, regida per una Junta de Govern y Estatuts especials, ab delega- ció en el Concell directiu, cabals propis, y tot lo que un organisme ne- cessita pera viure y desenrotllarse plenament.

"Ademés s'estableixen seccions especials ab un patró paregut, si be de-

pendint de les seccions y ab delegació en les Juntes de les mateixes, ab direcció propia, pera que's dediquin a una especialitat determinada, com les que ja avuy existeixen, nomenades seccions especials d'Sports y Excursions, de Taquigrafia y delegació en la quinta de salut 'La Aliansa'.

"Això fet, al cap de poch ens trasladarem al carrer de Montjuich de Sant Pere, ahont ens instal·larem ab més comoditat; al comensar el curs de 1904 aumentarem les càtedres ab les d'Anglès, Geografia Comercial y reforma de lletra; les classes s'ompliren a desdir; crearem la Biblioteca que desde llavors sigué una altra preocupació nostra; ab una regular sala d'actes, cel-lebrarem meetings, organisarem conferencies y la nostra Institució anava prenent forma y aires de bella cosa; allí hi passarem dos cursos y al finalisar el de 1905 a 1906, el rau-rau de fugir d'aquell lloch que s'enxiquia comensà a atormentarnos. Algú va parlar llavors de passar al grandios hostatge que avuy ocupem y tots estiguérem conformes en que no podia ser per la magnitud de l'empresa; mes després, ambiciosos y atrevits, ens diguérem: isi ho podiem conseguir quin bell esplet pel Centre! y sense pensarnoshi més, convocarem als companys a Concell general extraordinari y aquest acordà per inmensa majoria que's fes el cambi. ¡Sembla un somni! Firmarem contracte per 5 anys a rahó de 3.500 ptes. anyals de lloguer. Al Septembre de 1906 passarem a ocupar el primer pis y'ls baixos de la casa n.º 35 del carrer Comtal, y en un mes y mitj de serhi aprovarem 500 propostes de socis y encara avuy no ha parat la progressió.

"Escolteu ara quina es la vida actual del Centre.

"Tenim 8 sales ben espayoses y ventilades, nomenades: 'Verdaguer', 'Pi y Margall', 'Doctor Robert', 'Ramon Llull', 'Pau Claris', 'Aribau' y 'Miquel Servet', en les que hi tenim instal·lades classes diaries de 9 a 10 y de 10 a 11 de la nit; la Junta de la Secció d'Educació y Instrucció es la que té a son càrrech l'organissació, direcció y administració de les Escoles Mercantils Catalanes, constituïdes per les següents càtedres:

Llengua catalana, a càrrech del professor D. F. Kirchner.

Llengua italiana, a càrrech del professor Antoni Ciuffo.

Llengua alemanya, a càrrech del professor Roland Schumm.

Llengua anglesa, a càrrech del professor Eugeni de Vandrey.

Llengua francesa, a càrrech del professor L. Lorenzi.

Alarb, a càrrech del professor A. Davoud.

Esperanto, a càrrech del professor F. Casanovas.

Aritmètica a càrrech del professor Joseph Sala.
 Teneduria de llibres
 Policaligrafia
 Càlcul mercantil, a càrrech del professor Eugeni Bargés.
 Taquígrafia catalana, a càrrech del professor Joan Bernadell.
 Taquígrafia castellana, a càrrech del professor, Francesch Fornés.
 Geografia comercial, a càrrech del professor Rossend Serra y Pagès.
 Dibuix industrial, a càrrech del professor Jaume Galobart.
 Teoria de teixits, a càrrech del professor Joan Feu.
 Química Industrial y Laboratori, a càrrech del professor Joan Viza.
 Economia política, a càrrech del professor Wifret Coroleu.
 Correspondencia mercantil, a càrrech del professor D. Joseph Fiter y In-
 glès.

"Aquestes classes son absolutament gratuïtes. Per aquest curs s'extengue ren 950 matrícules. Tenim creades 10 classes a disposició de 10 companys que per la manca de cabals no poden esser socis del Centre y tinguin necessitat de concórrer a nostres Escoles. A fi de curs els deixables més aprofitats presenten a la Junta de la Secció, ab la sanció del respectiu professor, una mostra de llur aplicació, consistent en un treball de caligrafia, de comptabilitat, de llibres comercials, de documents de cambi, actes, estadístiques, planols geogràfics, vies comercials, ressenyes històriques, originals y traduccions en llengües catalana, francesa, anglesa, alemanya, italiana, esperanto, arab vulgar, taquígrafia catalana y castellana, dibuixos a propòsit per la fabricació de teixits y estampats, etcètera, etc., ab tot lo qual la Junta l'any passat comensà lo que temps a venir serà un important 'arxiu escolar'.

"Tenim també una espayosa sala de gimnasia ahont totes les nits de 9 a 10 y de 10 a 11 baix la direcció d'un professor els socis cuyden de son desenrotllo físich; una altra sala d'esgrima a càrrec també de professor; tir a la rodella; un espayós pati ab jochs de pilota y de bitlles y altres; casi totes les festes del any s'organisen excursions a diferents llocs de Catalunya d'esbarjo unes, científiques o de resistencia les altres, a peu o en bicicleta; la Secció de Sports y Excursions ha establert y fomenta una 'col-lecció geològica y arqueològica'.

"Tenim además una Sala-Biblioteca, actualment ab 400 volums, entre ells lo mellor que podem adquirir de lo que produeixen les lletres catalanes, diccionaris per consulta, diaris y revistes catalans y extrangers, obres

castellanes d'alguns autors de fama, procurant que, si no la càntitat, - que això no's farà més que ab el temps, al manys la qualitat de les obres acusi una cuidada selecció que fassi que'ls socis puguin en la Biblioteca esplayar ses aficions o apagar la set d'estudi.

"Tenim una grandiosa sala d'actes, una hermosa sala de Juntes, lloc destinat a la secretaría general del Centre y una sala a propòsit per cada una de les secretaries de les seccions d'Sports y Excursions, Educació y Instrucció y Socors Mutuels, una bona sala de café y totes aquelles dependencies accessories necessaries.

"La nostra Secció de Socors Mútuus, de la que no'n poden ser més que'ls socis del Centre y d'aquests no més els que vulguin, pagant una quota a part de 6 rals al mes, dona assistència mèdica gratuita y 5 pessetes -- diaries de pensió en cas de malaltia, durant 75 dies; dona 75 pessetes - al mes, durant 2 mesos, en cas de vagansa forcosa y moralitat provada; - paga una quantitat que varia segons les circumstancies en cas defunció; té establert un registre de col·locacions; proporciona'l dret d'estansa en la 'Quinta de Salud la Alianza' ab totes les ventatges que's deriven de la qualitat d'associació federada com ho es la nostra d'aquella hermosa institució.

"La Secció de Propaganda Autonomista organisa vetllades artístiques, mitins, conferencies literaries, d'història, comercials, d'higiene, polítiques y d'educació. Representa al Centre en tots aquells actes de vida catalana en qu'es sollicitat son concurs o l'exigeixen les circumstancies; organisa tot lo que fa relació ab les demás entitats de caracter o tendencies anàlogues; l'hermosa bandera que'ns presideix es deguda a son esforç y a la constancia de tres anys.

"El Centre sosté vida contínua de relació ab tots els organismes y representacions que signifiquen quelcom en nostre moviment de reivindicacions patriòtiques; té sempre la porta oberta per rebre com germans a tots y a tot lo que representa quelcom en la grandiosa manifestació de la nostra vitalitat; el filòlech sapient, l'artista inspirat, el pacient folklorista, el colegi, l'orfeó sembrador del art y del sentiment en ses formes més acabades; troven aixopluc plahent sota les voltes del nostre casal.

"Aquest esplet de vida ens ha conquistat la consideració general y'l nostre nom ha anat més enllà de lo qu'esperavem; els nostres companys de Sa

badell s'han constituït en associació en termes ben parells a la nostra; de més enllà de Catalunya hem rebudes mostres de la consideració en que s'ens té; han sol·licitat personal directament del nostre Centre y -- l'han acceptat cases de Suïssa y Alemanya. El consolat dels Estats Units ens ha oficiat preguntantnos pel modo d'esser del nostre Centre, la forma en que's sosté, si reb subvencions del Estat y de quan data l'establiment de nostra càtedra d'arab.

"El Centre consta avuy de 1.400 socis; aquets estàn classificats en actius y protectors.

"Per ser soci actiu, s'ha de ser dependent del Comers o de l'Industria y pagar 6 rals de quota mensual.

"Protector ho poden ser totes les persones o entitats comercials y la -- quota es voluntaria. Els socis d'aquesta classe no abunden per dissort; sols han sigut algunes benemèrites cases y prestigioses personalitats -- les que s'han fet càrrech de lo molt que, com se veu, som mereixedors de la protecció d'uns y altres. Rebem además subvencions del Ajuntament, Di -- putació y Associació Protectora de l'Ensenyansa Catalana.

"Ab les noticies apuntades, si no en la forma bella y acabada que's po -- dria demanar tenint en compte l'importancia del assumpte, donaces al -- menys ab la major ficelitat possible, se veu que'l Centre Autonomista de Dependents del Comers y de l'Industria realisa una obra trascendental y aixís ho volem fer constar encara que nostres paraules se puguin titllar d'inmodestes; vinguerem a la vida per omplir un buyt social, y avuy que ja'ns adonem de que representem quelcom en el concert de les forces efec -- tives, tot afermantnos en nostre ideal definitiu, ens considerem 'ab dret de dir ben alt: 'ija som!'.

"Y ara podría donar per finida ma tasca. Mes avans d'acabar permeteume -- que torbi per breus moments vostra prehuada atenció.

"Ja habeu vist lo que portem fet y com ho hem fet; això es bona garantia de lo que farem en avant. Serà nostra preocupació constant dur el Centre al assoliment d'una vida plena superior; volem fer d'ell un temple ahont l'associat hi sadolli ses ànsies de perfeccionament individual y colec -- tiu; volem que d'ell ne surtin dependents ab bell tirat d'homes profes -- sionals, homes arranjats ab l'esquisida flòr de la ciutadania; que por -- tin a tot lo que'ls rodegi l'empenta de sa gran voluntat y la feconditat de ses iniciatives; esperem conseguir, refugint sempre tot medi de violen

cia, que'ls homes que gaudeixen la direcció dels negocis, afillantse la nostra obra civilisadora, cedeixen quelcom de lo que a nosaltres ens pertoca, de lo que'ns fa falta, de lo que'ns correspon considerantnos els - cooperadors importantíssims de sa acció. Procurarem fer entrar a la consciencia dels ciutadans la convicció de que si nosaltres trevallem per la nostra perfecció, en profit de tots, també som mereixedors de fruhir el benestar, trovant en nostra vida de treball y honradesa la satisfacció - de nostres necessitats, y qu'això, foragitant poruchs egoismes, no's consegueix més que ab la remuneració deguda y ordenada distribució de nostres esforços.

"Aquets son nostres desitjos y demanem ser compresos y ajudats per tots els homes de seny clar y cor sà.

"Aquest es l'ideal que'ns empeny per nosaltres y per Catalunya. Per nostra aymada Catalunya que volem veurer rica de llibertats y plena de tolerancia y tresors d'emancipació, per nostra patria que volem veurer triomfant.

"Barcelona, 29 Mars de 1908"

("Acció" dels mesos d'agost de 1908, p. 3-4; d'octubre de 1908, p. 4; de desembre de 1912, p. 5 i 6; de gener de 1909, p. 4; de febrer de 1909, - p. 4; de març de 1909, p. 4; d'abril de 1909, p. 7 i 8.)

EL CATALANISME NO POLITIC

"CONFERENCIA

donada'l curs passat (el 22 d'octubre de 1908) pel soci En Antoni Roca y Codina actual president de la Secció Permanent de Socors Mutuats d'aquet Centre. Dita conferencia forma part de la tanda que sobre 'Catalanisme' organisà l'anterior Junta de Propaganda Autonomista. En ella'l company - Roca, exposà son criteri particular en una materia de tanta importancia per aquet Centre, per sos socis y per Catalunya tota. En aquet treball - hi traspua la sinceritat y la fè en el pervindre que son les més fortes característiques del nostre company; en ell hi es tractada l'història de nostra patria ab aquell criteri recte ab que hauria de ser capida per - tots els fills de Catalunya.

"Va dir aixís en Roca:

"Benvolguts consocios:

"Encare que tinch l'honra d'esser soci d'aquest important Centre, quina Junta ha tingut l'amabilitat de cedirme pera avuy aquet lloch desde ahont vos dirigeixo la paraula, y malgrat que també pertanyo a altres entitats autonomistes de nostra capital, en aquest acte no porto la representació ni la veu de cap d'elles, y per lo tant sols vinch a dirvos la meva opinió particular sobre'l Catalanisme, opinió qu'en sentit general ve a esser el criteri o orientació defensat per l''Unió Catalanista'.

"El volguer parlarvos d'aquet catalanisme que ben bé podem anomenar de - no polítich, ha sigut un dels dos motius que'm portaren a escriure aquet treball, que per esser fet meu ha de tindre molts defectes de construc--ció, però no dupto que per altre part vos donarà a comprendre lo conven--sut que estich de la bondat del nostre ideal, del desitj que tinch de - que nostres propòsits se tornin quant avants realitats, y del gran cari--nyo que sento pera totes les coses de nostra estimada Catalunya.

"Jo crech qu'en una època com aquesta, es d'absoluta necessitat recordar a n'el jovent la feyna que s'ens imposa, pera aixecar l'edifici català, que sols nosaltres mateixos podem construhir, car jamay els de fora casa ens el farien com el volem.

"El segon motiu que m'ha portat a dirigirvos la paraula, es les ganes -

que tinc de desvetllar l'esperit democràtic entre nosaltres.

"Sí, companys, es hora ja de que nosaltres, el poble, els que només som soldats d'aquesta creuada autonomista, els que no ocupem cap càrrec públic però que seguim d'aprop y ab entusiasme nostre moviment català, donguem la nostra opinió y diguem de la manera que entenem y volem el catalanisme.

"No hi hà necessitat d'esser orador ni escriptor pera manifestar públicament un criteri, sinó que n'hi hà prou ab estar ben convensut y posseït de l'idea que's defensa.

"Aixís jo desitjo y prego a tots els que m'escolten, que a no trigar gayre vinguin en aquet mateix lloch, a dirnos lo que pensen sobre'l Nacionalisme català, ja que l'opinió del poble en terra democràtica, es la que deu marcar l'orientació que han de seguir nostres directors pera reconquistar l'autonomia de nostra estimada patria.

"EL CATALANISME NO POLITICH

"Es tanta la desorientació produïda en el nostre poble per el castellanisme introduït a Catalunya ab motiu dels fets polítichs ocorreguts en l'Estat espanyol durant el segle XVIII y la primera meitat del XIX, que sols podria resistirla y podria vèncerla, una rassa forta y determinada com ho es la catalana.

"Aquesta desnaturalisació del nostre esser, es lo que va portar després aquet indiferentisme que encare pateixen molts pera tot lo de casa nostra; aquesta castellanisació es lo que ha dificultat y dificulta encare la propagació y comprensió del catalanisme.

"Es clar que si poguessim fer cas de les apariencies, ben bé podríem dir qu'hem arribat a la vora el cim de nostres aspiracions, ja que avuy día a Catalunya y especialment a Barcelona, gairebé no hi ha ningú que no's digui autonomista, regionalista o catalanista. Y en prova de que es cert lo que dich, recordis que fins els més anticatalans s'anomenen autonomistes en les planes del seu diari.

"Però, ara bé; les apariencies moltes vegades enganyen, y la realitat dels fets ens demostra que no es or tot lo que llú.

"Així veureu com molts que's diuen partidaris de la llibertat, cohibeixen la dels altres, volguent imposar el seu pensar o sectarisme roig y antireligiós, alguns moltes vegades ab els avensats procediments del ga-

nivet y el revòlver.

"També'n trovareu d'altres, que's diuen defensors de la nostra autonomia, de les nostres llibertats, però això sí, en materia religiosa son fanà-- tichs y per lo mateix absolutistes, volent que tothom pensi com ells, y si algú pensa de diferenta manera, el declaren enemich y per lo tant si poguessin li negarien el pa y l'aigua com si no fos fill de Deu.

"Y per fí, si sou observadors, en coneixereu molts d'altres que's diuen catalanistes, y tracten com esclaus a tots els que tenen sota seu.

"Tots aquets defectes com altres de que adoleix encare molta part del nostre poble, son fills del seu estat morbós causat per la esmentada desorientació y per la defectuosa ó viciada instrucció que ha rebut fins avuy.

"ORIGENS Y CAUSES DEL CATALANISME

"Y aquesta desnacionalisació junt ab el desconeixement de nostra Historia per part del poble, al realisarse en aquests últims anys el desvetllament o moviment polítich que més tart portà la Solidaritat catalana, ha produït entre'ls catalans una desorientació tan gran y una confusió tan grossa respecte l'origen, causes y finalitat del Catalanisme, que crech avuy més necessaria que may una propaganda constant y radical, pera evitar - que concient o inconcientment se capgiri per complet nostre ideal.

"El catalanisme no es una negació o protesta sistemática com molts se pensen, ni es un nou partit polítich que pretinga enfilarse'l poder pera exercir l'hegemonia del Estat y desde allí manegar els destins d'a-- quet, encare que ab diferents procediments que avuy, però sempre contra-- ris a la verdadera voluntat del poble.

"L'Historia de nostra terra, aixís com les lleis, monuments y tot lo demás que hem heretat de nostres avanspassats, ens diuen y demostren ab - tots els detalls que Catalunya a l'edat mitja quan era governada per sos fills, no solament arribà a esser un dels pobles capdevaners de la civi-- lisació en aquella època, sinó que era també la nació més lliure, disfru-- tant els catalans d'aquell temps d'unes llibertats tan amplies y comple-- tes, que tothom que ho llegeixi no sols s'entussiasmarà, sinó que aduc se convencerà de que'l nostre poble no necessita que vinguin redemptors y menys polítichs d'ofici de fora casa a explicarli com se practica la lli-- bertat, ja que de casa nostra n'han sortit els més grans mestres, entre'ls

que sobressurt el gran rey Jaume I el Conqueridor.

"Tota la primera part de la nostra Historia, o sigui desde'l segle IX en que fou nombrat el primer Comte de Barcelona Wifret lo Pilós, fins la mort en el segle XV del últim rey Català Martí l'Humà, està plena de gestes glorioses pera la nostra patria, y de fets que demostren palpablement la prosperitat y civilisació que durant aquells segles se desenvolupà a Catalunya.

"Però després vingueren els fets de l'època que podem anomenar la segona part de nostra Historia, època que comensà'l morir sense succedó l'esmentat rey Martí l'Humà; fet que motivà el per nosaltres funest Parlament de Casp, quins compromissaris havien de deliberar y proclamaren al rey castellà Ferràn I d'Antequera pera governar la Confederació Catalana Aragonesa.

"No m'entretindré pas a explicarvos si va esser legal o no l'esmentada proclamació, cosa que ben clarament ens demostren els historiadors d'aquella època, però el que si convé recordar y no oblidar, es que allavors ja va comensar la protesta que avuy ne diem catalanisme.

"Els catalans concients del segle XV coneixedors del caràcter y costums castellanes, sens dubte ja prevenien que no lligaria ab el nostre modo d'esser eminentment pràctich y enemich de l'esclavitut.

"Y aquella protesta comensada fa cinch segles, malgrat els titànichs esforços qu'ha fet Castella pera desnacionalisar Catalunya, s'ha anat mantenint fins ara ab més o menys forza y fent més o menys remor, segons l'estat y circumstancies en que s'ha trovat nostra terra, durant el transcurs d'aquestos cinchcents anys.

"Ara bé; y quins han sigut els factors més importants qu'han aguantat durant tants de segles el caliu de nostra protesta?

"Primerament perque una rassa com la nostra encare que's desnacionalisi no pot morir may; sobre tot si com en el cas nostre, té tant marcades algunes característiques, entre les que sobressurt l'idioma propi.

"Segonament, per la incompatibilitat, es a dir, per les grans diferencies que hi ha en tots conceptes entre'l caràcter català y castellà.

"Y tercerament, la poca tàctica y mala intenció qu'han tingut en tots temps els governants espanyols pera tractar Catalunya.

"Els fets que s'han desenvolupat a Catalunya desde qu'entraren els caste-

llans a governarnos fins a nostres dies, son proves evidents de lo que - acaba de dir, però com que'l meu treball no té per objecte explicar Història, solsament diré, perquè podem ben bé afirmarho, que d'allavors en-sà may més hi ha hagut tranquil·litat en nostra terra.

"iY com era, ni es possible que visquem tranquils, si desde'l segle XV - fins avuy no han fet rès més que anarnos prenent y privant tot lo bèn que teníem y que més estimem!

"Varem unirnos baix la base d'una completa igualtat y utilitat recíproca, y malgrat el tracte fet, unes vegades per la forsa y altres ab diplomacia:

"Se'ns ha prohibit y fins insultat de mala manera nostra llengua, obligantnos en tots els actes oficials a usarne un'altre.

"Se'ns han privat o desautorizat nostres lleys, que naturalment estaven identificades ab nostre modo d'esser, tant en matèries polítiques com administratives, mercantils, etc.

"S'ha volgut esborrar d'una plomada nostra Història, obligantnos a considerar oficialment com a propia, la d'unès regions que en altre temps rès teníem que veure ab nosaltres.

"Se'ns va imposar el servey de quintes o lleves, malgrat haverne sigut sempre contrari nostre poble.

"Y en fi, pera pago de tant mal tracte, cada vegada que havem reclamat - justícia, se'ns ha contestat ab desprecis, insults o persecucions.

"Y no's digui pas que actualment s'hagin canviat els procediments, ni's vulgui fer veure que avuy el nostre poble sigui tractat ab la consideració que per tots conceptes se mereix, car tenim malauradament proves ben recents que demostren tot lo contrari.

"Les lleis d'excepció que com tothom sab s'han dictat contra Catalunya; les contínues suspensions de garanties a Barcelona y altres llocs de - nostra terra, de les quals ja'n protestaba el general Prim l'any 1851; - sos tractats de comers ab l'estranger protegint sa agricultura a cambi - de perjudicar la nostra industria; l'empresonament de molts companys nos - tres; la llei de les porterías, que com tot lo d'ells no pot esser més - centralista; y per fi, perquè no dirho, la que s'està fent d'Administració local, que tal volta podrà satisfèr an els regionalistes que han -- pres part en sa confecció, pera allò que diuen que no hi ha cap pare que

vulgui veure els defectes dels seus fills, però jamay acontentarà an els catalanistes sincers y convensuts, car no's necessita esser molt expert y sí sols mirar el projecte desapassionadament, pera comprendre que l'objecte d'aquella llei no es altre (si es que s'aprova) que restar forses al catalanisme.

"Totes aquestes coses y altres que per esser també recents estan a la memoría de tots, demostren ben clarament lo que poden donarnos els governs del Estat. Una gent que han sigut sempre y son encare avuy centralistes y unitaristes, car ho demostren ab tots els seus actes, ¿es possible -- que'ns donguin de bon grat el més insignificant principi d'autonomia?

"El contrassentit no pot esser més gros, y com que ja estem cansats de pidolar, puig que jamay han sigut ateses les nostres moltes reclamacions davant dels poders públics, creyem que'l nostre primordial treball es fer catalans concients de llurs debers y drets, sense perdre el temps en conxorxes y baixeses indignes, que sols serviràn pera fer desconfiar y desorientar més y més al nostre poble.

"ELS CONTRARIS Y INDIFERENTS DEL CATALANISME

"Y es de verdadera necessitat y obligació l'ensenyar, propagar y fer compendre a tots els catalans ab la major riquesa de detalls y proves possibles (que no'n manquen) nostra Historia y nostra afirmativa protesta, - puig que sols aixis tindrà el nostre ideal la forsa necessaria disminuint el nombre de contraris y indiferents del catalanisme.

"Deia un día el gran Guimerà en un dels seus magistals discursos, detallant els únichs enemichs que pot tindre el catalanisme dintre de Catalunya:

"Desconteu la plana major y la patuleya del caciquisme; desconteu una part dels forasters que han vingut d'altres nacionalitats d'Espanya a establirse a Catalunya y son desagrehits a la terra que trepitgen y al pa que hi menjen, posantse al costat dels enemichs nostres; desconteu els fills poruchs del nostre país que han nascut ab ànima de dona y son la rêmora sempre de totes les grans causes; desconteu els que viuen per viure, sense altre sentiment que la satisfacció del goig personal, volent ignorar que hi ha sers que sofreixen y que per egoisme res volen moure; desconteu a un grapat de polítichs de més o menys bona fè que ja s'acaven y quatre vells que no volen un cambi en res que ells no promogan'.

"Y no hi ha dupte, el nacionalisme català te encare moltíssims y tindrà

sempre quelcuns de aquets contraris; car tots els que han fet y procuren fer la seva riquesa per els medis indignes; tots els que viuen del vici y del favoritisme gandulejant; els que cobren del Estat sense fer res, y tots els que pera disfrutar y divertir-se, ho han de fer també sempre dintre del vici y de la bruticia, difícilment voldrà seguir la nostra via, perquè'l triomf del nostre ideal de sanejament y civilisació, fóra la seva mort, ja que'ls treuria el seu principal element de vida, qu'es com treure an el peix fóra de l'aigua.

"Son també contraris al nostre catalanisme, tots aquets senyors panxacontents governamentals, que's diuen la gent del ordre y que molts d'ells - per llur posició econòmica se pensan esser en tots conceptes superiors, sent així que en sa majoria, per llur actitud, no son res més que un destorb pera la marxa ascendent y prosperitat del nostre poble. Tan si el país està atrassat, incivilisat, com si va enredera, com si anés endavant, ells ja menjen y cormen bé, per lo tant el que tingui gana que se la passi. D'Historia no'n volen saber res; sols coneixen un xich per alt y encare malament la d'Espanya que van aprendre al col·legi, y encare'ls sobra. ¡Què vol dir fer sacrificis pera la prosperitat de la patria! -- Ells no tenen altre patria que llurs conveniencies y la butxaca.

"Y per fi, son també nostres contraris (per cert, els més detestables), els vividors de la política que'ns envien y mantenen desd'allà dalt, pera ensarronar (aquesta es la paraula) a molta part de nostre poble honrat però inconcient, que s'escolta la veu de qualsevol xerraire d'aquets que no parlen que no mentin.

"Després hi han els que podem dirne indiferents (molts d'ells industrials y comerciants) que diuen que no volen saber res de política, per que per ells tot això es perdre'l temps, que sols volen empleyar en el negoci.

"Es clar que aquets senyors quan s'aprova algun tractat de comers d'aquells que perjudiquen el nostre tràfec o quan pugen injustament alguna contribució o impòsit que'ls toca directament la butxaca, s'enfutismen y diuen mal dels governants espanyols.

"Però ficxeushi, no més se recorden de Santa Bàrbara quan trona.

"Ells no veuen, y convé felshi entendre, que l'autonomia es l'únich remey que pot curar tots aquets mals, car es una cosa ben clara y manifesta, que per anar bé, cada poble ó nació s'ha de fer ell mateix les lleis

segons les seves costums y necessitats, y que per lo mateix no es possible ferles ben fetes, tallantles ab un mateix patró desde Madrid, pera aplicarles després igualment a totes les diferents regions que formen avuy l'Estat espanyol.

"Els veuen que'l país no va com deuría, però com que encare (vergonyós es dirho) no s'han dat compte de perque son catalans, resulta que no comprenen que la culpa de tots els mals que patim ve única o principalment del centralisme.

" Y si volen un exemple d'aquesta afirmació, no més tenen que mirar l'atràs o decadencia y ensorrament del gran Imperi rús governat per l'absolutisme y la prosperitat y civilisació dels Estats-Units d'Amèrica ab govern autonòmich.

"CATALANISME Y REGIONALISME

"A molta gent d'altres regions els molesta la nostra idea principalment perque'ns anomenem catalanistes; puig ells interpreten qu'es un egoisme nostre y que sols volèm pera nosaltres el benestar que'ns ha de reportar la llibertat o autonomia que reclamèm.

"Aquest egoisme podèm nosaltres contestar y provar categòricament qu'es fals.

"El nacionalisme català en tots els seus actes y manifestacions més importants ha fet públich sempre ab la sinceritat que caracteriza la nostra rassa, que desitjava l'autonomia integral pera Catalunya, pera totes les demás regions d'Espanya que la volguessin, així com pera totes aquelles nacionalitats del mon que's trovin oprimides o esclavizadas.

"Nosaltres volèm que totes les nacionalitats per petites que siguin -- (puig que'l tamany no fa la qualitat) se governin y administrin tot lo seu segons les seves costums y necessitats, federantse després les unes ab les altres si així els convé per els assumptes internacionals.

"Aquest es en síntesis general l'objecte del nostre moviment, del qual ja fa molts anys venim fent públiques manifestacions y no obstant les demás regions en lloch d'ajudarnos s'han mostrat sempre sordes, indiferents y fins contraries a la nostra propaganda autonomista, arribant moltes vegades fins a insultar a Catalunya d'una manera tan descarada, que sembla talment que siguin ells els que vulguin separarla d'Espanya, y això que sempre ab tanta inconciencia o mala intenció tenen a la boca aquella fra

se de l'integritat de la patria espanyola.

"Hi ha encare un'altre motiu més important pera no creure en que's pugui implantar el règimen autonòmic per un igual a tota Espanya, y es el - caracter y costums o manera de viure de les altres regions.

"A Catalunya per esser un poble essencialment industrial y comercial, hi ha molta feina, se trevalla molt, y per lo mateix el català per regla ge - neral trevallant se guanya la vida, sense necessitat de favoritismes y - caciquismes, que per una banda sembla qu'afavoreixin al home, però per - l'altre y en realitat sols li reporten obligacions, servilismes y baixes - ses que'l converteixen en un esclau del seu protector.

"Aquest mal qu'acabo d'esmentar es el que com tothom sab, encare exis - teix en gran manera, en moltíssimes, en la majoria de les regions. Y els habitants de totes aquestes regions estan disposats a combatre y treu - res de sobre aquet funest caciquisme, que ben bé en podríem dir feudalisme?

"En la majoria de llocs, nosaltres creiem que no, perque fins ho neces - siten pera viure, ja que'ls manca altre medi millor.

"Además, la rassa castellana es idealista y somniadora tal com la retra - ta en Cervantes; es per lo mateix enemiga de les realitats y partidaria del mando dominant y absolutista, completament contrari a la llibertat o autonomia que nosaltres prediquem.

"Y en fi, volèu proba més palpable de que aquella gent no estan per re - gionalismes ni autonomismes, quan després de tants anys de centralisme, encara no han aixecat una veu forta de protesta, com la que tantes vegades y de tantes maneres havem fet sentir els catalans.

"Llur indiferencia y passivitat suicida, sols pot explicarse de dugues - maneres. O confessant llur inferioritat de rassa, ja que no tenen prou - voluntat y forsa pera protestar del centralisme que'ls ofega, o decla - rant francament que's troven bé ab l'esmentada centralisació y que prefe - reixen la vida d'esclau que la llibertat.

"L'Historia de Castella'ns ensenya qu'als seus fills sempre'ls ha agrada - dat conquistar terres, pera després trepitjarles sense compassió, fins - el día que per son mal tracte les han tornat a perdre. (Vegis lo succet ab les Repúbliques del Sut-amèrica, Cuba y Filipines).

"Convencuts per l'experiencia, del poch ressó qu'han tingut en altres llocs d'Espanya les nostres icees, y convencuts també segons he esmentat pels datos recullits, de les diferentes maneres de viure y de pensar que hi ha dintre l'Estat espanyol, no es estrany que'ns declarèm franca-ment catalanistes o nacionalistes catalans, sense perdre'l temps en volguer propagar un regionalisme d'igualtat espanyola que jamay podrà tin- dre aplicació ni utilitat.

"Les úniques regions que poden sentir y cooperar (si's desvetllen) la nostra causa, son Mallorca y Valencia; perque son pobles, encare que molt castellanisats, que provenen de la mateixa rassa catalana, y Easco- nia que per sa Historia té aspiracions molt semblants a les nostres.

"LA SOLIDARITAT CATALANA

"Are bé, ¿què es la Solidaritat catalana? Es la unió de tots els cata- lans, pensin com vulguin en qüestions polítiques, religioses y socials, pera defensar a Catalunya y pera procurarli la autonomia que tant neces- sita.

"Aquesta es precisament també la definició del moviment nacionalista ca- talà, proclamat per l'Unió Catalanista en sa última Assamblea del any - 1904.

"¿Quina diferencia hi ha donchs, entre la Solidaritat catalana y el cata- lanisme?

"Que la primera va neixe en un moment donat ab motiu d'una de tantes ver- gassades o atropells, comesos per els governants d'Espanya contra Catalu- nya y precisament perque's va fer tan depressa, es imposible que tots els que la componen tinguin complert coneixement del nostre problema y dels fins que perseguim. Tan es aixís que la majoría dels solidaris son con- traris als nostres radicalismes.

"Tot aixó es fill no més del desconeixement que tenen de la doctrina ca- talanista, la que havem de procurar qu'aprenqui tothom, procurant al en- semps que si's vol fer política, se fassi a la catalana, ab el cap alt, ab la veritat y noblesa de mires, may ab componendes, enganys ni baixes- ses.

"La nostra victoria solsament podrà esser quan arribèm a formar d'una ma- nera efectiva (no ficticia com es are) la Solidaritat nacional catalana de tots els fills de Catalunya, tan si son republicans, carlins com mo--

nàrquichs, encare que siguin catòlics, protestants, espiritistes o lliure-pensadors, puig aquesta germanò y mutua tolerancia serà'l millor símbol de nostre civilisació.

"REPUBLICANS O MONÀRQUICHS

"S'estranyen molts de que els catalanistes radicals hagin dit sempre que no tenien cap preferencia per la Monarquia ni per la República.

"La cosa es ben clara y natural; de monarquies y de repúbliques n'hi han de moltes menes, y una república unitaria es tant detestable com un govern monàrquich centralista.

"Nosaltres som avans que tot catalanistes y per lo tant serem amichs y partidaris del govern que'ns dongui o pacti ab nosaltres la autonomia integral de Catalunya, tant si aquell fos monàrquich com si fos republicà.

"Per el contrari tot govern centralista, tant si es també republicà com monàrquich, serà sempre enemich nostre irreconciliable, perque estem completament convensuts, de que'l centralisme cohibeix els crechs y llibertats tant dels pobles com dels homes y per lo mateix es atrassat y anti-humanitari.

"No es precisament un cambi de monarquia ni l'implantació d'una república lo que curará nostres mals, sino el cambi total de sistema, ensorrant per sempre mes l'unitarisme o centralisme y formant un Estat compost o Confederació que respecti les llibertats, costums, lleis y llengua de cada rassa o poble.

"Es hora ja de que escarmentem y siguem mes pràctichs.

"iQue'n treuríem de cambiar els homes, si'l sistema fos el mateix!-Fugir del foc per caure a les brases y en el fons res més que perdre'l temps.

"EL NOSTRE PROGRAMA

"Lo que volèm els catalanistes ben clarament està exposat en les cèl·lules Bases de Manresa. Aquelles bases que tant brillantment va exposar al Congrés del Estat el malaguanyat Dr. Robert, y que son per ara l'únic y verdader programa catalanista, malgrat qu'alguns senyors les prenguin y les deixin, les trepitjin y se les fassin seves, segons els convinga per l'arreglo de programes mínims ab el Poder central.

"Nosaltres volèm per Catalunya un Poder regional ab tota l'extensió y -

totes les atribucions necessaries pera que ella pugui constituirse y governarse mantenint el temperament expansiu de sa llogislació y segons - ses necessitats y son modo d'esser, tota vegada que Catalunya te persona- litat propia y ben definida que li determinen son idioma, ses lleys, ses costums y sa historia'.

"Volèm que la llenga catalana sigui la única que ab caracter oficial - pugui usarse a Catalunya, lo mateix qu'en les relacions ab el Poder cen- tral'.

"Volèm Corts catalanes, no sols per estatuhir llogislació civil, sino - tot quant se refereix al règimen intern de la nostra terra'.

"Volèm que siguin catalans tots els que a Catalunya desempenyin càrrechs públichs, fins tractantse dels governatius y administratius que desem- nyin del Poder central'.

"Volèm ser àrbitres de nostra Administració en tots sos rams y manifes- tacions y que Catalunya pugui fixar ab plena llibertat les contribucions y impòsits'.

"Y volèm, en fi, la facultat de poder contribuir a la formació del exèr- cit espanyol per medi de voluntaris o diners, suprimint en absolut quin- tes y lleves en massa y establint que la reserva regional forzosa presti servey tant sols dins de Catalunya'.

"Estats tan civilizats y potents com Anglaterra y els Estats Units tenen establert el servey militar voluntari.

"Aquest es el nostre programa qu'hem de procurar plantejar treballant - sense repòs; aprenent, ensenyant, desenmascarant als vividors de la polí- tica; fugint de conxoryas indignes; portant la moralitat a tots els in- drets de Catalunya; purificant la administració pública; avensant en el camí de la consideració que'ns hem conquistat pera que tinguin lo que's mereixen nostres ideals; tot això y sempre ab major dalè, fins arribar - al plantejament complert y franch del Catalanisme'.

"LA LLENGA CATALANA

"Es cosa ja sabuda qu'un dels signes mes característichs d'una rassa es el seu idioma y per lo tant la prova mes evident de que existeix una nacionalitat, es que tinga sa llenga propia.

"Com que Catalunya's trova en aquet cas, es necessari qu'ens ocupèm d'a-

questa qüestió per nosaltres de grandíssim interès, puig es precis donar a entendre a tots els catalans el dret que tenim a fer respectar per els de fora casa la nostra llengua y la obligació que tenim també d'enaltir y popularisar el nostre idioma usantlo en tots els actes de la nostra vida a fi de que no pugui esser postergat per un altre imposat per la forsa.

"La llengua catalana prové ja del segle IX y per el mateix es tan o mes - antiga que la castellana.

"No cal dir donchs, que tenint nostre idioma la mateixa o mes antigüetat, no pot esser l'una filla o dialecte de l'altre y per lo tant ab el mateix dret qu'alguns ignorants o mal intencionats han dit que'l català es un dialecte, nosaltres podríem dir que'l castellà també ho es.

"Nosaltres ens estimem y hem d'estimarnos ab tant entussiasme el nostre idioma català, com els castellans el seu, com els francesos el seu y els anglesos el seu, etc.

"Y això es natural, car no's pot comprendre y es com deya Dant una vergonya, que hi hagi català tant inconcient y mal patriota, que desprecihi - el seu idioma per alabar el dels altres.

"Ademès, nosaltres volèm el català com idioma oficial a Catalunya, no so lament per dret que hi tenim, sino també per necessitat, car son molts - els fills de Catalunya que per sa poca instrucció y poca pràctica, no saben, quant se'ls presenta'l cas, explicar prou be una cosa en una llengua que com la castellana no es la seva, y allavors se veuen privats de resoldre com voldrien, certs assumptes importantíssims de la vida pera despatxar els quals, les oficines del Estat ens obliga a dirho y escriureho tot en castellà.

"Y per provar ab mes claretat y detalls lo que acabo d'esmentar, vuy recordar els mes importants paragrafs d'un article que publicà ja fa alguns anys, el nostre precursor en Valentí Almirall, contestant a n'en Núñez de Arce, Acadèmic de Madrid qu'havía parlat bastant malament de la nostra llengua catalana.

"Deya entre altres coses l'Almirall en l'esmentat article.

"EN DEFENSA DE LA LLENGUA CATALANA PER L'ALMIRALL

"Comenseu pera fer una apologia de les llengües locals, y encare que vulen aixecar el vel en ales de la poesia, bé prou se coneix que no'ls teniu un carinyo molt intens. No es extrany que no'l sentiu, car no pot -

'saber lo que es l'amor de pare aquell que no ha tingut fills.

"'Vos, nascut a Castella, es a dir, en una Regió quina llengua especial -
'es al mateix temps la imposada com oficial a totes les Regions, no po--
'deu comprendre el carinyo qu'inspira la llengua 'que més arrelada està en
'el cor, perque es aquella en que primerament s'ha sentit', quan se la -
'veu postergada y supeditada a un'altre, que pot alegar en favor ser la
'seva sort, però no son major dret ni els seus merits superiors.

"'El pare que pot disfrutar de llur felicitat junt ab son fill estimat,
'no's dona compte del gran amor que sent per éll, ja que'l trova l'efec--
'te més natural del mon. Pro feu que s'interrompi aquesta felicitat; su--
'poseu que'l fill cau malalt, o que'l fican a la presó, y veureu com l'a
'mor del pare, si no augmenta en realitat, sembla multiplicarse per sos -
'efectos sorolliscos.

"'Vos sentiu pera vostra llengua castellana l'afecte suau que mutuament
'se tenen els membres d'una familia felís: pro, poseuvos en nostra lloch.
'Suposeu que nosaltres, els catalans, o altres, posem un día siti a la -
'Ciutat en que viviu; suposeu que, no sent prou nostres forces pera doni
'narvos, ve en nostra ajuda tot el poder de Fransa, y que, malgrat la -
'vostra resistencia heróica, entrem a la ciutat per assalt.

"'Aneu suposant, y figureuvos que nosaltres nos creyem destinats provi--
'dencialment per la Naturalesa pera exercir la Egemonia sobre vosaltres,
'y com a primer signe de superioritat vos imposem nostra llengua.

"'Figureuvos que os troveu innocent devant d'un tribunal, del que depèn -
'vostra vida o vostra honra y que en el moment decissiu, quan fins l'ho--
'me més esquerp treu del sentiment frases de elocuencia que li envejarí--
'an Cicerón y Demóstanes; quan no enrahona la boca, sino l'ànima, un jut
'ge sever, que no compren vostra llengua castellana, vos obliga a defen--
'sarvos en altre que vos sols coneixeu per l'estudi.

"'Imagineuvos que os esteu morint, que os troveu agonisant y que al vol--
'guer fer l'últim acte de voluntat en el mon, al volguer garantir el pa--
'de vostres fills y l'honor de vostre nom, del qu'ha de quedar deposita--
'ria vostra esposa, el notari, inflexible, vos diu que no podeu redac--
'tar, vostre testament en castellà.

"'Figureuvos qu'envieu vostres fills a la escola, y al tornar d'èlla el
'primer día sentiu qu'esplican a sa mare, no sols que'l mestre els ha es
'plicat la llissó ab un idioma que no entenen, sinó que'ls ha esparverat

'ab un castell en que s'els amenassa ab un càstich si'ls escapa' una sola
'paraula en la seva nadiua.

"'Figureuvos qu'aneu a una oficina qualsevol y l'empleat vos mira de --
'reull ja que coneixen com a seva la llengua oficial, se creu superior a
'vos, que no haveu arribat malgrat vostres desitjos, a pronunciarla d'u-
'na manera castissa.

"'Imagineuvos qu'aneu al telègraf, y al dirigir una comunicació afectuosa
'al vostre pare ausent, l'oficial vos diu que al autor de vostres dies -
'podeu anomenarlo pare, o père, o father, o vater, o pater, o ab qualse-
'vol altre paraula que s'usa en qualsevol llengua o dialecte dels mils -
'que s'enrahonan en el mon, mentres no l'anomeneu padre, tota vegada que
'vostra llenha pròpia es la única prohibida en el telégraf, qu'admet to-
'tes les altres.

"'Imagineuvos... Pro ja n'hi ha prou y no vull que vos imagineu ni vos -
'figureu més de lo qu'he dit. Estich segur que si llegiu aquest escrit,
'al arribar a n'aquet punt, vos haureu aixecat de la cadira impulsat per
'la explosió espontànea de vostra dignitat maltractada.

"'Donchs bé; en aquesta situació per lo que respecta al llenguatge, vi--
'vim els catalans. ¿Com voleu que no estimem nostre idioma y que no aprq
'fitem tots els moments pera protestar contra la tirania injusta de que
'som víctimes?

"'iRetireu, jo vos ho prego en vostre propi interés, el calificatiu de -
'fanático' qu'apliqueu al culte que rendim a nostra llengua!

"'Per que haveu de saber, ja que del vostre discurs se despren que no ho
'sabeu, que el catalanisme no cae en la extravagancia de formular amar-
'gos cargos contra la nacionalidad española por haber fomentado la ense-
'ñanza y el uso del castellano en las escuelas del Principado.' Els càr--
'rechs els fem per havérnosho imposat, per la sola rahó del perque sí o -
'per la de soch el més fort a que'm referia en paragràfs anteriors. El -
'motiu de nostra protesta no es porque's fomenta la ensenyansa del caste
'llà, sino perquè's prohibeix la del català.

"'Lo natural, lo llògich, lo just es, que les dugues llengues, com co-na
'cionals y co-oficials siguin ensenyades ab igual carinyo, comensantse -
'en cada Regió per la nadiua dels alumnes, que apendrián després la sego
'na baix la base de la primera.

"EL CATALANISME ES LA IDEA MARE DE LLIBERTAT Y DE CIVILISACIÓ .

"Nosaltres volem la Autonomia de Catalunya a fi de que tots els catalans individualment puguin aprofitarla pera desenvollop les seves iniciatives y energies.

"I diem que'l nostre ideal es el més civilisat, porque nosaltres som els més enemichs de la ignorancia.

"Nosaltres desitjém para el nostre poble y li procurém per tots els medis que podém, una bona educació y instrucció a fi de que tots els catalans sàpiguen lo que son y lo que poden fer y siguin ciutadans conscients dels debers y drets que'ls portoquen.

"Nosaltres sabém y no oblidém may, que un home ab cultura, bona educació y instrucció's fà sempre respectar pels seus conciutadans y té molta més facilitat o molts més medis de guanyarse la vida que un altre mal educat y ignorant. Donchs lo mateix els passa als pobles; si son cultes y civilisats, si estàn avensats en ciencies, arts, fabricació, comers, en fi, tot allò que dona vida y enriqueix a les nacions, naturalment, molt aviat devenen forts, y encara que algún día tinguin una cesgracia, la resisteixen ab relativa facilitat sense arriivar a aclapararse.

"Catalunya té condicions per arribar en aquest lloch y per lo tant tots els catalans que estimem la nostra patria, tenim obligació de treballar y fer tots els medis pera que assoleixi aquesta fortaleza.

"Diém també que'l catalanisme es l'idea mare de la verdadera llibertat - porque nosaltres, els nacionalistes catalans, volem que l'individu, -- quan sigui home, tinga la llibertat necessaria pera poguer utilitzar el seu talent, les seves aptituts y forses ab lo que tingui més disposició, sense que per cap motiu se li posin traves al desenrotllar els seus propòsits.

"En lo que es refereix al treball, l'home que sab la seva obligació deu disfrutar d'una completa autonomia pera realisar-lo, car d'altre manera se li priva l'acció, se li cohibeixen les iniciatives y se li fà perdre la voluntat, convertintlo purament en una màquina.

"Naturalment que aquesta llibertat no ha de traspasar els limits de la llògica, puig de cap manera s'ha d'interpretar en el sentit de que un home pugui fer lo que li dongui la gana, perjudicant o donant un resultat negatiu ab sa gestió, al treball que's proposaba realisar.

"Lo mateix enteném que ha d'esser ab les idees o maneres de pensar, ja sia en política, religió o en qüestions socials.

"S'ha de procurar donar al home uns estudis completament imparcials, sense donarli una tendència massa marcada de cap mena, a fi de que quan sia major d'edat se decanti y segueixi les idees que millor li sembli.

"Això que a primera vista farà esgarrifar a molts, estudiat y calculat - imparcialment es lo més natural del món; car no hi ha cap home en la terra que tingui dret a imposar en els altres a que pensin com ell, sols - pel petitíssim motiu de que està cregut que té rahó.

"Tampoch aquesta llibertat de que cada hù pensi com vulgui en les matèries esmentades de religió, política, etc., s'ha de confondre ab el llibertinatje, ja que això últim ens portaria en el cas de que molts pera - disfrutar d'una major llibertat en el desenrotll de les seves idees, se creuria ab el dret de perjudicar als altres.

"En això, com se pot comprendre, no hi podém may nosaltres estar conformes, puig pel mero fet de succeir lo que acabo d'esmentar, desapareixeria la llibertat tan desitjada, ja que'ls perjudicats pel mateix motiu de serho, no tindrien la llibertat dels altres.

"LA NOSTRA FEINA DINTRE DE CATALUNYA

"Fins aquí he tractat solsament de demostrar els motius y el dret que tenim els catalans pera volguer la tan repetida autonomia; però ara'm manca dir quelcom de la feina que'ns hem d'imposar tots els bons catalans - pera que Catalunya arribi en el grau de perfecció que li es absolutament necessari en tots els ordres de la vida pera poguer disfrutar d'aquella llibertat. Puig de la mateixa manera que un home mancat de la cultura o educació y instrucció necessaries pera desplegar les seves forces, malgrat el seu treball, resta tota la vida dependent d'un altre o d'altres pera tan sols cobrir les seves necessitats; igualment un poble quan no ha remarcat lo seu propi esser, quan no pot definir devant del món en totes ses manifestacions la seva personalitat propia, es completament impossible que pugui exercir una llibertat tan verdadera, una autonomia - tan avansada y civilisada com la que voldríem nosaltres pera Catalunya.

"El primer y més important treball qu'havem de fer pera arribar a la esmentada perfecció es nacionalisarnos o siga recatalanisarnos. Y l'altre tasca a complir, es educar y instruir el nostre poble.

"Sí, hem de procurar al nostre poble una bona educació y instrucció, forses escoles y biblioteques a fi d'escursar tot lo possible el nombre d'a nalfabets y augmentar lo més que's pugui el de nostres homes sabís, d'ho-- mes que pels seus treballs o per les seves idees, se fassin escoltar de tot lo món, a fi de que la rassa catalana torni a esser com en altres - temps alabada y admirada per tots els pobles civilisats.

"Diem nosaltres, els catalanistes intransigents, que el primer que deu fer el nostre poble, es recatalanisarse, y sobre aquet punt vuy també donar la meua explicació.

"No hi ha dubte que durant el molt temps transcorregut, desde que Catalunya perdé les poques llibertats que li quedaben fins avuy, s'han desfigurat en perjudici y per vergonya nostra algunes característiques ben remarcables y apreciables de la rassa catalana, fins al extrem de que -- molts fills d'aquesta terra han perdut per complert el patriotisme.

"Això, encare que molts no ho vulguin veure, es un entorpiment molt gros pera la marxa ascendent y prosperitat d'un poble, car per poch observador que se sigui, se veu desseguida que com més civilisat y avançat es -- aquell, més marcada té la seva fisomia y més lligades en un tot armònic estàn totes les manifestacions de la seva vida.

"Fixeuvos no més ab aquestes grans nacions com Anglaterra, Alemanya (no'm refereixo al Imperi, sino a la rassa alemanya), si ha enmatllevat res -- l'una de l'altre pera desenvollop les seves ciències, literatura, música, industria y comerç. Molt al contrari, cada una ha remarcat la seva personalitat en llurs produccions especials.

"Aixís resulta que'ls anglesos com a bons patriotes, volen y fan per manera de que tot lo de llur patria sigui ben anglès a fi de que no's pugui confondre ab lo dels altres païssos; els alemanys igualment volen -- que tot lo de casa seva sigui ben alemany; els francesos tot ben francès; els castellans ben castellà, y per lo tant ab el mateix dret y deber els catalans volen y hem de procurar que tot lo que's fassi a Catalunya sigui ben català. Y aixís com cada un dels esmentats païssos té un carinyo especial, una predilecció pera el seu idioma, pera la seva literatura, -- música, etc., nosaltres també, si tenim sentits, si estimem la terra en que havem nascut, hem de preferir, hem de volguer ab molta més intensitat, lo qu'es nostre, lo qu'hem fet nosaltres mateixos, lo qu'hem heretat dels nostres pares y avis, en fi, lo que s'enmotlla més en la nostra

manera de pensar y d'esser, fentho naturalment evolucionar en armonia ab les nostres necessitats y civilisació dels temps moderns, sense que tinguem d'aixecar may al voltan nostre una muralla com la de la Xina.

"Com se veu el nostre primordial treball ha d'esser recordar constantment a tots els fills de Catalunya l'obligació y absoluta necessitat que tenim de actuar sempre com a catalans, car si tots els nascuts en aquesta terra corretgint les desviacions que'ns desnacionalisen, complissim com a ciutadans concients y bons patriotes, tot lo demás vindria per si mateix y per lo tant tindriam molt poca feina pera obtindreho.

"La tàctica cels nostres enemichs, dels enemichs de Catalunya, ha estat sempre encaminada a procurar que nosaltres ens oblidessim de nostra natural condició de catalans, y pera aquet fi, han empleyat aquella gent tota classe de medis y recursos, com son l'ensenyansa castellana, la política, la premsa castellanista y especialment el caciquisme o favoritisme, qu'ha sigut fins ara un'arma poderosíssima pera embrutir y desnaturalisar Catalunya.

"Y no contents ab tot això, que com tothom sab es verdaderament exacte, nos han enviat a tots temps una colla d'empleyats fanolenchs que ben des cansadament molts d'ells es guanyen la vida, y que ajuntats o formant solidaritat ab alguns fills d'altres Regions espanyoles que han vingut voluntariament a viure a casa nostra, no solsament son desagrahits a l'hospitalitat que'ls dispensem, sino que adhuc nos maltracten y diuen tan mal com poden de la terra ahont menjen y trepitjen, criticant y mofantse a les nostres barbes de les nostres costums, de la nostra llenga, y de tot quan es característich de la nostra rassa.

"Y permétissem que fent un parèntessi a lo que vinch dient, retregui una grossa anomalia que s'observa parlant ab aquesta gent.

"Els son enemichs del catalanisme, antirregionalistes y fins, diguemho bé, son anticatalans; ells troven dolent y fins critiquen tot lo qu'es verdaderament català; però per altre part, y com es molt natural, estimen, alaben y defensen, tot lo qu'es també característich de la Regió a qu'ells pertanyen.

"Donchs bé; si fos cert lo qu'ells afirmen, y nosaltres neguém, de que avuy l'Estat espanyol sigui format per un sol poble o rassa, tota vegada que segons diuen ja s'han esborrat les diferencies qu'existien segles en rera; si com també diuen, tots havem d'igual apreciar les terres de Cas-

tella, com les de Vasconia, com les de Catalunya, etc., ¿perquè donchs - quan venen a la nostra regió, estimant tan com diuen tot lo d'Espanya, - essent tan espanyolistes, no aprecien lo nostre igual que lo d'ells?

"Sencillament: perque interiorment no senten la falsa igualtat que prediquen, y jutgen aquestes coses prescindint de la realitat, calificantles no tal com son, sino de la manera que volorien que fossin pera llurs conveniencies particulars del present, resultant una contradicció y un absurd.

"La majoria d'aquesta gent no son precisament espanyolistes, son castellanistes. A n'ells poch els preocupa la regeneració y civilisació del Estat; lo que volen y procuren es, que subsisteixi el predomini o hegemonía castellana y la esclavitut de Catalunya, a la que tenen una enveja ben mal dissimulada.

"Y ara tornant a lo que deia avans referent a la feina que tenim que fer nosaltres dintre de Catalunya pera contrarrestar el trevall que durant tants anys han vingut fent els nostres opresors, vaig a remarcar ab algú detall els punts essencialíssims en que jo entench que debem fixar especialment nostra atenció pera reconstruir ab tota la esplendidesa la nostra Catalunya.

"Primerament hem de procurar que tots els catalans en totes ses lliures manifestacions y quefers dintre de Catalunya, no parlin ni escriguin altre llengua que la catalana. En aquet fi es necessari que tots procurin aprendre bé d'escriurela, ja sia per medi del estudi gramatical, ja per la pràctica llegint sempre català, tota vegada que la present generació no l'ha pogut aprendre en les Escoles, perque en el nostre temps ne manca ven de catalanes y si's plau per forsa ens ho varen ensenyar tot en castellà.

"La generació que ve o que's comensa, especialment a Barcelona que es ahont s'estudia més de Catalunya, ja no patirà d'aquet mal. Tots coneixem el floret d'Escoles catalanes que s'han creat d'un quan temps en aquesta part, tant pera noys com pera noyes, les que creixen ab una rapidesa tan gran; que prometen a no trigar gaire, tindre acaparada tota la major ensenyansa de Catalunya.

"Donchs bé; tots els catalanistes tenim la obligació indispensable de portar els nostres fills a les Escoles catalanes y al ensemps procurar que'ls demás catalans fassin lo mateix, ja que aixís farem un trevall do

blement profitós. Eduquem els nostres fills a la catalana, ensenyantlos hi bé el nostre idioma com es de necessitat y obligació, (sens perjudici de que aprenguin també perfectament el castellà, el francès y altres llengües, ja que de tot s'ensenyava en nostres escoles) y al ensemps fomentem y protegim la ensenyansa catalana a fi de que'ls mestres tinguin verda-- der interés en anarla millorant, seguint els sistemes pedagògichs més ci-- vilisats, que es com si diguessim apartantnos tot lo possible del siste-- ma que s'ha seguit fins avuy a Espanya, ahont no hi ha un dèu per cent - d'habitants que escriguin correctament la llengua castellana.

"Després hem de procurar que'ls aficionats a la lectura, llegeixin ab - preferencia la literatura catalana ja que compta ab tan bones obres y ab reputats escriptors antics y moderns. Ademés, la Biblioteca catalana - compta avuy també ab un nombre bastant crescut de traduccions d'obres ex-- trangeres dels millors escriptors forasters, les que convé també recomen-- nar ab preferencia a les altres traduccions.

"Are això no vol dir que pera la cultura del nostre poble no recomanem - també aquelles obres d'autors castellans, que per la seva importancia ne-- reixin esser llegides, ja que especialment en autors antics les lletres castellanes tenen com altres paissos obres de verdadera transcendencia.

"També com aymants de la cultura, havem de fomentar la producció y afi-- ció a les Belles Arts, remarcant les nostres obres ab el sagell caracte-- rístich de la nostra nacionalitat, a fi de que's distingeixi de les mani-- festacions d'art dels altres pobles. Y no ho dupteu que fomentant, prote-- gint y enlairant les obres dels nostres artistes, dels artistes catalans, farem veritable catalanisme y acabarem ab l'exagerat extrangerisme que - durant tants anys s'ha apoderat de nosaltres.

"Y al esmentar la necessitat que tenim de fomentar les Belles Arts y de-- més manifestacions de cultura artística de nostra terra; els catalanis-- tes hem de remarcar la nostra preferencia pera la música (y'm refereixo a la popular) ja que sens dupte es l'art que remou més els sentiments - del home.

"Un poble com el nostre que compta ab una música popular tan variada, ca-- racterística y extensa, deu procurar realzarla y fomentarla a fi de que tothom la coneixi. Y no ho dupteu el que coneix la tonada y lletra de - nostres cançons y danses, podeu ben dir que ja té quelcom d'avansat en - el camí de la seva recatalanisació.

"Y aixís tant en els nostres quefers com en les diversions y hores d'esbarjo, els catalanistes no havem de perdre moment pera procurar que tots els catalans agafin una afició preferent a tot lo de casa, a fi de despertar el patriotisme, que per la tant repetida desorientació estava esmortuít.

"L'excursionisme, el focclisme tot son sports y entreteniments instructius que convé fomentar, pera que aixís els catalans tinguin ocasió d'estudiar l'història y geografia de Catalunya y lo més característich del nostre terrer.

"LA PREMPSA

"QUALITATS QUE DEU TINDRE Y DEFECTES QUE DEU CORRETJIR

"Altre tasca no menys important s'ens imposa també a ne'ls catalanistes referent a la premsa, car es un factor de gran importancia pera l'instrucció del poble y propaganda del nostre ideal dintre de Catalunya.

"La premsa en un país civilisat, no deu servir solsament pera donar noticia als seus llegidors dels fets més importants que succeixen, sinó que además y sans dupte ab preferencia, deu fer obra de cultura aprofitant pera aquest fi els mateixos aconteixements.

"En el nostre poble la premsa, es a dir, els diaris catalans, tenen d'obligació un'altre feina a cumplir, y es la recatalanisació de llurs llegidors.

"El diari es l'element més apropòsit pera remembrar ensenyances històriques que comparades ab els fets presents y armonisant aquelles ab aquets, moltes vegades ens poden fer veure el verdader camí que'ns convé seguir.

"Además, els nostres diaris tenen el deure d'infiltrar de mica en mica a n'els catalans l'esperit ample y sincer que deu guiar el nostre moviment, desterrant de nostra política les capelletes, y sobre tot els partits ab son ilustre jefe o leader, car tot això porta els personalismes que tan mal fan a totes les causes.

"Es verdaderament vergonyós, pera nosaltres, qu'un diari catalanista, en lloch de fer obra netament nacionalista propagant les nostres doctrines y desenmascarant als polítics, nostres enemichs, s'entretengui alabant els homes y procediments del seu grupo o entitat política y criticant sense miraments ni consideració tot lo que fan els altres.

"Això no es fer catalanisme, això es senzillament fer obra purament personalista; es aquella política mesquina que'ls mateixos que la fan, l'ha vien abans fortament combatut.

"Tampoch es informació catalana y catalanista, aquella que retalla tot lo que no convé a n'els honors del seu partit, ja siga no fent esment de certs discursos, conferencies, manifestos o meetins; ja falsejant lo que s'hagi dit en aquells, quan ab tot y esser els oradors autonomistes, no son sants de la seva divocció.

"Al mateix temps que procurem aquest sanejament de la premsa catalana existent, hem de fomentar y procurar que augmenti tot lo possible la publicació de diaris, revistes y obres catalanes escrites en català, fent també tota classe de esforços, pera introduirles a casa dels nostres parents y amichs, 'car sols aixís arribarem a foragitar de la nostra terra, tota aquesta premsa anticatalana y embustera que per vergonya y escarni dels mateixos que la llegeixen, encare's publica en la nostra ciutat.

"Ademés, si logrem que la majoria dels catalans llegeixin els diaris autonomistes, tothom coneixerà més a fons el nostre ideal y aniràn desapareixent els equívocs y males interpretacions que per complet desconeixement s'han donat al nacionalisme catalá.

"ALTRES DEFECTES A CORREJIR

"Un altre contradicció s'observa també en la reglamentació o funcionament de nostres entitats o centres, ja sian de caràcter polítich, instructiu, professionals o recreatives.

"Es trist confessarho, però es aixís mateix; en la majoria de nostres corporacions, fins y tot en moltes d'aquelles que son dirigides per homes que's diuen catalanistes, s'hi respira un aire centralista y s'hi fà caciquisme quan aixís convé a determinades persones poch escrupuloses. Y resulta que per la conveniencia y disposició d'uns quants, se segueix en aquells centres la política anticatalana absolutista que tan renyida està ab el nostres ideals de justicia y purificació; essentne perjudicats tota la demás majoria, que no protesta per passivitat o prudencia, aquella prudencia que tan convenient es en certes ocasions, però que portada a tal extrem resulta excessivament perjudicial.

"Per lo mateix, convindria fer y refer els reglaments de nostres corporacions, en una forma més democràtica y ab un esperit ample tal com volem

que sigui governada Catalunya, puig això'ns ha de servir d'ensaig pera preparar els homes que a l'escevenir han de governar autòmicament la nostra patria.

"Els homes que no son conseqüents ab lo que predican, no mereixen ocupar llocs enlairats ni d'honor, y per lo mateix els que dientse regionalistes y catalanistes, predican l'autonomia y l'amor a la llibertat, deuen practicar aquestes doctrines en tots els seus actes, y si no ho fan aixís, s'els ha d'ensenyar a ferho costi lo que costi y caigui lo que caigui, car pera el bé de Catalunya y de la nostra causa s'han de fer tota classe de sacrificis.

"Havem de convèncer a tothom, de que no n'hi ha prou ab dirse de nom autonomista, sino qu'es precís serne de fets.

"Havem d'esforsarnos para corretgir aquets y altres defectes que no han sigut ni son pas característichs de la nostra rassa, sempre tan democràtica y amadora de la llibertat, car precisament en corretgirlos consisteix la nostra recatalanisació, cosa que no serà tan difícil si tot el jovent d'avuy hi dedica l'esfors que sigui necessari.

"Havem de procurar que'ls fills de Catalunya siguin ciutacans complerts, perque quan s'els crici a una Assemblea com la que's va celebrà el 29 de Juny prop passat, tinguin vot y veu concient para tractar y resoldre ab coneixement y patriotisme els assumptes de la nostra terra sense que may s'els puga convertir en conills de guix, com se fà ab la majoria de Diputats en les Corts d'Espanya.

"¡Ah! Si tothom volgués veure lo profitosa qu'es aquesta feina, no hi hauria ningú que pretengués o aconsellés perdre el temps anant a catalanisar a Espanya.

"Es verdaderament graciós que tenint tanta feina a dintre casa, volguem anar a cambiar la manera d'esser y les costums d'un altre poble.

"Ademés, ab quin dret podriam nosaltres protestar de que'ls castellans nos hagin castellanisat, si nosaltres volguent fer lo mateix pretenguesim catalanisarlos?

"El mal d'aquestes coses, es que aquelles frases sols se diuen para arrodonar un discurs, y molts dels que s'ho escolten, se les fan seves sense garbellarles, quedant verdaderament convensuts de que allò es una tasca positiva y convenient, sent aixís qu'està en completa contradicció ab -

llurs ideals; primerament, perquè estem cansats de dir que'ls homes no poden canviar les rasses ni llur modo d'esser, y segonament, per allò que diu l'adagi català 'Lo que no vulgas para tú, no vulgas para ningú'.

"Y ara pera acabar, crech convenient fer un resum de tot lo esmentat en aquest treball, ab les següents declaracions.

"Catalunya vol per dret y necessitat la integral autonomia.

"Pera obtindre-la, els catalans havem fet fins avuy tota classe de provatures, l'hem demanada y reclamada de totes maneres, però la experiencia dels fets ens ha demostrat dos coses, que si bé no'ns han de fer caure a n'el funest pessimisme de perdre les esperances, en cambi ens han de servir de guía pera la feina que'ns resta fer.

"Primera. Que'ls governs de l'Estat espanyol jamay ens donaràn de bon grat la integral autonomia.

"Segona. Que la gran majoria de catalans estàn desnacionalisats y per lo tant actualment mancats de la educació política necessaria pera esser governats com desitjem y convindria.

"¿Quin camí donchs ens toca seguir? ¿Quina feina havem de fer?

"En bona hora que'ls catalans ja ficats a la política espanyola vagin fent, sense conxorxes ni baixeses, noves provatures aprop del govern Central mantenint el callu de nostra protesta devant dels poders públics; però el treball per nosaltres més necessari y positiu, es a dir, el verader treball constructiu, es y serà per molt temps el de nacionalisar--nos.

"Sí; no devem sossegar en aquesta urgentíssima y feixuga tasca de recatalanisar nostre poble, desvetillant més y més el patriotisme que tans anys ha estat esmortuit, y lo demés..... ¡ah! lo demés, no ho dupteu vindrà per sí sol."

("Acció" dels mesos de gener de 1910, p. 6-9; de maig de 1910, p. 7 i 8; d'agost de 1910, p. 7 i 8; de setembre de 1910, p. 12; de gener de 1911, p. 7 i 8; de febrer de 1911, p. 8; de març de 1911, p. 3; i d'abril de 1911, p. 8)

ELS DEVERS DEL COMERCIANT Y DEL INDUSTRIAL DINS DEL MOVIMENT NACIONAL
DE CATALUNYA

"Lema: PERE MARTELL, comerciant y navegant català y ciutadà de Barcelona, suggerí al Senyor Rey Don Jaume Primer la conquesta de Mallorca.

"(Cap. XLVII de la 'Crònica o Comentarís').

"L'estament en el qual reposa ab major plenitud, per tradició, per temperament y per essència vital l'esperit català, es l'industrial y comercial, y per lo tant en aquest es abent els drets ceuen ser assumits ab tanta major fermesa com els devers capits y complets ab tanta major exactitud. La base del desenvollop de Catalunya ha estat essencialment econòmica: el progrés material, complint la llei natural, ha precedit y determinat l'intellectual. Jo entenc, per la tant, que una de les qüestions més essencials que's poden plantejar dins el moviment actual de Catalunya es la que's refereix als devers del comerciant y del industrial. Aquesta qüestió enclou en sa solució una transcendència immensa.

"Jo'm felicito de son plantejament. Això solsament ja patentisa un evident progrés. Les més modernes concepcions polítiques-socials reconeixen el major valor pràctic per a la col·lectivitat a la noció y compliment -- dels devers, contrariament a les velles y caduques en que sols se feia -- menció dels drets, mantenint l'acció social en un infecond estat de suspensió.

"La simplicitat de la pregunta-tema d'aquet concurs sembla convidar a -- que les contestacions s'embranquin per esferes de vaguetats y d'abstraccions. Mes, tenint en compte que l'era de les abstraccions va passant ja a l'història, procuraré omplenar ab materia concreta un tant vast horitzó com es el dels devers del comerciant y del industrial dins del moviment nacional de Catalunya. Tal volta això m'induexi a donar a n'aquet -- treball major amplitud de la que'l tema sembla voler ficar. Mes, entenent, que donada la sana pruhija de perfecció que impulsa la evolució -- constant del moviment català envers l'Ideal, es més convenient tractar -- de la missió dels productors ab certa orientació vers l'estabilitat, que s'acosti a lo definitiu, a lo constitutiu, que no pas donar a la qüestió

un caràcter que per lo transitori pot resultar indecís y lleuger. Y aixís, mogut per l'afany de precisar, me valdré d'una classificació d'aquests devers en quatre grups: patriòtics, d'Estat, individual y socials.

"Prescindiré deliberadament del major o menor grau a què en l'actualitat s'hagi arribat en el coneixement y en el compliment d'aquests devers. - Jo, prèviament puch declarar qu'en la via que s'hi senyala s'hi ha donat ja més d'un pas, però consignaré ab tota integritat la totalitat dels devers que la meua observació y consciència sincerament me sugereixin, presentantlos com un Ideal d'acció, ideal assolible per la bona voluntat de tots.

"Envers la Patria:

"Reconeixement de la Patria Catalana. Manteniment de la Llengua Catalana. Propaganda dels ideals Catalans. Acció política.

"Envers t'Estat:

"Intervenció política y econòmica. Compliment de la Lley. Foment de la Riquesa colectiva y afirmació de l'independència econòmica de Catalunya.

"Devers individuals:

"TREVALL. Estudi. Probitat.

"Devers socials:

"Entre altres: Envers els Dependents. Envers els Obrers. Envers la Ciutat.

"DEVERS ENVERS LA PATRIA

"1. El primer d'ells, l'essencial, el fonamental, es el reconeixement de la patria Catalana, la possessió del esperit català. Jo considero aquest primordial dever com a equivalent en intensitat y en ordre al primer manament de la Lley Divina: el Coneixement unit al Sentiment.

"Aquet sentiment nou, sà y vivificador és el que ha de substituhir els sentiments pessimistes, decaiguts cansats, d'un règim antich, d'un Estat caduch y artificial. Es necessari refer les energies dels homes de treball, y l'unich medi pera conseguirho, és donarlos un ideal, és ferlos-

hi conèixer y infiltrar en el seu cor un amor per ell, és encèndrer un -
 desitg en llur ànima que animi'l treball y dongui força al còs y al espè-
 rit. Aquest és el sentiment de la Patria Nova. Segons ell, donchs, els -
 homes del Comerç y de l'Indústria de nostra terra han de conèixer y ac-
 ceptar la afirmació de la patria Catalana, deuen familiarisarse o mellor
 reincorporarse a l'esperit català, intensificantlo, fentlo conscient y -
 acceptar solucions catalanes a tots els problemes socials y polítichs, -
 de l'actualitat y del avenir.

"2. Sentat aquet principi, qu'en sí meteix enclou tots els devers res-
 tants, anem a la manifestació primera de la afirmació de la Patria: la -
 Llengua. Deuem reivindicar per la llengua catalana el lloch d'honor cins
 el comerç y la producció catalana. En un y altre és ben cert que la Tra-
 dició conserva com a precioses reliquies les primitives denominacions,
 genuines filles de la terra, d'un tecnicisme català; aquestes son les --
 qu'hem de fer rebrotar donant vida al resorgiment y al triomf definitiu
 de nostre Idioma en totes les esferes de la producció. Y aixís, en les -
 relacions internes del comerç intercatale en que les necessitats y les -
 imposicions dels mercats no exigeixin altra llengua, és un dever inexcus-
 sable l'adopció integral de la llengua de Catalunya.

"3. No basta creure y estimar, s'ha d'estendre el coneixement y l'amor.
 No n'hi ha prou ab acceptar convensudament l'afirmació de Catalunya, és
 necessari propagar aquesta afirmació y sa justificació arreu, pera esti-
 mular l'acció dels propis y afirmar la propia dignitat y essencia devant
 dels estranys. L'acció dels comerciants catalans ha d'esser en aquet sen-
 tit, d'apostolat, majorment en ses expansions per les demés terres del -
 estat espanyol, a les quals hem d'aportar juntament ab la afirmació de -
 Catalunya com a unitat étnica, social y política, penyores de cultura y
 de progrés que siguin eloquents testimonis de la cultura y del progrés,
 y per tant, de la superioritat de nostra terra, garantia de la missió ci-
 vilisadora y benèfica que té de realisar.

"4. El sentiment patriòtich no ha d'esser purament platònich o subjec-
 tiu, sino que ha d'orientarse ab una objectivitat ben remarcada y deü ca-
 racterisarse ab una intervenció constant y intensa dels estaments comer-
 cials y industrials en les esferes polítiques, es a dir: directores y ad-
 ministratives del Estat catalá y del Estat del qual Catalunya formi part.
 "Aquesta intervenció deü, emprò, intensificarse y encaminarse tot lo pos-
 sible vers solucions pràctiques, immediates y evolutives y que tendeixin

més aviat al manteniment y desenrotlló de la vida econòmica que a la --
substantació de principis abstractes, car la prosperitat material és la
base de totes les reivindicacions y solucions polítiques y socials.

"DEVERS ENVERS L'ESTAT

"Pera aclarir el concepte d'Estat, és precís convenir en definir aquet --
com la organització social y política de la nació, y al dir això me refe-
reixo sempre a la organització futura, a n'aquella a qual formació hem de
contribuir tots. Es a dir Estat és la concreció, la forma externa de les
relacions d'uns ciutadans ab els altres y de tots para'l tot. Dir Estat
és dir la Colectivitat organitzada y en acció.

"Aixís els devers dels comerciants y dels industrials se podran concre--
tar en varis ordres dins l'estat: en l'ordre polítich, en l'ordre civil,
y en l'ordre econòmic.

"1. Aquí és precís ampliar y accentuar lo dit en la primera part dels --
devers polítichs desde'l punt de vista patriòtic.

"Respecte al Estat, el dever primorcial per excelencia és el procurar el
desenrotlló de la vida econòmica, atenent tant als interessos colectius
com als individuals mateixos. És precís colocarnos en franca oposició al
producte esquifit y'l camp d'acció limitat. Aquest individualisme és el
que ha restringit els impulsos particulars en lloch d'alentarlos, y els
ha tancat dins un ambient de mediocritat. Solsament un individualisme exa-
gerat explica les mesquines ambicions que han distingit a les generaci--
ons de productors que'ns han precedit, l'objectiu de la major part dels
quals ha sigut: el passament, la rendeta acceptant el treball únicament
com un sacrifici necessari pera assolir un molt relatiu benestar indivi-
dual, ab deslligament absolut de tot interès colectiu, ab estranyament --
complet, quan no sistemàtica y instintiva oposició al interès del veí.

"No solsament la evolució general de la humanitat civilisada tendeix al
colectivisme sino que tot poble que vol progressar no té més remey que --
inclinat la mentalitat a l'assoliment de fins colectius. És aquest el ca-
mí que ab totes nostres forces hem d'assenyalar als industrials y comer-
ciants. És necessari que cada un d'ells pensi per lo menys tant en el --
treball pel benefici general com pel benefici colectiu. El treball orien-
tat vers la colectivitat no té fi ni límit, és immens y etern. En les na-
cions quins individus tenen arrelada fortament la idea colectiva, el --
treball no cansa ni decau, augmenta, y cura tant com la vida, y la rique-

sa colectiva s'acreeix prodigiosament.

"Segons aquesta orientació els devers del comerciant y del industrial en vers la forma externa de la collectivitat, son els més imperiosos, y els podem referir a les esferes directives-administratives o polítich-econòmiques, dins les quals llur acció deurà ser mantinguda ab la major intensitat. Hem de considerar no com un covart sino com un ver perturbador del ordre social al que's retregui de l'acció política y de l'acció econòmica, per indiferencia o per cansament. Es un dever de tot comerciant l'aixecarse un xich per demunt de ses propis negocis particulars y llen-sarse ab serenitat al compliment de la sacra y ineludible missió de vetllar per la prosperitat y per la pau, l'ordre y la cultura colectiva.

"Massa sovint s'ha sentit a Catalunya certa instinctiva desviació de la política, y encara quan s'ha acceptat aquesta ha sigut més aviat pel esperit de protesta, creadora de moments de gran tensió predecesors d'un aplanament nociu. L'actitut de protesta, justa y llegítima, no l'hem de considerar més que com a incidental. La verdadera missió del home és -- l'acció, no la rebelió. Conyir nostres esforços en una protesta sistemàtica y constant valdria tant com resignarnos a una inferioritat de fet.

"Els comerciants y industrials no solsament deuen convertirse en cooperadors decidits dels polítichs y dels economistes y financiers en les funcions superiors del Estat, sino que deuen arribar, si és necessari, a sa crifficar a la mateixa obra Colectiva, la propia persona y interessos. El comerciant y l'industrial ha de manifestarse y sentirse en tota hora ap te y dispost para sa intervenció personal en aquelles altes esferes, y no dèu abandonar aquells llocs de responsabilitat als polítichs sols. No dèu considerar an aquestos com a mandatariis sino com a cooperadors es pecialistes, y més encara, dèu acostumarse al tipo europeu de productor polítich. El comers y l'industria, juntament ab l'agricultura deuen formar la base de la representació oficial del país als Parlaments, a les Diputacions, als Municipis, y ab això s'obtindrà quelcom més que imitar als altres païssos, ab això se convertirà la forma del Estat, d'una men tida a una realitat, y se transformarà la seva acció d'estèril en fec onda, de perjudicial en benèfica, car s'hi aportarà l'esperit fecond, el cri terí, el caràcter, el pensament, la forsa y la vida de la terra.

"2. Altres devers resideixen en el compliment dels devers externs ab l'Estat, ab les lleis, els preceptes, els tributs....

"Hem considerat fins ara al Estat com un enemich, com un esplotador, y -

cal confessar que aquestes consideracions, si bé perjudicials en quan - han contribuït a la perturbació del concepte del 'Estat' entre nosaltres, eren per altra banda justificadíssimes. Nos l'essència del Estat deu variar, y per lo tant, tendint modernament tota la orientació dels grans - pobles vers un Estat fort y potent, deu variar també l'actitut nostra, - la dels comerciants y industrials vers el mateix. És necessari si's vol que la reconstitució ab que se somnia sigui una realitat, que'l ciutadà y especialment el comerciant y l'industrial tradicionals enemics del Es - tat, en rebelió instintiva contra d'ell, ab tendència innata a burlar - les lleis y a esquivar ab mil formes les tributacions, sigui en el futur son més lleal y gelós cooperador, el més decidit y consensut complidor - de ses lleis y preceptes protectors, car servir a l'Estat voldrà dir -- 'servirse a sí mateix y servir a sos conciutadans'.

"Es precís que pera remarcar aquestos conceptes fonamentals y essencialís - sims de tot avens nacional verament pràctich, se tingui bé en compte que 'els païssos que prosperen son aquells en que lluny d'estar distants els productors de l'Estat, formen ab ell un concepte únich, fort, potent, - perque llavors l'Estat no és la formació artificial y freda de polítichs y financers egoístes, sino la cristallisació de les forces reals del - país, és, aquet pera sí mateix, és: els productors pera'ls productors'.

"Les modernes corrents econòmiques, gens pacífiques per cert, en que ca - da nació sembla tancar-se ab triple volta de muralles para defensar y as - segurar la vida a son comers, industria y agricultura, el pa de sos -- obrers y l'interès de sos capitals, fa necessari un Estat robust que des - cansi en la unió veritat de sos conciutadans, que sigui reflexe de llur - propia vida, pera que aixís atengui a sos interessos y sigui son més ar - dent defensor.

"3. Devers pera l'acreixement de la riquesa y de la cultura pública. Si bé aquestos se confonen ab els individuals y socials, podem ara enume - rar els més capitals:

- a) Contribució ab totes les forces al foment de la cultura, y principa - lment de la científica y econòmica.
- b) Participar y encarir la devoció pel estudi de les qüestions econòmi - ques palpitants, mundials y locals.
- c) Abandonar les pràctiques empíriques y tradicionals en el comers y -

l'industria, per novells procediments que assegurin l'estensió y la vida normal y regular del comerç y la producció.

d) Contribuir a la formació d'organitzacions auxiliars de l'acció dels productors y dels comerciants.

e) Aixecar els ulls vers les nacions de poderosa vida industrial -y ab això vull dir anarhi personalment,- viurehi y respirar llur ambient, pera portarne aquí no ja els procediments, copiats o senzillament importats, sino l'esperit de ciencia y de progrés, fecond pera la germinació y desenvolupament en el món de la producció d'idees noves, genuinament catalanes.

f) Contribuir ab totes les forces a la creació d'una potent banca independent y genuinament catalana, servidora fidel de la producció y del comerç català, palanca que per sí sola pot remoure y reedificar tot l'edifici de la prosperitat de Catalunya, car representa la redempció del jou onerós de la banca y les finances centralistes y estrangeres. En una paraula, assolir l'independencia econòmica de Catalunya.

g) Procurar el ressorgiment del esperit de empresa pera portar a cap les grans obres que han de fer rica, gran y bella a Catalunya, y pera evitar que siguin els estrangers els qui, desde'ls ferrocarrils fins als camps de sports, hagin de venir a instal·lar a casa nostra els instruments y els avenços de la civilització, emportantse la gloria de les iniciatives y el profit de les utilitats.

h) Despertar un potent esperit financier, de que nostre poble no sols caureix sino que sembla allunyar-se deixant lliure el camp als especuladors estrangers, fent entendre que en les finances y en l'empresa estriba el més poderós ressort de la potencia y de la riquesa dels pobles ben organitzats. El comerciant y l'industrial han de tenir present que la seva missió ha d'esser redimir a Catalunya de la vexació y tirania del capital estranger y dels agiotistes del centre. La independencia econòmica és la base de la soberania política y social.

"DEVERS INDIVIDUALS

"Consignaré aquí els tres primordials devers:

"Treball, Estudi, Probitat,

qu'en altres termes podríem expressar com la integritat de la activitat, la integritat intel·lectual y la integritat moral.

"Tal volta causarà certa sorpresa el que jo consigní palesament aquest triple lema com a obligacions peculiars del comerciant y del industrial; que jo no consideri com a valor entès la existencia d'aquestes tres virtuts. Jo crech llealment necessari accentuarles més y més perquè son les tres forces que han de fer anar endavant el comerç, l'industria, el poble en massa.

"Un estudi fert y imparcial de nostre món econòmic demostra com la nostra inferioritat respecte altres païssos estriba en que les tres virtuts referides les posehim ab molta menor intensitat. L'individu dona poch de sí mateix, entre nosaltres.

"Marxem un xich massa ampesos per la rutina, pel empirisme, y això fa molt més costosa y difícil les reformes y mellores; per exemple: l'establiment d'organisations industrials y comercials, senyalada pel avens dels temps. Aquest individualisme és lo què impulsa a molts, moguts pel afany d'una independència prematura a establirse en fabricants o en comerciants, massa sovint ab escassetat de medis, y fiant exageradament ab l'habilitat propia, ab gran perjudici de la producció, globalment considerada.

"Fins ara s'ha cregut que pera ser comerciant no s'havía de menester cap mena de coneixements, era precis tan sols ser un xich llest de temperament; mes la realitat demostra ab més força cada dia qu'esdevé una necessitat imperiosa la possessió de molts y molt intensos coneixements no solsament en la propia branca, sino en moltes altres.

"Dins aquest ordre d'idees podria senyalar els punts sobre'ls quals és no sols necessari sino indispensable que fixin la seva atenció els productors y els comerciants catalans:

"a) Coneixer el valor del propi treball y de la propia producció dins el de la colectivitat, y coneixer fins a quin punt el treball propi contribueix o pertorba el treball colectiu.

"b) Coneixer, estar al corrent dels procediments, organisations, etz., pera l'impuls y mellorament de condicions de l'industria, y pera obrir y assegurar nous mercats mantenint nostre predomini en els ja dominats.

"c) Investigar les condicions del treball, familiarisantse ab tot l'engranatge vastíssim de problemes que afecten a la producció, tant els locals com els internacionals y els universals, y contribuir y intervenir personalment tot lo possible en llur solució.

"d) Consagrar tota l'activitat individual al treball, substituint els fins altruistes als egoistes en tot lo possible, y donant exemple que es stimuli la formació d'un ambient d'activitat, qu'és l'únic ambient possible para la prosperitat.

"e) Ordenar y metodisar aquesta mateixa activitat ab el fi d'aprofitar totes nostres forces, evitant que nostres energies puguin perdre o donar fruits poch proporcionats ab l'esfors.

"No devem contentarnos en anar seguint, en 'anar tirant' com vulgarment se diu; és necessitat imperiosa el tendir no a copiar, no a imitar, sino a fer més, mellor, y més barato que l'estranger. L'havernos a priori resignat a treballar ab les sobres dels 'pedidos' de les altres nacions, - el no haver fet cas de les exigencies y costums de cada mercat, l'haver menyspreuat l'anar y estudiar ab deteniment y consciencia els països consumidors, és lo que ha perjudicat més terriblement nostra exportació des de sa naixensa.

"Cap a aquell camí, donchs, devem guiar nostres esforços. Els mercats interiors no d'Espanya, sino de totes les nacions industrials van saturant se y és precís cercarne de nous. La terra és limitada y la lluita per conquerir països consumidors és cada dia més cruel; pero és precís pendre hi part, so pena de morir d'inanició y esllanguiment. Y encara ni -- aquesta resignació ens cabria, car a nostra passivitat respondria l'acti vidat estrangera, que va invadintnos lentament. La protecció es un medi, no un fi.

"La superior aspiració, per lo tant, dels industrials catalans deu ser - produhir més, mellor y més barato que'ls estrangers rivals, estudiar més y més els procediments y gustos, tendir cap a la divisió del treball y - la especialisació, garantia de perfeccionament, crear industries noves, establir organitzacions, etz. Ab el compliment d'aquesta que deu ser obli gació sagrada no hi va lligat ja l'interès dels productors solsament sino la vida y la prosperitat de Catalunya. Se tracta, donchs, d'un verda der cas de responsabilitat que pesa demunt dels comerciants y dels indus trials.

"2. Durant molt temps fins ara ha sigut opinió flotant y tàcitament ad mesa en nostre món comercial que la rectitut y la integritat eren coses que no s'avenien gaire ab el comerç, y això ha conduhit a crear el tipu del Home Pràctic, del Espavilat, que s'enfila y enriqueix del modo que pot, a qui tothom admira y enveja.... quan guanya. Tot un tractat d'èti-

ca social podria escriures sobre diferents modalitats característiques a nostre comers que viu dins un ambient d'individualisme exacerbant. És precis fixar y declarar palesament que contrastant ab això, el món comercial en general -deixant de banda certes excepcions pertanyents més aviat a l'esfera de les finances- ens ofereix l'espectacle d'una molt major rectitut, probitat, moralitat. 'El comerciant deu vendre llealment, y a un preu llealment remunerador. El fabricant deu elaborar llealment sos productes, y abdós complir ab escrupulosa llealtat sos compromisos'. Aquestos principis universals son acceptats dintre nostre país ab un criteri tal volta un xich massa elàstich. Però l'ambient gens rigorós ni purità en que vivim, resulta en contra de nosaltres mateixos, car ademés d'haver educat malament al comers del reste d'Espanya, en quan sortim al exterior veyem que pel món, malgrat la lluita terrible, no s'admet, pràcticament parlent, altra moneda que la sinceritat, la moralitat. Y ademés això ens lleva, colectivament, la força moral pera reprimir abusos, davant creuarnos de braços davant l'anarquia y la indisciplina comercial de les demás regions. Nostra producció s'ha ressentit massa del caràcter d'imitació que sovint presenten nostres manufactures, copiant del veí -quan no's pot o no se sab copiar del estranjer, y una producció assentada sobre aquesta base és sempre secundaria y poch vigorosa. Devem, donchs, fer comprendre qu'és perfecta y necessariament compatible la integritat moral ab l'utilitat material; que per fer negoci, y prosperar en ell, no's necessita 'dir mentides' (segons el refrà vulgar), sino: saber valerse de la Veritat.

"DEVERS SOCIALS

"Ab el fi d'abreviar aquet treball recuhiré el tractat d'aquestos devers, an aquells que més ens interessan per referirse pràcticament a nostre objecte: els devers envers els dependents y obrers, y els de ciutadania.

"1. Considero la més elemental y primordial obligació del comerciant y del industrial tot lo que mira a las atencions que deu a sos subordinats, per ser aquestos no ja solsament sos auxiliars, sino cooperadors a son treball y co-productors de riquesa.

"Per desgracia està massa estesa la creencia de que'ls devers del patró envers el treballador no arriben més enllà del sòu o remuneració. En primer lloch hem de senyalar ja, la justesa es la retribució; y és precis insistir molt sobre aquet punt, fins a introduir la convicció de que tot

trevall té dret a recompensa, per acabar ab l'injustícia social que representa el fet abusiu, en l'esfera del comerç, de que molts y molts de merciants donquin treball a un sens nombre de maritoris y dependents sense o ab irrisori sòu, aprofitantse de llurs labors, que ab freqüència arriuen a estalviarli masses ben respectables. Y en quant a l'industria, un recte esperit de justicia deu presidir al contracte del treball, fent a aquesta funció lliure y independenta per abdós bandes, evitantse en tot lo possible cap mena de coacció.

"El comerciant deu mirar al dependent com a son associat y a n'aquest fi deu, per un cantó, tractarlo ab la atenció que's mereix, fentse a sí mateix acreedor a la reciprocitat, y d'altre, regular les condicions del treball, de forma que siguin compatibles ab les justes ansies de perfeccionament y d'estudi, aspiracions que ve obligat a fomentar y a protegir, quan no a iniciar. Lo primer que deu tenirse en compte per la part del comerciant es la disminució d'hores de treball, fins a un límit raonable que permeti al dependent dedicarse a sos estudis o als sports, a son desenrotllol intel·lectual o a son desenrotllol físich, redimintlo del trevall forçat que l'embruteix y el converteix en una màquina y el fa incapàs d'anlayrarse moralment, llensantlo a la degradació moral y a la abulia, vicis que corroeixen les generacions de joves comerciants fins a arriuar a posar son nivell intel·lectual molt per sota del comerç europeu, - en qual deplorable estat de coses hi tenen una responsabilitat trascendental els patrons que'ls educaren. El comerciant-patró té'l dever de estimular les activitats morals intel·lectuals y físiques de sos dependents. Els homes d'avuy son responsables dels homes de demà. Deuen considerarlos, no com a sers que la casualitat ha posat sota les seves ordres, sino com a vers fills als quals deu atendre y formar, pera la vida y pera la prosperitat de la Patria, infundintlos hàbits d'estudi, d'activitat, de disciplina, de mètode y de serietat.

"No solsament deuen fomentar y apoyar decididament tota obra colectiva que pera'l millorament moral y material de aquell estament se formi, sino qu'es precis que coadjuvin a les escoles, als centres de sports, a les mutualitats, ab ver esperit de supervisió, quan no d'iniciació. Y aixís lograrém per medi del conscient desenrotllol de fortes entitats no solsament de dependents, sino també de patronals, inspirades totes elles en el progrés y en la justícia, formar el bloc poderós del Comerç Català, del ambient vivificador del qual sortirien els grans homes de negocis,

els grans financers, els grans empresaris que han de portar a nostra terra a la Prosperitat y al Poder.

"Y lo mateix dich para'ls industrials. En general l'industrial viu allunyat del obrer, la cultura del qual està descuydada, tant com ses necessitats mateixes, vivint material y moralment abandonat a sa sort. És precís que s'esvaeixi la mútua desconfianza entre patró y obrer. Per part d'aquell s'ha de procurar la major facilitat y comoditat en el treball, per medi de la higiene, la protecció contra accidents, etc., introduint totes les reformes que la modernitat exigeix en nom de la justícia, y deu considerarse obligat a vetllar per la vida y la educació del obrer y sa familia, ab tant imperiós manament de la consciencia que l'impulsi a portar a la pràctica desseguida les institucions de previsió, socors, cultura y atenció que fassin del obrer el treballador sà, fort, digno, conscient y animat no per instints de venjances y odis o entregat al embrutiment dels vicis, sino plè y vivificat per la satisfacció del que sab que al treballar logra quelcom més que guanyar son pè, de moment; sab que assegura la vida y el treball, la educació de sos fills y la bona vellesa dels seus pares y la seva pròpia, la seva pròpia elevació y dignificació, y lo que es més encara, pot arribar a aspirar als fruyments de la propietat de son propi domicili y segons això introduhir les modernes tendencies a la socialisació del treball, la noció de que el capital no ha d'esser l'acaparador del benefici sino l'iniciador y l'impulsador. L'industria catalana deu seguir el camí trassat envers la participació del obrer als beneficis de la empresa. L'estímul material es, encara, el motor més poderós del treball.

"Es precís que la industria catalana no s'acontenti ja en seguir les altres sino que aspiri a ser son exemple y model com a organisació obrera, y a ser son competidor en la producció.

"El qu'es resigna s'esllangueix. Mes la reconstitució, solzament s'assoleix ab l'estudi, ab el treball, ab l'esperit d'equitat dels qu'estàn al seu enfront y ne son els responsables.

"2. Finalisaré ab l'enumeració dels més elementals devers de ciutadania, els primers y més escrupulosos complidors, dels quals deuen esmerarse en esser els industrials y els comerciants, para exemple de sos conciutadans y para honra y profit de la Patria.

"a) Protecció y cooperació no escatimada a tot quant signifiqui augment